

SOSYAL BİLGİLER DERSİ
“YAŞAYAN DEMOKRASİ” ÜNİTESİNDE
KAVRAM KARİKATÜRLERİNİN KULLANIMI

Selcen BALCI

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Şaban ORTAK

2018

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİ “YAŞAYAN DEMOKRASİ”
ÜNİTESİNDE KAVRAM KARÜKATÜRLERİNİN
KULLANIMI

Hazırlayan
Selcen BALCI

Danışman
Prof. Dr. Şaban ORTAK

AFYONKARAHİSAR 2018

Bu Tez Çalışması BAPK’ça Desteklenmiştir. Proje No: “ 15.SOS.BİL.22 ”

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Dersi “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinde Kavram Karikatürlerinin Kullanımı” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

02/11/2018

Selcen BALCI

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Şaban ORTAK
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Barış METİN
: Dr. Öğr. Üyesi M. Kürşat KOCA

İmza

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Selcen BALCI' nın “**Sosyal Bilgiler Dersi ‘Yaşayan Demokrasi’ Ünitesinde Kavram Karikatürlerinin Kullanımı**” başlıklı tezi 02.11.2018 günü saat 10.00’ da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği’ nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Celal DEMİR
MÜDÜR

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİ “YAŞAYAN DEMOKRASİ” ÜNİTESİNDE KAVRAM KARİKATÜRLERİNİN KULLANIMI

Selcen BALCI

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

KASIM 2018

Danışman: Prof. Dr. Şaban ORTAK

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersi yaşayan demokrasi ünitesinde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına olan etkisini incelemek olarak belirlenmiştir. Bu amaca ulaşmak için karma yöntemin kullanıldığı bu çalışmada yarı deneysel desenlerden ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Afyonkarahisar ili Bolvadin ilçesinde bulunan Gazi Ortaokulu'nun 7. Sınıfında öğrenim gören 50 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin başarı düzeyleri, derse olan tutumları ve demografik özellikleri belirlenmiş ve araştırma gruplarına yansız atama yoluyla atanarak heterojen gruplar oluşturulmuştur. Araştırmanın deney grubuna yaşayan demokrasi ünitesinde uygulanan ders etkinlikleri için ön test ve son test uygulamalarına ayrılan süre hariç 4 hafta ve 12 ders saati olarak planlanmış ve ders kavram karikatürü ile işlenmiştir. Kontrol grubuna ise yaşayan demokrasi ünitesi yine 4 hafta ve 12 ders saati olarak klasik yöntemlerle ders işlenmiştir. Araştırmada ölçme aracı olarak başarı testi ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kavram karikatürü kullanılarak planlanmış Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin akademik başarı ve derse olan tutumlarına olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, kavram karikatürü, akademik başarı, tutum

ABSTRACT

USE OF CONCEPT CARTOONS IN THE UNIT OF “LIVING DEMOCRACY” AT SOCIAL STUDIES LESSON

Selcen BALCI

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCE INSTITUTE
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION
DISCIPLINE OF SOCIAL STUDIES EDUCATION**

November 2018

Advisor: Prof. Dr. Şaban ORTAK

The purpose of this research is determined to examine the effect of students' academic achievement and attitudes when the use of concept cartoon in the living democracy unit of social studies lesson. For this purpose, a semi-experimental pattern with pre-test and post-test control group was used in this study which utilizes a mixed research method. The sample of the study consist of 50 students who are studying in the 7th grade of Gazi Secondary School in Bolvadin district of Afyonkarahisar province in the second term of education on 2015-2016. These students' levels of success, their attitudes towards the lesson and their demographic characteristics are detected and heterogeneous groups were formed by assigning students to research groups by assigning them to neutral. In the living democracy unit for applied course activities that was planned as 4 weeks and 12 lesson hours except the time which was allocated for application of pre-test and post-test to the experimental group of research. In the control group, the living democracy unit was taught with classical methods as 4 weeks and 12 lesson hours. Success test and attitude scale were used as a measurement tool in the research. According to the findings obtained from the study it was concluded that social studies course which was planned using concept cartoons, had a positive effect on students' academic achievement and attitudes towards the course.

Keywords: Social Studies, concept cartoon, academic success, attitude

ÖNSÖZ

Eğitimde yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı benimsendiğinden bu yana derslerde başarı ve kalıcılığı sağlamak ve öğrenciye derse çekmek için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Özellikle son yıllarda Fen ve Matematik eğitiminde sıkça karşılaştığımız kavram karikatürleri de bu farklı yöntemlerden biridir. Yapılan bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersi Yaşayan Demokrasi ünitesinde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve derse olan tutumlarına etkisi incelenmiştir.

Bu araştırmada özellikle gerek lisans, gerek yüksek lisans öğrenimim boyunca beni yönlendiren danışman Hocam Prof. Dr. Şaban ORTAK ve desteklerini esirgemeyen Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında görevli Hocalarıma teşekkür ederim.

Hayatımın her anında maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, yanımda olan canım babama anneme ve özellikle bana çok yardımcı olan kardeşim Sıddıka BALCI'ya sonsuz teşekkür erdim.

Araştırma çalışmamın uygulaması için bana yardımcı ve destekçi olan Bolvadin Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Bolvadin Gazi Ortaokulu idareci, öğretmen ve öğrencilerine çok teşekkür ederim.

Araştırmamın her aşamasında manevi desteğini hiç esirgemeyen sevgili arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Selcen BALCI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
EKLER DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ	1
1. PROBLEM DURUMU	2
2. PROBLEM CÜMLESİ.....	3
3. ALT PROBLEMLER.....	3
4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
6. SAYILTILAR.....	5
7. SINIRLILIKLAR.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ	6
1.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIMLAR	8
1.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM MATERYALLERİ.....	10
1.2.1. Basılı Eğitim Araçları.....	11
1.2.1.1. Ders Kitapları ve Diğer Yayınlar	11
1.2.2. İki Boyutlu Materyaller	12
1.2.2.1. Yazı Tahtası	12
1.2.2.2. Tarih Şeridi	12

1.2.2.3. Resimler	12
1.2.2.4. Haritalar	13
1.2.2.5. Karikatürler	13
1.2.3. Elektronik Materyaller	14
1.2.3.1. Tepegöz ve Projeksiyon Makinesi	14
1.2.3.2. Video ve Film	14
1.2.3.3. Televizyon.....	15
1.2.3.4. Kamera ve Fotoğraf Makinesi	15
1.2.3.5. Animasyon	15
1.2.3.6. Bilgisayar	15
1.2.4. Üç Boyutlu Materyaller.....	16
1.2.4.1. Grafik ve Şekiller	17
1.2.4.2. Resimler	17
1.2.4.3. Küre.....	17
1.2.4.4. Diyagram.....	17
2. KARİKATÜR VE KARİKATÜRLERİN EĞİTİMDEKİ KULLANIMI	18
2.1. SANAT OLARAK KARİKATÜR VE DÜNYADAKİ GELİŞİMİ	18
2.2. KARİKATÜR SANATININ TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ.....	20
2.3. KARİKATÜRLERİN EĞİTİMDE KULLANIMI VE KAVRAM KARİKATÜRLERİ.....	21
2.4. KAVRAM KARİKATÜRLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	26
2.4.1. Kavram Karikatürlerinin Genel Özellikleri	26
2.4.2. Kavram Karikatürlerinin Kullanım Alanları.....	28
2.4.3. Kavram Karikatürlerinin Sınıf İçinde Kullanımı	30
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	34

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. YÖNTEM VE MATERYALLER.....	38
1.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ	38
1.2. VERİ TOPLAMA TEKNİK VE ARAÇLARI.....	39
1.2.1. Kişisel Bilgi Formu	40

1.2.2. Tutum Ölçeği.....	40
1.2.3. Başarı Testi.....	42
1.2.4. Görüşme Formu.....	44
1.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN PROFİLLERİ.....	45
1.4. ARAŞTIRMA SÜRECİNİN AŞAMALARI	47
1.4.1. Araştırmanın Hazırlık Aşaması	47
1.4.2. Araştırmanın Uygulama Aşaması	47
1.4.3. Araştırmanın Veri Toplama Ve Değerlendirme Aşaması	48
1.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. BAŞARI TESTİNE AİT BULGULAR	51
1.1. ÇALIŞMA GRUPLARINI OLUŞTURAN ÖĞRENCİLERİN BAŞARI TESTİ ÖN TEST-SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	51
1.2. DENEY GRUBU ve KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTİ SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	52
2. TUTUM ÖLÇEĞİNE AİT BULGULAR	54
2.1. ÇALIŞMA GRUPLARINI OLUŞTURAN ÖĞRENCİLERİN ÖN TEST-SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	55
2.2. DENEY VE KONTROL GRUBUNU OLUŞTURAN ÖĞRENCİLERİN TUTUM TESTİ SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	56
3. DENEY GRUBUNDA BULUNAN ÖĞRENCİLERİN UYGULANAN KAVRAM KARİKATÜRÜ DESTEKLİ ÖĞRETİM FAALİYETİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	58
3.1. DENEY GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN UYGULANAN EĞİTİM FAALİYETİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	59
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
KAYNAKÇA	71
EKLER.....	78

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Başarı Testi Madde Güçlük ve Ayırteedicilik Düzeyleri.....	43
Tablo 2. Çalışma Grublarındaki Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	46
Tablo 3. Deney Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular	51
Tablo 4. Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular	52
Tablo 5. Deney ve Kontrol Grublarının Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular	53
Tablo 6. Deney Grubu ve Kontrol Grublarının Başarı Ölçeği Ön Test-Son Test Puan ve Standart Sapma Değeri.....	53
Tablo 7. Deney Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular	55
Tablo 8. Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular	56
Tablo 9. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Testi Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular	57
Tablo 10. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puan ve Standart Sapma Değeri.....	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Kardan Adam Kavram Karikatürü.....	25
Şekil 2. Ön test-Son Test Kontrol Gruplu Desen.....	39
Şekil 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ön Test-Son Test Puanlarındaki Değişim.....	54
Şekil 4. Deney grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarındaki Değişim.....	58

KISALTMALAR DİZİNİ

N	: Katılımcı Sayısı
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
SD	: Standart Sapma
p	: Anlamlılık Düzeyi
f	: Frekans
akt.	: Aktaran
vd.	: Ve Diğerleri
Ed.	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
bt	: Bilinmeyen Tarih
vb.	: Ve Benzeri

EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek-1: Araştırma İzni Yazısı.....	78
Ek-2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	86
Ek-3: Başarı Testi.....	87
Ek-4: Öğrenci Tanıma Formu.....	94
Ek-5: Tutum Ölçeği.....	95
Ek-6: İlgili Kavram Karikatürü Örnekleri.....	96
Ek-7: Günlük Ders Planları.....	108
Ek-8: Belirtke Tablosu.....	112

GİRİŞ

Bu araştırma “Sosyal Bilgiler dersinde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarısına, derse olan tutumuna ve öğrencilerin yapılan uygulama ile ilgili görüşlerine etkisinin olup olmadığının” incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada Afyonkarahisar ili Bolvadin ilçesi Gazi Ortaokulu 2015-2016 öğretim yılında 7. sınıflarda öğrenim gören toplam 50 öğrenci ile yapılan bu yarı deneysel çalışmanın istatistik verilerinden yararlanılarak bunların yorumu yapılmıştır. Yapılan yorumlar nitel verilerle desteklenerek daha anlamlı hale getirilmiştir.

Kişilerin öğrenme şekilleri farklı olmakla birlikte belirli bir plan ve yöntemlerle öğrenme gerçekleşir. Sosyal Bilgiler dersi geniş alanlı bir yapıya sahip derslerden bir tanesidir. Bu ders ilköğretim birinci kademedede “Hayat Bilgisi” dersi olarak karşımıza çıkarken sonra Sosyal Bilgiler dersi olarak ilköğretim ikinci kademedede sınıflara kadar devam etmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin en genel amaçlarından bir tanesi etkili vatandaş yetiştirmedir. Etkili vatandaş haklarını ve sorumluluklarını bilen, düşüncelerini özgürce ifade edebilen, vatanına milletine bağlı ve saygılı olan kişidir diye biliriz. İnsan hayatını ilgilendiren her şey aslında Sosyal Bilgilerin konusudur. Bu ders insanların özgüven duygusunu arttırırken toplumsal sıkıntılara karşı duyarlı, haklarını bilen ve sorumluluklarını yerine getiren bireylerin yetişmesine önemli katkı sağlar.

Kişilerin doğuştan getirdikleri ve sonradan kazandıkları bazı haklar vardır. Seçme seçilme hakkı demokrasinin hayat bulması açısından önemli haklardan biridir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Yaşayan Demokrasi ünitesine bakıldığında “Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yönetim yapısını yasama, yürütme, yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.” gibi kazanımlar bulunmaktadır. Bu ünite de soyut kavramlar bulunmakla birlikte öğrencilerin özellikle yönetim kavramları karıştırabiliyor. Bu durumda öğrenci dersi sevmiyor, böylelikle derse olan ilgi düşerken başarıda da düşüş olduğu gözleniyor. Öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırmak için bazı öğretim yöntemleri kullanılır. Bunlardan bir tanesi de kavram

karikatürleridir. Kavram karikatürleri sayesinde karışan bazı kavramları öğrenci ayırt eder ve karikatürler görsel zekaya hitap ettiği için zihinde kalıcılığı fazla olur. Bu çalışmada kavram karikatürü ile yapılan öğretim etkinliğinin öğrencilerin bu derse olan tutumunda ve ders başarısında etkili olup olmadığı incelenmiştir.

1. PROBLEM DURUMU

Günümüzde gelişen bilim ve teknoloji hayatımızın her alanına doğrudan veya dolaylı olarak etki etmektedir. Bu etkinin izleri insanların yaşantısında olduğu kadar eğitimde de görülmektedir. Sosyal Bilimlerde yapılan öğretim faaliyetinde farklı yöntemlerin kullanılması da bu bilimde gelişmelerin yaşandığı gözlenmektedir.

Özellikle 2005 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı, daha çok öğreten odaklı olmaktan çok öğrenci merkezli olmuştur. Bundan dolayı programın temel yaklaşımının “yapılandırmacılık” olduğu söylenirken içerik açısından ise disiplinler arası yaklaşım etkili olmuştur (Yazıcı ve Koca 2011: 35).

Sosyal Bilgiler öğretiminin vizyonu, “21. Yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal atılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek olarak belirlenmiştir (MEB, 2005).

Yukarıda sözü edilen Sosyal Bilgiler öğretimi vizyonunda geçen “temel demokratik değerlerle donanmış” ifadesiyle bireyi hayata hazırlama konusunda ve vatandaşlık görevlerinin bilincine varmasında önemli olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgilerin genel amaçlarından birisi de etkili vatandaş yetiştirmedir. Yazıcı ve Koca (2011: 21) bu ders programının amaçlarının içerisinde öğrenciye verilecek temel kazanımlar bir tanesi ise “insan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye’si üzerindeki etkileri kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler” ifadesi yer almaktadır. 7. sınıf Yaşayan Demokrasi ünitesi bu kazanımın verilmesi açısından uygun bir ünite. Fakat bu üniteye yer alan bazı kavramları öğrenciler ya anlamıyor ve ya benzer kavramları birbirine karıştırabiliyor. Bazen de soyut ifadelerin anlaşılmasında

güçlükler yaşanılıyor. Kavramların soyut/somut, basit/karmaşık olması gibi, öğrencilerin gelişim yönünden özellikleri, okulun ortamı, öğrencinin sosyal çevresi gibi etkenler kavramların öğretimini etkilemektedir (Safran, 2009: 71). Bu bakımdan Sosyal Bilgiler programında kavramlar önemli bir yere sahiptirler. Yenilenen 2005 Sosyal Bilgiler programında kavramların öğretilmesinde ve kavramların ayırt edicilik özelliklerinin öğretilmesinde kavram haritası, kavram ağları, anlam çözümleme tabloları ve daha da çoğaltılabilecek farklı yöntemler üzerinde durulmuştur (Yazıcı ve Koca, 2011: 31). Yapılan bu araştırmada 7. sınıf Yaşayan Demokrasi ünitesinde yer alan kavramların öğretilmesinde kavram karikatürü ile etkinlik yapılmasının öğrencilerin bu derse karşı tutumları üzerine ve bu derse olan akademik başarılarına etkisine yanıt aranmıştır.

2. PROBLEM CÜMLESİ

Sosyal Bilgiler dersi 7.sınıf “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin kavram karikatürü destekli etkinliklerle işlenmesinin öğrencilerin bu derse yönelik başarısına, derse olan tutumuna ve öğrencilerin yapılan uygulama ile ilgili görüşlerine etkisi var mıdır?

3. ALT PROBLEMLER

Araştırma problemine çözüm aranırken şu alt problemler cevaplanacaktır:

- Kavram karikatürüyle desteklenen öğretim faaliyetinin yapıldığı deney grubunun, Sosyal Bilgiler başarı testi ön test-son test puanlarının arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Klasik yöntemlere dayalı öğretim gerçekleştirilen kontrol grubunun Sosyal Bilgiler dersi başarı testi ön test-son test puanlarının arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testi son test puanlarının arasında anlamlı fark var mıdır?
- Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği ön test-son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

- Kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği ön test-son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
- Farklı eğitim faaliyetlerinin uygulandığı grupların (deney-kontrol) Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
- Deney grubunda bulunan öğrencilerin, bu gruba uygulanan kavram karikatürü destekli eğitim uygulaması hakkındaki görüşleri nelerdir?

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yapılan bu araştırmanın temel amacı Sosyal Bilgiler dersinde kavram karikatürü destekli etkinliklerinin kullanılması sonucunda öğrencilerin bu derse yönelik başarılarına ve tutumlarına etkisi ile öğrencilerin uygulama hakkındaki görüşlerini belirlemektir.

5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Öğretim faaliyetlerine baktığımızda, öğrenciler genellikle Sosyal Bilgiler dersi olmakla birlikte sözel derslerde bulunan bazı soyut kavramları ve birbirine yakın gibi gözüken kavramları karıştırmaktadır. Ders esnasında verilen bir kavramı öğrenci kendine göre yorumlayıp farklı algılayabiliyor ya da birbirine karıştırabiliyor. Durum böyle olunca öğretim esnasında öğretmen dikkatli olmalı, öğrencilerin zorlandıkları kavramları belirleyip doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlamalıdır. Kavramların öğretiminde farklı araç ve yöntemler kullanılmaktadır. Kullanılan bu farklı yöntemlerden bir tanesi de kavram karikatürleridir. Kavram karikatürleri kişilerde bilimsel düşünce oluşturma, tartışmaya teşvik etme, meraklandırma ve sorgulamak için uyarıcıda etki olacak şekilde tasarlanan karikatür tarzına benzer çizimlerdir (Long & Merson, 2003). Kavram karikatürü ile ilgili gerek Sosyal Bilgiler alanında gerek diğer bilim dallarında yapılmış çalışmalar mevcuttur. Yapılan bu çalışmalar çoğunlukla kavram karikatürlerinin öğrencilerin başarısına, derse olan motivasyonuna etkisi yönünden ele alınmıştır. Diğer bilim dallarında bu konu üzerinde yeterince çalışma varken, Sosyal Bilgiler alanında fazla bulunmamaktadır. Yapılan bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrenci başarı ve tutumuna etkisinin öğrencilerin de uygulama hakkında görüşleri de alınarak yapılması ve ilgili literatürde Sosyal Bilgiler alanında

az sayıda çalışma olmasından dolayı, bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynak olması bakımından önemlidir.

6. SAYILTILAR

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şu şekildedir:

1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin zeka düzeyleri eşit kabul edilmiştir.
2. Araştırmanın gruplarını oluşturan öğrencilerin, kendilerine uygulanan ölçeklere bilinçli ve anlamlı şekilde cevap vermişlerdir.
3. Araştırmacının uygulama esnasında ve ölçeklerin değerlendirilmesi sırasında her iki gruba da tarafsız davranmıştır.

7. SINIRLILIKLAR

1. 2015-2016 eğitim ve öğretim yılının ikinci ara dönemde Afyonkarahisar Bolvadin ilçesinde bulunan Gazi Ortaokulu 7. sınıflar içinden yansız atama ile belirlenen deney ve kontrol grubu öğrencileri ile,
2. Yapılan araştırma 7. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı ve bu öğrenme alanında bulunan “Yaşayan Demokrasi” ünitesi ile,
3. Öğretim yöntemi olarak kavram karikatürü destekli öğretim etkinlikleri ile,
4. Kaynakçada yer alan literatür ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Sosyal Bilgiler eğitimi konusunda ilk önemli adımlar Amerika Birleşik Devlet’inde görülür. Amerika’da Sosyal Bilgiler ile ilgili çalışmaların, gelişmelerin hepsi Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [National Council of the Social Studies (NCSS)] tarafından yürütülür ve en kabul edilir tanımı ise şöyledir:

“Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin alınarak sistematik ve eş güdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedefler. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı karar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.” (NCSS, akt. Safran, 2011: 3).

Sosyal Bilgilerin tanımı Türkiye’de en kapsamlı olarak 2005 yılı sosyal bilgiler komisyonu tarafından yapılmıştır. Tanım şöyledir:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Doğanay (2002: 17)’e göre Sosyal Bilgiler; sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış düşünen ve becerili demokrat vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlamıştır. Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine güzel çalışmaları bulunan Erden (bt: 8)’e göre Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu

vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanmıştır. Sönmez (1997: 3)'e göre ise Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir diyerek tanımlamıştır. Güngördü (2001: 103) ise Sosyal Bilgiler, kültürel mirası, onun günümüzdeki yaşayan özelliklerini ve bunların yaşamımıza etkilerini, insanların sosyal ve fiziki çevreleriyle olan ilişkilerini esas alan bir derstir. Ayrıca Sosyal Bilgiler denildiğinde bireyin incelenmesi, onun sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimi ve bu etkileşimin dünkü, bugünkü ve yarınki şekillerinin gözden geçirilmesidir.

Sosyal Bilgiler, insanın topluma uyumlu birey olmasını sağladığı gibi devlete istenilen vatandaş modeli yetiştirmeye faydalıdır. Böyle önemli olan bu dersin etkili vatandaşlık, kültürlenme, yöntem ve zaman gibi sosyal bilgiler eğitiminin vazgeçilmez özellikleri vardır (Safran, 2011: 5). Çünkü 19. yüzyılda etkin vatandaş olmanın gereği bilginin, becerinin ve değerlerin kazandırılması gerekir. Bu yüzden bunların kazandırılmasında ilköğretim kurumlarının özellikle Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmaya çalışılır (Safran, 2009: 6). Bir çocuğun iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesinde eğitim kurumları önemlidir. Çünkü buralar çocuğun toplumsallaşmasını, yaşadığı yerdeki toplumun tarih, kültür ve kurumları tanıması açısından toplumdaki rolünün davranışını göstermesinden, olanaklardan faydalanma yolunu kazandırmasında eğitim kurumlarının işlevi büyüktür. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirerek bireyin mutlu olmasını sağlarken toplumda süreklilik sağlar. Bunların çoğunluğu Sosyal Bilgiler dersiyle çocuğa kazandırılır. Bu yüzden ilköğretimde yer alan önemli derslerden biridir (Erden, bt: 5). Ayrıca Sosyal Bilgiler demokratik ve politik sürecin gelişimine de katkıda bulunur. Demokratik toplumun üyesi olan bireylerin bilgi, beceri, değer gibi niteliklerin kazandırılmasında etkilidir (Doğanay, 2002: 22). Bakıldığında Sosyal Bilgilerin en kapsamlı amacı yaşadığı toplumun kültürünü benimseyen ve geliştiren etkili vatandaş yetiştirmektir. Bu yüzden ulusların devamı için etkili vatandaş yetiştirmeye doğru orantılıdır. Türkiye’de çocukların vatandaşlık bilgileri ve yaşamları için gereken diğer derslerin hepsi Sosyal Bilgiler dersi içinde öğretilir. Anlaşılan o ki, Sosyal Bilgiler dersi bir ülke için stratejik bir öneme sahiptir (Safran, 2011: 14). Erden (bt: 4) ise Sosyal

Bilgilerin önemini şöyle ifade eder: Toplumsal yaşama uyum sağlamak, toplumda bulunan kişi, grup ve kurumlarla birlikte uyum içinde yaşamak zor bir iştir. Toplumsal kurumların ve ilişkilerin basit olduğu toplumlarda davranışlarını ailesinden ve çevresinden yaşayarak öğrenilebilir. Fakat toplumsal kurum ve ilişkilerin geliştiği şimdiki toplumlarda, çocuk insan ilişkilerini aileden başlayarak devlete kadar genişleyen toplumsal kurumlarla işlevlerini öğrenmesi gerekir. Bu öğrenme sadece aile ile olamayacağı için çocuğun toplumsallaşma işlevini eğitim kurumları üstlenmiştir.

1.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIMLAR

Sosyal Bilgiler öğretiminde farklı yaklaşımlar söz konusu olmuştur. Naylor ve Diem (1989); Sosyal Bilgiler eğitiminde vatandaş aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimi olmak üzere üç tür yaklaşım vardır (Safran, 2011: 7). Bunlar şöyledir:

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler: Bu yaklaşım Sosyal Bilgiler öğretiminde en eski yaklaşımdır (Kılıçoğlu, 2009: 6; Safran, 2011: 7; Erden, bt: 7; Doğanay, 2002: 20). Bu yaklaşımda Sosyal Bilgilerin temel amacı öğrencilere kültürel miras aktararak onların iyi bir vatandaş olmalarını sağlamak ve ayrıca bu miras aktarılırken onlara geçmişteki bilgiler ve olguların; toplumsal kurumlar, değer, inanç kazandırılmaya çalışılır (Erden, bt: 7). Bu anlayışta içerik, hakim güç tarafından oluşturulur. Genç kesimin hangi tür bilgi ve değerlerle donatılacağını büyükler daha iyi bilir sayılıştından hareket edilir. Ayrıca bu yaklaşımda Sosyal Bilgiler programının içeriğinde öğrenci şu kazanımlara ulaşması hedeflenir:

- Geçmiş öğrenme
- Geçmiş ve gelecekle gurur duyma
- Sorumluluk alma
- Uygun davranışlar sergileme
- Otoriteye bağlılık

Bu yaklaşım, Sosyal Bilgilerin ilk ortaya çıkma amacını gerçekleştirmek için oluşturulmuştur. 1916 yıllarında ABD’de insanları toplumsal bunalımdan kurtarmak ve “Amerikan vatandaşlığı” kavramını benimsetmek için Sosyal Bilgiler dersine

ihtiyaç duyulmuştur. Bazı sosyal bilimciler, sosyal bilimlerin alt yapısını sosyal bilgiler öğretiminin oluşturabileceği görüşünü savunmuşlardır. Böyle düşünce sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimini ortaya çıkarmıştır (Safran, 2011: 9). Bu yaklaşımın en önemli içeriği; geçmişi öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme, otoriteye bağlılıktır. Öğrencilerin bunları sorgulamadan benimsemeleri istenir. Mevcut değerlerin korunması temeli vardır. Yöntem olarak, vatandaşlıkla ilgili değer ve inanışlar öğretmen merkezli olarak aktarılması esas alınır (Doğanay, 2002: 20).

Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler:

Bu yaklaşıma göre, iyi bir vatandaş yetiştirebilmek için öğrencilere Sosyal Bilgilerin disiplinde yer alan bilgi, beceri, değerler kazandırılmalıdır. Bu yaklaşım genel olarak konu alanı merkezli programlarda kullanılır (Erden, bt: 7). Yaklaşım amacının temelinde çocuklara sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları konusunda yardımcı olmak vardır. Ayrıca öğrencilere sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi kazandırmaktır. Bu yaklaşımın içeriğini değişik sosyal bilimlerin bilgi temeli oluşturur. Öğrenciler sosyal bilimlerin temel ilkelerini, vatandaşlığı ve insan davranışlarını inceleyerek öğrenirler. Sosyal bilimlerde yöntem ise araştırma-incelemedir (Doğanay, 2002: 21).

Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler:

Bu yaklaşımın amacı, öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemleri tanımlama, analiz etme, karar verme gibi süreçlerini geliştirmektir. Bu yaklaşımda sosyal bilgilerin belli bir kapsamı yoktur. Çalışmanın temelini çağdaş sorunlar oluşturur (Erden, bt: 7). Doğanay (2002)'ye göre ise bu yaklaşımın temel amacı öğrencilere onları etkileyen durum ve sorunlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerine yardımcı olurken ayrıca çocukların hayatta karşılaşılabilecekleri sosyal, politik ve kişisel sorunların çözümünde doğru karar almalarına yardımcı olmaktır. Bu ,yaklaşımın odak noktası araştırma-incelemedir.

Bu yöntemle öğrenmeyi destekleyen etkinlikler yaratıcı drama, rol oynama, küçük grup çalışması, ahlaki ikilemler, sınıf toplantıları, benzeşimler, işbirliğine dayalı öğrenme gibi etkinliklerdir. Bu yaklaşımda beceriler öne çıkar. Bu beceriler şöyledir:

- Okuma yazma becerisi
- Farklı kaynaklardan bilgiyi kullanma becerisi
- Problem belirleme ve çözme becerisi
- Bilgiyi yorumlama becerisi
- Değerlerle ilgili durumları belirleyebilme ve çözüme ulaştırabilme becerisi (Safran, 2011: 9).

1.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM MATERYALLERİ

Yenilenen eğitim programıyla birlikte derslerde kullanılacak materyaller de önem kazanmıştır. Daha önce yapılan düz anlatım yöntemiyle ders anlatımı hem öğrenci açısından sıkıcı hem de tek öğretmen egemenliğine dayandığı için dersin verimi düşmüştür. Yapılandırıcı eğitim anlayışıyla birlikte öğretmenler derslerini canlı tutma, öğrencinin derse olan ilgisini arttırma, düşünce gücünün gelişimini sağlama gibi nedenlerden dolayı materyalleri derslerinde sık kullanmaya başlamışlardır. Tek ve aynı materyal kullanma belli bir süre sonra öğrencide sıkma veya sıkılma duygusu oluşabilir. Bu yüzden çeşit çeşit materyallere ihtiyaç duyulmuştur. Ama burada dikkat edilmesi gereken husus ise dersin içeriğine ve öğrencilerin seviyelerine göre materyal kullanmaktır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte öğretmenlerin yararlanacakları televizyon, video, bilgisayar gibi araçlar hizmetlerine sunulmuştur. Bunlarla birlikte ders kitapları, görsel-işitsel araçlar, harita, küre, grafik gibi araçlar öğretim ortamında kullanılabilir. Bunlar sayesinde öğretim zenginleşir ve öğrencinin ilgisini çekerek daha kolay öğrenme sağlanır. Video bant, film, slayt gibi bilgisayar yazılımları kaynak araçlarken; yazı tahtası, haritalar, laboratuvar araçları ise belirli konuları açıklamak için yardımcı kaynaklardır (Meydan ve Akdağ, 2011). Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları materyalleri şöyle sıralayabiliriz:

- Basılı eğitim araçları
- İki boyutlu materyaller
- Görsel materyaller
- Elektronik materyaller

- Üç boyutlu materyaller

1.2.1. Basılı Eğitim Araçları

Basılı eğitim araçları denildiği zaman akla ilk gelen kitaplardır. Kitap; ders kitapları, sözlük, ansiklopedi vb. sıralanabilir. Bunların yanı sıra dergi, gazete ve broşürler de basılı eğitim araçları içine girer (Meydan ve Akdağ, 2011: 163). Çünkü yazılı materyaller eğitimde en yaygın kullanılan türlerdendir. Bunun sebebi, yazılı materyallerin kolayca ulaşılabilen ve öğretim ortamında rahatça taşınabilen materyaller olmasıdır. Üstelik bu yazılı materyaller kolaylıkla çoğaltılabilen ve öğrencinin kullanımına ucuzlukla sunulabilen materyallerdir (Yanpar Şahin ve Yıldırım, 1999).

1.2.1.1. Ders Kitapları ve Diğer Yayınlar

Bütün dersler için ders kitapları öğretimin vazgeçilmezidir. Belli bir konu alanıyla ilgili dersin öğretimi için hazırlanmış kitaplara “ders kitabı” denir. Ders kitaplarındaki bilgiler diğer kitaplarınkine göre daha örgütlü özetlere, dersin hedeflerine, sorular gibi etkinliklere yer verilmeli ve ayrıca önemli yerler koyu harflerle yazılmalı ya da altı çizilmelidir. Resim, grafik gibi görsel materyallerle zenginleştirilmelidir (Erden, bt: 181). Çocuğun okuyacağı diğer kitaplar da önemlidir. Basılı materyallerden sözlük, ansiklopedi, dergi, gazete eskiden bu yana vazgeçilmeyecek eğitim aracı olmaya devam etmiştir (Meydan ve Akdağ, 2011: 163). Birçok öğretmenin ise ders kitabını materyal olarak seçmesinin nedeni ona rahatlık sağlamasıdır. Üstelik kitap sayesinde öğretmenin konuları takip etmesi, ödevlendirmesi gibi işlerini kolaylaştırmasıdır. Çünkü ders kitabı bilginin özünü verirken öğrenciye de bilginin aktarımını sağlar (Yanpar Şahin, 2002: 287; Yeşiltaş, 2009: 231). Öğretmenlerin en çok kullandığı bu materyali seçerken bazı dikkat etmeleri gereken şartlar vardır. Bunlar şöyledir:

- Ders kitabı öğretim programıyla uyumlu olmalı ve bu programın amaçlarını gerçekleştirebilecek seviyede bilimsel içerikli olmalıdır.
- Ders kitabının dili, anlatımı öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun olmalıdır.

- Metinler içinde kullanılan resim, grafik gibi unsurlar birbirini tamamlamalı ve yerinde kullanılmalıdır.
- Kullanımı kolay, kolay taşınan, ciltli ve sayfaları kolay çevrilebilen olmalıdır (Koçoğlu, 2012: 64).

1.2.2. İki Boyutlu Materyaller

1.2.2.1. Yazı Tahtası

Eğitim kurumlarının hemen hemen hepsinde bulunan ve eğitimde uzun yıllardan bu yana kullanılan, kolay kullanımlı ucuz bir eğitim materyalidir (Erden, bt: 184; Meydan ve Akdağ, 2011: 164). Bu eğitim tahtalarının tebeşir, manyetik, dosya tahta, akıllı tahta, kumaş kaplı tahta, döner levha, pano gibi farklı türleri vardır.

Tahta kullanımının en önemli avantajı ders sırasında anlık materyal üretilmesidir. Ayrıca anlık işlem görmede, ana noktaları vurgulamada, özetlemede ve özellikle dönüt alma düzeltme işlemlerinde yazı tahtasının önemi büyüktür. Yazı tahtasını kullanmak önemli bir materyal becerisi gerektirir. Öğretmen yazı tahtasını kullanırken önemli noktaları vurgulamalı, altını çizmeli, öğrencilerin aktif olmalarını sağlamalıdır. Dikkat edilmesi gereken en önemli özellik, bilgilerin önemli yerlerini etkili biçimde öğretmen ve öğrencilerin materyal hazırlama ilkesine uygun şekilde sunmalarıdır.

1.2.2.2. Tarih Şeridi

Sosyal Bilgiler dersinde tarihi olguların öğretiminde en önemli gösterim aracı olduğu gibi öğrencilere zaman ve kronoloji öğretimi kavramını öğretir. Çocukların zaman kavramını geliştirmek için bu kullanılabilir. Tarihi olayların süresini ve sırasını rahatlıkla kavramalarına yardımcı olur (Erden, bt: 189; Meydan ve Akdağ, 2011: 167).

1.2.2.3. Resimler

Fotoğraf ve çizgi resimleri bu grupta toplayabiliriz. Resimler kavram ve olguların öğrenilmesinde, öğrencilere sözel olarak ifade edilenlerin zihinde canlanmasında yardımcı olur. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinde Türk büyüklerinin,

tarih olaylarının öğretiminde kullanılabilir. Resimler eğitim içinde kullanılacağı zaman ya hazır bir yerden bulunur ya da yeniden yapılır. Resim yapma becerisi olan öğretmen kendi materyalini yapabilir. Hazır resim bulunacak ise en kolay gazete ve dergiler içinden bulunur. Ayrıca öğrencilere ülkemizin şehirlerini, tarihi yerlerini tanıtmak için kartpostallar da kullanılabilir (Erden, bt: 189). Ayrıca duvar resimleri de eğitimin vazgeçilmez materyalleridir. Büyük boyutlardaki fotoğraflar, grafikler, haritalar gibi materyaller sınıfın duvar resimlerini oluşturur (Meydan ve Akdağ, 2011: 169).

1.2.2.4. Haritalar

Sosyal Bilgiler öğretiminde haritalar soyut araçlardır. Harita çocuğun keşfetme, toptan algılama eğilimlerini geliştirir. Harita kuşbakışı perspektifini gerektirdiği için öğrencilere bunun kavranmasını öğretmeli, haritada kullanılan işaret ve sembollerin ne anlama geldiğini öğretmen öğrencilere öğretmelidir. Öğrenciler de harita fikri oluşturabilmek için basit okul haritası yaptırılabilir, üç boyutlu kabartma haritalar yaptırılabilir, pazıllar (puzzle) harita kullanım becerilerini geliştirmek için kullanılabilir (Yanpar Şahin, 2002: 291). Erden (bt: 191)'e göre ise haritalar Sosyal Bilgiler dersinin vazgeçilmez araçlarındandır. Özellikle bu derste Tarih, Türkiye il ve Dünya haritalarından faydalanılır. Öğrenciler harita sayesinde bulundukları yerin konumu, bölgelerin ve ülkelerin konumu hakkında bilgi sahibi olurlar. Ülkemizde her okulda haritalar bulunur. Haritalar amacına göre özel amaçlı, siyasi ve fiziki haritalar olmak üzere kendi içinde ayrılırlar.

Haritalar coğrafya bilgileri kadar tarih ile ilgili olguların öğretilmesinde etkilidir (Erden, bt: 193). Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersinde Tarih, Coğrafya konuları işlenirken çok kullanılır. Çünkü müfredat programları okullarda harita kullanımını zorunlu kılmıştır (Meydan ve Akdağ, 2011: 170).

1.2.2.5. Karikatürler

Gazete ve dergilerde çok sık rastlanan karikatür genellikle günlük olaylarla ilgilidir. Öğrencilerin cazibesini çekerler ve çizgilerle belirtmek ve hikaye etmek için yapılırlar. Uyun ortamda kullanılan karikatür öğrenciyi yaratıcı düşünceye sevk ederek onları uyandırır (Meydan ve Akdağ, 2011: 173). Akbaba (2009)'a göre ise

karikatürler Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya ve Fen Bilgisi gibi derslerde kullanılabilecek iyi bir araçtır. Fakat eğitimcilere bunu kullanmak çok cazip gelmemektedir. Sebebi ise öğretmenin konuyla ilgili materyal bulamaması ve karikatüre yüklenmiş olan güvensizlik duygusudur. Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılacak karikatürler sayesinde öğrencilerin sebep-sonuç ilişkilerini çözmelerine katkı sağlar.

1.2.3. Elektronik Materyaller

Elektrikli araçlar genellikle pahalı ve her okulda olmayabilir. Bunların kullanımı için sınıflar araç kullanımı amacıyla düzenlenmesi gerekir. Çoğunlukla bu araçlar özel, gelişmiş okullarda bulunur. Ancak bu araçlar çok verimli kullanılmıyor.

1.2.3.1. Tepegöz ve Projeksiyon Makinesi

Tepegöz en iyi bilinen ve çok kullanılmasına rağmen ülkemizde kullanımı yaygın değildir. Tepegözün en önemli özelliği saydam bir kağıt üzerine resim ve yazılar büyütülerek perde, duvar gibi yüzeye yansıtılmasıdır. Bu özelliği sayesinde eğitimin bütün kademelerinde rahatlıkla kullanılır. Yazı tahtasının bütün özellikleri tepegözde de mevcuttur. Tek farkı yazı tahtasına göre bilgileri tekrar görme olanağı ve tahtadan temiz olmasıdır. Tepegöz kullanımında öğretmenin yüzü sınıfa doğru olduğu için öğrencilerle göz ilişkisi kesilmez. Tepegözü kullanırken kullanıma dikkat edilmeli, sınıfta herkesin görebileceği biçimde ayarlanmalıdır (Erden, bt: 197). Tepegözün üzerine her türlü yazı yazıldığından şekil de çizilebilir. Sosyal Bilgiler dersinde harita, resim, diyagram gibi veriler önceden saydamlara işlenerek derste zaman kaybı olmaması için birçok bilgiyi öğrenciye kolayca gösterme olanağı sağlar (Yeşiltaş, 2009: 233).

1.2.3.2. Video ve Film

Eğitim içinde video ve film kullanımının nedeni öğrenmeyi zaman ve mekana bağlı olmaktan kurtarmaktır. Bunların amacı öğrencilerin fikirlerine ulaşabilmeleri, dersi planlı şekilde takip etmeleri ve yeni beceri kazanmalarını hedefler. Öğrenme güdülenmeye doğrudur bu araçların sahip olduğu ışık, ses, görüntü sayesinde öğrenci dikkatini çeker ve bilgiye yoğunlaşır (Meydan ve Akdağ, 2011: 179). Video filmler

öğrenciyi güdülemek, bilgi vermek, araştırmaya teşvik etmek amacıyla kullanılabilir. Videolar sayesinde öğrenciler hiç görmedikleri yeri, insanları, canlıları kendi yaşam ortamlarında görebilirler. Film ise saklanması kolay ve video araçlarının kullanımı pratik olduğundan eğitim için video filmler tercih edilir. Hatta öğretmenin iyi araştırmaları sonucu öğrencilerle sinemaya film izlemeye gidebilirler (Erden, bt: 200).

1.2.3.3. Televizyon

Televizyon güncel olayların sınıf ortamına getirilmesine yardımcı olur. Göze hitap ettiği için daha etkilidir. Eğitim ortamında televizyondan video yardımıyla yararlanılabilir. Öğretmen kendi imkanı ile televizyonda bulunan eğitici videoları kaydeder ve sınıfa getirebilir (Erden, bt: 199).

1.2.3.4. Kamera ve Fotoğraf Makinesi

Eğitim aracı olarak kullanılacak televizyon, video, belgeseller kamera ile çekilen görüntüden oluşur. Bu yüzden kamera da eğitime hizmet eden araçtır. Özne ve nesne varlıkların görüntülerini ışığa karşı duyarlı maddeyle bir araç vasıtasıyla aktarılan resme fotoğraf denir. Elektronik eşyalarda gelişme sağlandığından dijital makineler sayesinde fotoğraf görüntü kalitesi artmıştır (Meydan ve Akdağ, 2011: 179). Fotoğraflar ile soyut kavramlar somut hale gelmiştir.

1.2.3.5. Animasyon

Animasyon resimlerin ve grafiklerin senaryo halinde hareketlendirilmesine denir. Hareketlendirme senaryolar arasında geçişler sağlanarak yapılır. Özellikle coğrafi olayların anlatımında çok sık kullanılır. Örneğin levha hareketiyle şekil alan kıtaların gösterimi animasyon sayesinde anlaşılır olmuştur (Meydan ve Akdağ, 2011: 178).

1.2.3.6. Bilgisayar

Bilgisayarlar 1980'li yıllarda kişisel bilgisayarların gelişimiyle birlikte okullarda kullanılan önemli bir öğretim aracı halini aldı. Fakat diğer teknolojik araçlarda olduğu gibi bilgisayarlarda öğretim amaçlı yazılımlar olduğu zaman

öğretimde kullanılabilecek benzetim tekniğinin kullanılmış olduğu CD ve yazılımlar bulunur. Bilgisayarın okulda kullanımı konusunda olumlu adımlar atılmış ona göre de eğitim programlarına uygun yazılımlar geliştirilmeye başlanmıştır. Bilgisayar günümüz şartlarında en gözde öğretim aracıdır. Etkili biçimde kullanılmaları için öğretim amaçlarıyla hazırlanmış programlara ihtiyaç vardır (Erden, bt: 200). Bilgisayar destekli yapılan eğitimin sağladığı yararlar şöyledir:

- En önemli faydası öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında konu işlerler ve gerekirse konuyu tekrar çalışma olanağı bulurlar. Özellikle yavaş öğrenen öğrenci için iyi bir avantaj sağlar.
- Öğrencilerin grup çalışmalarına destek açısından uygun materyallerdir. Ayrıca öğrencilerin derse katılımını ve aktif olmalarını sağlar.
- Diğer materyaller ile karşılaştırıldığı zaman görsel ve işitsel öğelerin en etkin kullanıldığı ortamdır. Çünkü bilgisayar destekli ortamlar hem niceliksel hem de niteliksel ortam açısından en etkindir. Bu etkinlik zenginliği sayesinde öğrencinin başarısı artar.
- Bilgisayar destekli ortamda öğrencinin konu için harcadığı zaman ve performansı kaydedilir ve istenilen zamanda öğrencinin kullanımına açılır. Performansının öğrenciler ve öğretmeni tarafından gözlenip onu ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirir.
- Bilgisayar destekli ortamdaki öğrenci öğretimsel etkinlikleri istediği zaman ve saatte uygulaya bilir veya tekrar edebilir. Yani belli bir zaman ve saatte mecbur kalmaz (Meydan ve Akdağ, 2011: 182).

1.2.4. Üç Boyutlu Materyaller

Yenilenen eğitim anlayışıyla birlikte derslerde, ders kitaplarında kullanılan materyaller de farklılaşmaya başlamıştır. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinde soyut kavramların algılanmasının güç olduğu veya birbirine karışan kavramlar bulunduğu için resim gibi görsellikler sayesinde ders daha anlamlı hal almıştır. Giderek görsel materyale olan ihtiyaç artmıştır. Bu materyaller şöyledir.:

1.2.4.1. Grafik ve Şekiller

Grafik ve şekiller somut olan ancak karmaşık kavramların basitleştirilmesinde, makinelerin çalışma ilkelerinin gösterilmesinde, kavramlar arası ilişkilerin öğretilmesinde kullanılır. Grafikler içinde resim, şema, şekil, yazı genellikle hep bir arada kullanılır. Grafiklerin yararı şunlardır (Erden, bt: 191):

- Soyut kavramları somut hale getirir.
- Öğrencilerin kavramlar, sözel bilgiler arasında ilişkiyi kurmalarını sağlar.
- Öğrencilerin, ilişkilerin görsel bir şekilde kavramalarını sağlar.
- Karmaşık bilgilerin özetlenmesinde kullanılır.

1.2.4.2. Resimler

Resimler görselliğinden dolayı öğrencilerin dikkatlerini çeker. Resimler sunuş yoluyla öğrenmede sunuşu zenginleştirmek, buluş yoluyla ise merak uyandırmak veya ipucu vermek amacıyla kullanılabilir (Yanpar Şahin, 2002: 299). Erden (bt)'e göre ise resimler, kavram ve olayların öğrenilmesinde ve öğrencilerin sözel olarak ifade edilenleri zihinlerinde canlandırmalarına yardımcı olur. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinin tarihi olayları öğretmede kullanılabilir.

1.2.4.3. Küre

Coğrafya konularının içinde bulunan yerin şekli, hareketleri, boyutu, enlem, boylam, paralel, meridyen gibi soyut kavramları somut bir hale getiren önemli bir materyaldir. Coğrafi anlamda küre, yer yuvarlığının küçültülmüş modeliyken, geometrik şekil olarak ise bütün noktaların merkezde eşit uzaklıkta bulunan şekildir (Güngördü, 2002).

1.2.4.4. Diyagram

Diyagram bir olayın üç boyutlu gösterimidir. Bu öğretim aracının yapımı bir kutunun bir kenarı veya kenarının bir bölümü kesilerek yapılır. Diyagram yapımı öğrenciye objeleri inceleme ve üretme imkanı sağlar. Bunun sayesinde öğrenciler bir

olayı görüntüleyebilmek için perspektifi daha iyi kullanırlar (Meydan ve Akdağ, 2011: 172).

2. KARİKATÜR VE KARİKATÜRLERİN EĞİTİMDEKİ KULLANIMI

Geçmişten günümüze farklılık gösterip hayatımız içinde yer edinen karikatürün tanımı pek çok farklı şekilde yapılmıştır.

Ayverdi (2011: 631)’e göre karikatür; bir kişi, nesne veya olayın göze batan belirli bazı taraflarını ortaya koymak için asıl halinden farklı olarak abartılı ve genellikle acayip ve gülünç şekilde çizilmiş resimler olarak tanımlamıştır. Karikatür konusunda geniş araştırmaları bulunan Özer (1988)’e göre ise “mizahın çizgi türü olan sanata karikatür denir” diye tanımlamıştır. Üstelik karikatür, içerisinde gülme ögesi bulundururken ayrıca iğneleyici, uyarıcı, toplumda bulunan çelişkileri yakalayan hem güldürüp hem düşündüren kısacası çizgiyle yapılan mizahtır (Özer, 1994: 2; Koloğlu, 2005: 12) karikatürü bir kişi, tip ya da hareketin çizgiyle abartılmış hali olarak tanımlamıştır. Aşçıoğlu (2001)’e göre karikatür, özünü çizgiden alan ve görsel sanatların diğer olanağından da yararlanarak hazırlanan gülmece sanatıdır.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere karikatür, içinde gülmece unsurunun bulunduğu çizginin, resmin, mizahi olarak yansıtıldığı ayrıca insanları konu üzerine bir yandan da düşündüren sanattır.

Karikatürde gülmenin yanında düşünme ögesi de bulunur. Bu yüzden karikatürün her çeşidinde bir mesaj, bir düşünme özelliği olması gerekir. Sadece güldürü amaçlı çizilenler karikatür değildir; ancak bunlar gülünç çizimler olur (Yoltaş, 2004). Aslına bakılırsa karikatür sanatının amacı yaşantıları eleştirerek tartışma oluşturmaktır yani bir bakıma yaşamı çözümlemeye yönelmektir (Coşkun, 2001: 30). Özer (1994: 3)’e göre karikatürün amacının “çizgiye konuşma eklemek değil, çizgiyi konuşturmaktır” olduğunu ifade etmiştir. Çünkü ihtiyaç olmadıkça karikatüre söz koymaktan geri durulmalıdır.

2.1. SANAT OLARAK KARİKATÜR VE DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

Her sanat dalı gibi karikatürün de çeşitli evrelerden geçerek ve kendine yenilikler ekleyerek günümüze kadar gelişme göstermiştir.

Karikatür günümüzde gazete, dergi, televizyon hatta ders kitaplarına kadar girdi. Karikatür kelimesi ise İtalyanca “Caricare” (yüklemek)’ten gelmektedir (Özer, 1988). Karikatürü anımsatan desenler paleolitik çağdandır. Fransa’nın Ramigia mağaralarında, Cezayir’de Tassili kayalıklarında bulunan taş üstü gravürlerin bazıları karikatür türündendir. Paleolitik çağdaki insanlar karikatürleri hayvan deseni, yüzüne maskeye benzer şekilde örtmüş büyücü ve gülünç hayvan şeklinde çizmişlerdir. Buna rağmen bu desenleri çizenler karikatüristlerin ilk atası sayılır (Özer, 1994: 8). Ayrıca Paleolitik çağda Avrupa’da Cro-magnon insanların mağara duvarlarına çizdiği yabani hayvan figürleri ise ilk sanat aktivitesi olarak görülür (Gündüz, 2009: 4).

Karikatür sanatının tam olarak hangi yüzyılda başladığı bilinmemektedir. Bazı araştırmacılara göre 17. yüzyıl, bazılarına göre 18. yüzyıl olarak yorumlanmıştır.

Bakır (2008: 25)’e göre karikatürü çizgilerde bulunan abartı kişi, canlı ya da bir şeyi gülünç gösterme ise tarih olarak bakıldığında insanlık tarihi kadar çok eskidir. Gülmeceyi çizgilerle resim olarak düşünülürse tarihi 18. yüzyılda başlar diyebiliriz. Bunlardan farklı olarak çağdaş anlamda yazısız olarak çizgiler ile güldürü tarzında nitelenirse tarih bakımından daha çok yenidir diye yorumlamıştır. Gündüz (2009: 12)’ye göre ise birçok araştırmacı karikatür sanatının başlangıcının 17. yüzyıl olduğunu söylemiştir. Bu yüzyılda İtalya’da yapılan hayvan başlı insan bedenli portrelere “caricatura” deniyordu. Karikatür kelimesi kökeni bakımından hücum etmek, yüklemek, doldurmak, abartmak, alaya almak gibi anlamlarda kullanılan “carizare” fiilinden türemiş olan bu isimden gelir.

Yıllar geçtikçe karikatür değişme göstermeye başlamıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde karikatür sanatının en gelişmiş hali Fransa’da yaşanır. O dönem karikatüristleri özellikle politikacıların davranışlarını alaycı şekilde yaptıkları karikatürleri dergi, gazete gibi yerlerde yayımlanır. Daha sonra bunlardan büyük tepki alınır ve 1900’lü yıllarda karikatürde bariz değişimler yaşanır. Daha önce karikatürler yazılı iken bazı sanatçıların yaklaşımı ile yazısız ve sade olarak değişmeye başlar (Bakır, 2008: 31; Gündüz, 2009: 13). İkinci dünya savaşına kadar

sözün ağırlıkta olduğu karikatür bu tarihten sonra biçim ve içerik yönünden çeşitlilik göstermeye başlar (Bakır, 2008: 31; Özer, 1988: 13; Özer, 1994: 10).

Yaşadığımız yıllara yaklaştıkça karikatür gittikçe farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Kısacası karikatür hayatımızın içinde çoktan yer almıştır. 2000’li yıllarda ise karikatür iyice gelişir sadece gazete ve dergi gibi yerlerde yer almayıp farklı yerler ve tekniklerle var olmaya devam eder. Günlük yaşamın bir parçası olan karikatür diğer deyimle çizgi mizah dünyanın her yerinde tanınır.

Günümüzde karikatür kitaplarda olduğu kadar teknolojiyle beraber animasyon olarak televizyonlarda yerlerini alır. Bununla birlikte eğitim malzemelerinde süsleme ve baskı malzemesi olarak kullanılır. 21. yüzyıl karikatürün altın çağıdır diyebiliriz (Gündüz, 2009: 14). Yapılan bilgilerden yola çıkıldığında karikatür günümüzde kabul görür bir sanat eseri olmasının nedeni bir düşünce yönünün olmasıdır. Kısaca karikatür kendine has bir sanat dalıdır.

2.2. KARİKATÜR SANATININ TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ

Türkiye’de karikatür Tanzimat’la karşımıza çıkar. Karikatür sanatının benimsenmesinde Türk mizahının da etkisi vardır (Gündüz, 2009). Gülme, eğlenme gibi sözel olarak başlayan uygulamalar daha sonraları çizgi resme geçer. Türk sözlü mizahında 13. yüzyılda Nasrettin Hoca, 14. yüzyılda ise Hacivat-Karagöz tiplerini dünyaca tanınmış örnekleridir. Türkiye’de çizgi mizahın geç başlamasının sebebi İslam kültürüne bağlılık olarak görülürken, resim mizahının geç başlaması ise matbaa tekniğinin geç olarak kullanılmasıdır (Koloğlu, 2005: 13). Türk tarihinde gerçek anlamda ilk mizah yayını olan “Diyojen” dergisini Diyojen Teodor Kasap isimli Osmanlı vatandaşı bir Rum çıkarmıştır (Gündüz, 2005: 20; Özer, 1994: 11). Bundan sonra İbretname-yi Alem (1871), Hayal (1871), Çingiraklı Tatar (1872), Latif (1873), Kamer (1873), Şafak (1874), Kahkaha (1874), Geveze (1875), Meddah (1875), Çaylak (1876) gibi mizah yayınları çıkmıştır. Tanzimat döneminde karikatürlerde yazı çoğunlukta olup çizgiye az yer verilmiştir. Alt yazılarda karşılıklı konuşma, üst yazılarda ise çizim açıklayıcı ifade oluşmuştur (Gündüz, 2009: 21). Bu dönemin ünlü karikatürü Ebüzziya Tefik ise karikatürü “maskara kılıklı resim” olarak tanımlamıştır (Koloğlu, 2005: 26).

Türk tarihinde II. Meşrutiyet dönemi fazlasıyla siyasal eleştiriye dayanan politik olmakla birlikte batı tarzı karikatürlerinin doğduğu dönem olduğu için önemlidir (Gündüz, 2009: 23). Cumhuriyet döneminin başlarında ise Akşam gazetesinde günlük karikatürleriyle Cemal Nadir gözleri üzerine çekerken, dergilerde ise Ramiz ismi çok duyulur. Bu iki isim karikatür sanatının Türkiye’de yayılmasını ve sevilmesini sağlamıştır (Özer, 1994). İlk profesyonel gazete karikatürcüsü olarak nitelenen Cemal Nadir 1928’de Son Posta gazetesinde Türk karikatürünün ilk tiplemesiyle ilk bant karikatür olan “Amcabey”i oluşturur. 1938 Atatürk’ün ölümünden sonra karikatüristler siyasi konulara değinmeden mizah yapmışlardır. 1940’lı yıllara gelindiğinde ise karikatürlerde savaş, barış, faşizm gibi konular çok işlenir olmuştur (Gündüz, 2009: 26). 1950-1960’lı yıllarına gelindiğinde çok partili dönemin “Tef” dergisi zengin kaynaktır. 1970’li yıllarda ülkemizde görülen yapısal değişikliklerden karikatür de etkilenmiştir (Özer,1994). Artık günümüzde Türk karikatürünün gelişmesiyle birlikte üniversitelerde karikatür sanatına yönelik ilgiler artmıştır. Çeşitli üniversitelerde karikatür kulüpleri kurulurken, Türk tarihinde ilk kez Anadolu Üniversitesi karikatürü bir ders programı olarak almıştır (Özer, 1988: 29).

2.3. KARİKATÜRLERİN EĞİTİMDE KULLANIMI VE KAVRAM KARİKATÜRLERİ

Geçmişten günümüze kullanım alanları, çizim yöntemi, düşünce tarzı değişse de karikatür hep hayatımızda olmuştur. Karikatürler gazete, dergiler, makaleler, afişler hatta son yıllarda ders kitaplarında yerini almıştır. Eğitimde yapılan yenilikler ve bununla birlikte derste kullanılacak farklı materyallere ihtiyaç duyulmuştur. Karikatür kullanımı eğitimde çok yaygın olmasa bile eğitime olan olumlu katkısı göz ardı edilmemelidir. Çünkü günümüz eğitim anlayışında öğrenci daha aktif ve istekleri, düşünceleri ön plandadır. Yani eğitim-öğretimden güzel verim sağlanması için çocuklar üzerine kurulmuştur.

Bakıldığında gülmek, eğlenmek çocukların vazgeçilmez gereksinimleri olduğu için onlar sürekli eğlence arayışı içindedirler. Bu yönden düşünüldüğünde karikatürün mizah özelliği sayesinde onların ilgisini çeken sanat olmuştur (Korucu, 2009: 35). O zaman eğitimde karikatür kullanmak öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırmada ve dersi sevmelerinde yardımcı olabilir.

Aslında eğitimde grafik gibi pek çok görsel araç kullanılırken bugüne kadar göz ardı edilen bir kullanım vardır ki o da karikatürdür. Gerçekçi bir şekilde düşünülecek olunursa öğretimde hiçbir araç karikatürden ilginç olamaz (Özer, 1994: 37). Karikatürler Yabancı dil, Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Hayat Bilgisi, Türkçe gibi dersler için iyi bir araç olarak kullanılır (Korucu, 2009: 36; Özer, 1994: 39). Dersin verimli geçmesi için karikatür kadar öğretmenin de karikatürü iyi bilip kullanmasına bağlıdır.

Eğer bir eğitimci karikatürü derste kullanmak istiyorsa bu sanatın tekniğini, ne anlatmak istediğini, kalitesini bilmesi gerekirken ayrıca öğretmenin bununla ilgili beceri ve eğitime sahip olmalıdır (Köseoğlu, 2009: 15; Özer, 1994: 39). Fakat öğretmenler karikatürü analiz etmede yeterli bilgiye sahip değiller; çünkü karikatürlerle çalışmak karikatürün kendisini de çalışmayı gerekli kılar (Özer, 1994: 39). Eğitimciler öğretim materyali olarak pek çok malzemeler kullanırlar. Dersin konusuna, kazanımına uygun olarak seçilerek kullanılır. Fakat şimdiye kadar karikatürlerin kullanımı fazla olmamıştır. Özer (1994: 39)'a göre karikatürün eğitimciler tarafından fazla kullanılmamasının iki nedeni vardır. Birincisi öğretmenin derste kullanabileceği uygun materyalin bulunmaması ya da çizimde kendini eğitimi hissetmemesi, ikincisi ise karikatüre güvenin az olmasıdır. Güven konusunda kamuoyu karikatür çizen hakkında konuyla alay eden veya olayları gereksiz abartan olarak görmesi böyle düşüncenin oluşmasına neden olmuştur (Özer, 1994: 39).

Karikatür, hem az kullanımının sebebi hem de bir o kadar derse zenginlik katması bakımından değerlendirmeler yapılmıştır. Peki karikatürler ders esnasında nasıl kullanılmalı, gidilmesi gereken yollar veya dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir? Bu sorunun yanıtı farklı şekillerde karşımıza çıkar. Örneğin Köseoğlu (2009)'a göre karikatür etkinlik olarak derste kullanılacaksa ilk önce öğretmen öğrencilerin algı düzeyleri, hazır bulunuşluklarını tespit etmelidir. Daha sonra seçilen materyal hangi sınıf düzeyinde olmalı belirlenmelidir. Çünkü öğrencinin yaşına ve gelişim çağıyla uymayan karikatürler onların morallerinin bozuk olmasına neden olabilir. Materyalin belirlenmesinin ardından karikatürler öğretmen tarafından tepegöz, projeksiyon gibi teknolojik aletler yardımıyla bütün sınıfın görebileceği yerde sunumu yapılır. Bu teknolojilerin olmadığı sınıflarda ise öğretmen karikatürleri fotokopi olarak tahtaya asabilir veya öğrencilere verebilir. Öğrencilere karikatürleri

incelemeleri için biraz zaman tanınmasının ardından sözel veya yazı olarak anladıklarını ifade etmeleri istenilir. Verilen ifadeler tartışılır ve yorumlanır. Öğretmen bir sonraki dersin konusuyla ilgili karikatür bulma ödevi verebilir.

Özer (1994)'e göre ise; karikatür, dersin belli bir konusu işlenirken konu girişinde bir provakasyon aracı olarak kullanılabilir. Kullanılan bu karikatür derste gülmelere neden olacaktır. Fakat bu ciddiyetsizlik değil tam tersi öğrenmeye doğru kişiyi çekme işidir. Karikatür sayesinde dersin anlatımı gülünç olduğundan derste başarı daha çok sağlanır. Bunlara bakıldığında derslerde karikatür kullanımının olumlu yönleri saymakla bitmez.

Karikatür sayesinde öğrencilerin düşünme, algılama, fark etme gibi özellikleri gelişir. Bu yönden bakıldığında karikatürün eğitim için önemi büyüktür; çünkü eğitimin hedeflerinden biri karşılaştığı olay ya da durum karşısında düşünebilen bireyler yetiştirmektir. Ayrıca karikatür sayesinde çocuğun muhakeme etme gücü gelişir, olaylar arsında neden-sonuç ilişkisi kurar. Öğrencinin çevresini ve toplumu tanımaya, eleştiriye açık olmasına gibi çeşitli davranışların kazanılmasına katkı sağlar (Korucu, 2009: 36).

Karikatürlerin derste olumlu etkisi olduğu kadar olumsuz yönlerinin de bulunduğu söylenebilir.

Köseoğlu (2009)'a göre herhangi bir düşünce, mesaj içermeyen sadece gülmecenin bulunduğu karikatürler öğrenciye dersin kazanımı konusunda etkili olmayacaktır. Ayrıca öğrencilerin seviyelerinin üstünde olan karikatürler iyi incelenmezse öğrencilerin ders içinde etkin katılımı azalacaktır. Bazı karikatürlerde toplumun değeri olan şeyler yönelik olumsuz tavırlar olabilir veya öğrencinin inanç, kültür gibi unsurlarına uymayabilir. Bundan dolayı derslerde karikatürler kullanılırken dikkat edilmelidir.

Kavram karikatürlerinin ilk olarak ortaya çıkışı 1992'ye dayanırken, bilimde öğrenme üzerine yapılandırıcı görüşler dikkate alınarak yenilikçi bir öğrenme-öğretme stratejisi geliştirmek için oluşturuldu (Keogh ve Naylor, 1999: 431). Kavram karikatürlerini ilk olarak tasarlayıp kullanan Naylor & McMurdo (1990) oluşturmuştur (Kabapınar, 2015: 106). Kavram karikatürlerinin ilk olarak kullanımı Londra'da bulunan Fizik Enstitüsü tarafından halkın fen bilimine yönelik bilgilerini

arttırmak amacıyla metro istasyonlarında kullanılmıştır. Burada bulunan genç, yaşlı bütün yolculara fiziğin hayatımızdaki önemini anlatmaya çalışmak için karikatürler vasıtasıyla “Ne düşünüyorsunuz ?” sorusu sorulmuştur (Keogh, Naylor ve Wilson, 1998: 219 akt. Baba, 2012). Aslında kavram karikatürleri başlangıçta bir grup öğretmenlerin hizmet içi dersi sırasında kavramsal çerçevelere meydan okuma ihtiyacına cevap olarak tasarlandılar (Keogh ve Naylor, 1999). Daha sonraları ise INSET (Integrated National Security Enforcement Teams) kursuna katılan ve onların kavram yanlışlarını yok etmek için yeni yöntemler ararken üretilmiş ve önemli bir yayım ve dağıtım organı “Association for Science Education” yoluyla konferanslarla birlikte halka sunumu yapılmıştır (Demir, 2008: 30).

Günümüzde gazetelerden dergilere, televizyondan afişlere hatta ders kitaplarına kadar yer alan karikatür mizahın çizgi türü olan sanat olarak adlandırılmıştır. Karikatürü mizahla birlikte değerlendirmek gerekir. Bunu farklı şekillerde tanımlayanlar olmuştur.

Koloğlu (2005: 21)’e göre karikatür bir kişinin, tipin veya eylemin abartılarak çizgiyle çarpıtılıp sunulmasıdır diye tanımlamıştır. Özer (1994: 2)’e göre ise karikatür kısa çizgiyle yapılan mizahtır. Yani içinde mizahı barındırdığı için içlerinde gülme ögesiyle birlikte eleştiri, uyarıcı ve iğneleyici öğelerin de bulunduğu ve güldürürken ayrıca düşündürüp toplumun çelişkilerini yakalayan sanattır.

Uğurel ve Moralı (2006)’ya göre karikatürler içerisinde eğlence, gülmece, yargı, görsellik gibi unsurlar içeren sanat ürünleridir. Fakat 1990’lı yıllarda Keogh ve Naylor tarafından ilk kez ortaya çıkartılan kavram karikatürlerinin normal karikatür sanatından ayıran en temel faktör ise mizah, hiciv ve abartı içermemesidir (Keogh ve Naylor, 1999). Buna rağmen kavram karikatürlerinin çizgiler kullanılarak ifade edilmesi bunlara bir karikatür özelliği yükler (Uğurel ve Moralı, 2006). Normal karikatürlere göre kavram karikatürleri öğrencilerin bilgilerini sorgulatırken eğlendirmesi özelliği ile onlardan ayrı bir özelliğe sahiptir (Keogh ve Naylor, 1999). Aslında Keogh ve Naylor (1999: 432)’e göre birçok kişi karikatür kavramında yanlışlanabiliyor çünkü karikatür ve mizah arasında güçlü bir ilişki olmasını bekliyor. Ancak kavram karikatürleri mizah ya da hiciv içermezler.

Kavram karikatürleri farklı şekillerde pek çok kişi tarafından tanımlanmıştır. Dabell (2008)'e göre kavram karikatürleri, matematiksel diyalogları konuşma balonları içinde karikatür stili kullanılarak dizayn edilen bilişsel çizgiler ve görsel zıtlıklardır. Evrekli ve Balım (2010) kavram karikatürlerini öğrencilerin bilgilerini rahatça ifade edebilecekleri ortamların oluşturulmasında, öğrencilerin aktif katılımının sağlanmasında ve var olan yanlış bilgilerinin ortaya çıkartılmasında kullanılabilen görsel araç olarak ifade etmişlerdir. Minarechova (2016)'a göre kavram karikatürleri, günlük durumların görsel gösterimine dayanan bir metottur. Gafoor ve Shilna (2013)'e göre kavram karikatürleri; bir olay veya günlük yaşamdaki bir kavramla ilgili fikir öneren, bir konu üzerinde düşünen veya tartışan, üç veya daha fazla karakterden oluşan görsel araçlardır. Uğurel ve Moralı (2006)'ya göre kavram karikatürleri içlerinde günlük olaylar bulunan ve bilimsel konulara farklı bakış açısı sunan karikatür biçiminde olan resimler olarak tanımlanmıştır. Buna benzer şekilde günlük durumlar ve bilimin içinde bulunduğu bazı işler hakkında birkaç bakış açısı ortaya koyan karikatür tarzı çizgilerdir (Demir, 2008). Kabapınar (2005) ise kavram karikatürleri üç ya da daha fazla karakterin oluşturduğu tartışmanın resimle ifade edilmesi olarak tanımlar.

Aşağıda ise, Keogh ve Naylor (1999) tarafından oluşturulmuş bir karikatür yer almaktadır.

Şekil 1. Kardan Adam Kavram Karikatürü

Yukarda bulunan karikatür kavram yanılgıları ile ilgilidir. Karakterlerden birinde paltonun kardan adamı ısıtıp erimesine neden olur düşüncesi vardır. Diğerinde, palto örtülse bile hiçbir farkın olmayacağını söyler. Üçüncü karakter ise paltonun soğuk tutacağını belirtir. Bilimsel olarak bakıldığında palto kardan adamı soğuk tutar çünkü ısı yalıtımı yaparak erimesine engel olur. Buna benzer öğrencilerin belli bir konuda yanılgıya düştüklerinde onarın kavram yanılgılarının belirlenmesinde kavram karikatürü kullanılır.

Yapılan tanımlardan anlaşıldığı üzere kavram karikatürleri, karikatürlere benzetilebiliyor fakat onlardan ayrılan ince noktaları bulunmaktadır. Bunlarda mizah amacı güdülmemektedir. Günlük hayattan tutun da bilimsel konulara kadar farklı bakış açısı ortaya koymada ve öğretim etkinliklerinde öğrencilerin bilgilerini rahatça ifade etmelerinde ve yanlış anlaşılmalara en aza indirmede veya yok etmede etkili olmuşlardır. Evrekli'ye (2010) göre kavram karikatürleri eğitim uygulamaları içinde etkili ve çok fonksiyonlu bir öğretim materyali olarak kullanılabilir. Yapılan çeşitli araştırmaların sonunda kavram karikatürlerinin kullanımını şöyle önerilmiştir (Baysarı, 2007):

- Etkinliğe kısa bir giriş
- Kavram karikatürü hakkında görüşleri ve nedenleri üzerine grup tartışması
- Öğretim sırasında öğretmenin rehber ve gözetmen olması
- Etkinliğe göre deney veya araştırma yapılması
- Sınıf tartışması ve fikirlerin paylaşımı şeklindedir.

2.4. KAVRAM KARİKATÜRLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.4.1. Kavram Karikatürlerinin Genel Özellikleri

Kavram karikatürü tanımlanırken üç ya da daha fazla karakterin yaptıkları tartışmanın resim olarak ifade edilmesi şeklinde yapılmıştır. Buradaki tartışmada bulunan her bir karakter farklı bir düşünceyi savunur. Savunulan fikirlerden sadece bir tanesi bilimsel doğru kabul edilirken, diğerleri yanlış kabul edilen fakat öğrencilerin kendilerine özgü biçimde oluşturdukları düşünce biçimini temsil eder (Kabapınar, 2005: 106). Kavram karikatürleri her ne kadar karikatürlere benzetilse de mizah ve hicvin kavram karikatürlerinde kullanılmaması onları diğerlerinden

ayırır. Kavram karikatürleri genellikle çoktan seçmeli soru formatında olmasına rağmen çoktan seçmeli soruların aksine yazılı metni diyalog halinde görsel bir uyararla bütünleştirirler (Keogh ve Naylor, 1999). Kavram karikatürleri, karikatür karakterlerinin sunduğu kavramlarla ilgili öğrencileri konuşturarak onları çalışmanın odağında tutar (Gafoor ve Shilna, 2013). Kavram karikatürlerinin en iyi yaptığı şey tartışma yaratmak, bilimsel çatışmaya davet etmek, diyaloga ilham vermek ve katılımı desteklemektir (Dabell, 2008). Hejnova (2013)'e göre kavram karikatürleri günlük veya bazı ilginç durumları gösteren karikatür stili çizgilerden oluşur fakat onlar komik ve yergili değildir. Çoktan seçmeli bir soru formuna sahiptirler ayrıca kavram karikatürleri “karikatür karakterleri” arasındaki diyalogları birleştirir. Karikatür karakterleri (genellikle üç veya dört çocuk) bilim kavramları hakkında alternatif bir bakış açısı ileri sürerler ve öğrencileri karikatür karakterleriyle birlikte tartışmanın içine davet eder. Gafoor ve Shilna (2013)'e göre ise en yaygın eğitici medya formlarından bir tanesidir, ki o aynı zamanda bolca veya kolayca bulunan karikatürler veya örnekleme mizahıdır. Karikatür yoluyla iletilen fikirler karikatür karakterlerinin eylemi ile kolayca anlaşılır. Karikatürlerin ve çizgi romanların, genelde onların kitle iletişim araçlarında kullanılmasını kabul etmenin ötesinde öğretme-öğrenmede de yararı vardır. Onlar öğrenciler için görsel cazibeyle fikir üretmek amacıyla çok az metin kullanırlar ve bu yüzden özellikle sınırlı bir okuma becerisine sahip öğrenci gruplarıyla kullanımı faydalıdır.

Karikatürler daha çok fikir geliştirebilmek için konuyu şüpheli ve tartışmalı hale sokarak uyarıcı sağlarlar. Kavram karikatürleri tartışmayı başlatmak ve bilimsel düşüncüyü uyarmak amacıyla tasarlanmış olup gülmece unsurları değildirler. Kavram karikatürlerinin eğitim ortamında etkili kullanımı için taşınması gereken özellikler şöyle sıralanabilir (Demir, 2008: 30):

- Bilimsel fikirlerin görsel sunumu
- Diyalog formundaki küçük metin
- Bilinen durumların kullanılması
- Bir durumda alternatif bakış açıları önerme
- Genel yanlış anlama olanlarını tanımlayan araştırmalara alternatif oluşturma
- Alternatiflerin kabul edilebilir bilimsel bakış açısı içermesi

- Eşit durumlarda alternatifler verme olarak sayılabilir.

Araştırmacılar (Keogh, Naylor ve Wilson, 1998; Kabapınar, 2005: 109) öğrencilerden istenen motivasyonun sağlanmasında ve yapılan öğretimin başarılı bir şekilde sonuçlanması için öğretim materyali olarak kullanılan kavram karikatürlerinin taşınması gereken özellikler şunlardır:

1. Kavram karikatürlerinin her yaş düzeyinden kişilere uygulanabilmeli ve kavramlar gündelik olayla ilişkilendirilerek verilmelidir.
2. Kavram karikatüründe bulunan fikirlerin geçerlik ve güvenirliği artırmak için fikirlerin öğrenciler tarafından araştırmalar sonucunda belirlenenler arasından seçilmiş olmalıdır.
3. Kavram karikatürlerinde bilimsel düşünceye de yer verilmelidir.
4. Kavram karikatürü her düzeydeki öğrencinin de anlamaları için düşüncelerin yazım şekli kısa ve okunaklı olmalıdır.
5. Kavram karikatürlerindeki düşüncelerin ifade ediliş tarzı birbirleriyle benzeşmemeli ayrıca bilimsel ifade tarzı yani kitap cümlelerine benzer ifadeler söylenmemelidir.

2.4.2. Kavram Karikatürlerinin Kullanım Alanları

Kavram karikatürleri en çok eğitim amaçlı çeşitli şekillerde kullanılmıştır (Keogh ve Naylor, 1999). Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte öğretimde çok farklı yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Eğitim öğretim süreci boyunca öğrenme kavramı giderek önem kazanmaktadır. Öğrenmenin kalıcı olması için farklı farklı yöntem ve tasarımlar kullanılmaya çalışılmıştır. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte hazırlanacak öğretim tasarımları öğrenci merkezli olacak şekilde yapılmıştır (Cengizhan, 2011). Sınıfta öğrencilerin hemen ilgisini çekmek ve teşvik etmek için karikatürler değerli bir yardımcıdır. Karikatürler, nadir ve eğlenceli aktiviteleri tanıtmak, öğrenmeyi artırma ve öğrenci katılımı için çok daha büyük bir çabanın parçasıdır (Gafoor ve Shilna, 2013). Kavram karikatürleri, öğrencilerin dikkatlerini çekmesi yönüyle ve sınıfta rahatlıkla kullanılması bakımından öğretimde kullanılan görsel materyal veya öğretim yöntemi olabilir.

Her kavram karikatürünün odak noktası, öğrencileri kişisel deneyimleriyle ilgili olarak görebilecekleri günlük bir durumdur. Bu konuda, onlar araştırmada çocukların fikirleri üzerine literatürde tasvir edilen pek çok yaygın duruma sahiptir (Keogh ve Naylor, 1999).

Kavram karikatürü kullanımının iki temel sebebi vardır. Bunlar:

1. Kavram karikatürleri sınıfta tartışma ortamını kısa zamanda başlatıp ayrıca öğretmenin sınıfta böyle ortamı hazırlaması için fazla çabaya gerek duymamasıdır.
2. Öğretimin öncesinde öğrencilerin hepsinin aynı araştırma yöntemini kullanacakları için karikatürün onlara sunduğu problemi araştırmaları gerekmektedir (Kabapınar, 2005: 105).

Kavram karikatürleri poster tarzında hazırlanan öğretim materyali olduğu kadar öğretimin tanımının onun üzerinde durulmasından dolayı ayrıca bir öğretim aracıdır. Yeni kavram karikatürüne dayalı yapılan öğretim bir yöntem olmuştur (Kabapınar, 2005: 106). Kavram karikatürleri öğretmenler için önemli bir değere sahip olmakla birlikte bilimde öğretme ve öğrenmeye yönelik yenilikçi yaklaşım sağladı (Keogh ve Naylor, 1996). Yeni bir öğrenme-öğretme yöntemi olan kavram karikatürleri öğretmenin ders esnasında kendisine kolaylık sağlaması bakımından çeşitli evrelerde kullanılabilir. Bu durumu Kılıç Özün (2010) ve Kuşakçı Ekim (2007) şöyle ifade etmişlerdir: Kavram karikatürleri eğitimde kullanıldığı zaman derse başlanıldığında hareket noktası olarak dersin işlendiği zamanda derse katılım ve derse olan motivasyonu artırma olarak ve ders bitiminde pekiştirici, dersi özetlemek için ayrıca ders dışı faaliyet olarak boş zaman değerlendirilmesi, ev ödevi olarak sınıf dışı faaliyeti bakımından birçok amaç için kullanılırlar.

Kavram karikatürleri öğrenciler arasında bireysel olarak veya işbirliği şeklindeki gruplar içinde kullanılırlar. Ayrıca küçük grup çalışmalarında ve sınıf ortamında uyarıcı olarak veya bireysel düşüncelerin ifadelerinde kullanılabilir. Kavram karikatürleri öğrencilerin var olan bilgi ve deneyimlerinin ortaya çıkması için uyarıcı sağlar. Bu sayede bunlar öğrencileri tartışmaya yönlendirir ve tartışmanın körüklenmesini sağlar (Chen, Ku & Ho, 2009). Karikatürlerin eğitimde öğrenmeyi ve öğrenci katılımını artırmaya yönelik faaliyetlerin eğlenceli hale getirilmesinde

önemli bir rolü vardır. Karikatürler, ilgiyi kışkırtan ve sınıfta gerçek öğrenci katılımını teşvik eden değerli yardımcılardır. Basit bir görüntü biraz mizah kazandırarak bir grubun ruh halini ve enerjisini çoğu kez değiştirebilir. Yeni fikirler, kavramlar ve tutumlar karikatürler yardımıyla tanıtılabilir (Gafoor ve Shilna, 2013).

Kavram karikatürleri genellikle eğitim-öğretimde her yaş grubunu içine alan ortamda kullanılmakla birlikte farklı yerlerde de kullanılabilir. Kullanımın farklı olduğu yerler örneğin; bilim kulüpleri, internet ortamı, aile toplantıları gibi resmi olmayan eğitim durumlarında da kullanılmaktadır. Kavram karikatürleri öğrencileri uyarması yönünden sözel uyarıcılara göre görsel uyarıcı olması dikkat çekerken özellikle okuma yazma düzeyi düşük bireylerde oldukça dikkat çekme özelliğine sahiptir. Ayrıca kavram karikatürleri özel eğitimli öğrencilerin tartışma ortamlarında kullanılması onların düşüncelerini çekinmeden aktarabilmelerine önemli katkı sağlar. Üstelik kavram karikatürleri hipotez oluşturmada, tahmin yapmada, anoloji kullanmada, kanıtlamada, soru sormada ve bir şeyin doğruluğunun ispatını yapma gibi konularda beceriyi geliştirir. Yani kavram karikatürleri bilimsellik yönünden üzerinde durulması gereken yaklaşımlardır (Kılıç Özün, 2010).

2.4.3. Kavram Karikatürlerinin Sınıf İçinde Kullanımı

Sınıf ortamında kavram karikatürlerinin en yaygın biçimde kullanımı poster şeklinde hazırlanıp sınıfta herkesin rahat bir şekilde görebileceği bir yere asılmasıyla başlar. İlk önce öğretmen karikatürlerde bulunan karakterleri ve savundukları düşünceleri öğrencilere tanıtır. Daha sonra öğrencilere karakterlerden hangisinin düşüncesine katıldığını, nedeniyle birlikte sorar. Öğrenciler düşüncelerini nedenleriyle ifade ederler. Bu sayede öğrencilerin düşünceleriyle ve düşüncelerinin altında yatan sebepleri açığa çıkarılmış olunur. Ayrıca öğrenciler arkadaşlarının kendi fikirlerinin yanında arkadaşlarınınkini de duymuş olur. Bu durum yapılandırıcı fen öğretiminin ilk basamağıdır (Kabapınar, 2005: 111). Bazı öğrenciler kendi düşüncelerini söylemede geri durmaktadır, fakat kavram karikatürleri hangi fikri desteklediğini açıklamasıyla birlikte ister. Bu yüzden öğrencileri konuşup tartışmaya yönlendirir. Ayrıca sınıf arkadaşlarının düşüncesini değerlendirir, onların düşüncelerini desteklemiyorsa bunu sebebiyle açıklar (Chin & Teou, 2009). Kavram karikatürleri tartışılırken, öğrenciler fikirlerini ve düşüncelerini ifade etmek

zorundadırlar. Sunulan farklı fikirler üzerinde durmaya motive edilirler. Eğer katılmıyorlarsa bakış açılarını sunabilir ve savunabilirler. Bu süreç öğretmenlerin öğrencilerinin anlayışına dair önemli bilgiler kazanmasını sağlar. Böyle bir tartışmaya katılarak öğrenciler iletişim becerilerini de geliştirirler (Gafoor ve Shilna, 2013).

Kavram karikatürünün en iyi yaptığı şey sınıfta tartışma yaratarak bilişsel çatışmaya davet etmek, diyaloga katılıp ilham vererek desteklemektir. Onlar öğrencileri zıtlıkları karşılaştırmaya, kanıt aramaya ve karikatürdeki karakterlere cevap olarak onların kendi muhakemelerini haklı çıkarmaya teşvik eder. Sınıftaki herkesin bir cevabı olduğu ve sohbete katkıda bulunması beklenir. Doğru veya yanlış her ne olursa olsun bütün cevaplar tam anlamaya ulaşabilmek için vasıta olarak kullanılır. Bu nedenle onlar öğrencilerin birbirlerinin fikirleri üzerine inşa etmelerine yardım etmek için her birinin görüşlerini yaymak amacıyla kullanılırlar ve ana fikri bulmak maksadıyla birlikte yaratıcı bir şekilde çalışırlar ayrıca konuşma aracı olarak kullanılırlar. Bir kavram karikatüründe konuşma isteğe bağlı bir ekstra değildir, o beklenen gerekli bir bileşendir (Dabell, 2008). Çocuklar ve yetişkinler kavram karikatürlerini severler. Onlar genellikle karikatürleri eğlence ve mizahla özdeşleştirirler. Kavram karikatürleri bu yüzden fikirleri temsil etmek için çekici ve tehdit edici olmayan bir yol sağlar (Gafoor ve Shilna, 2013). Kavram karikatürleri öğrencilerin düşüncelerine ulaşmayı sağlar ve onların kavram yanlışlarını gidermek için de kullanılabilir (Demir, 2008). Çocukların soruları konu hakkında bilgilerini gösterir bu da öğretmen için faydalı dönüt almasını sağlar. Bu sayede öğretmen çocukların öğrenmede zorlandıkları konu hakkında bilgi sahibi olur (Chin & Teou, 2010). Aynı şekilde Kabapınar (2005) kavram yanlışlarının çizgi karakterleriyle kişileştirme yapılması öğrencilerin düşünce tarzlarını yani yanlışlarının az sürede açığa çıkmasını sağlamıştır. Hejnova (2013)'e göre ise kavram karikatürleri sıklıkla dersin başında tartışma için uyarıcı olarak, yanlış kavranan yerleri tanımlamak için ve cevaplanması gereken sorular için kullanılır. Fakat onları ders esnasında ve konu bitinde, öğrenmenin pekiştirilmesi ve gözden geçirilmesi gereken yerlerde kullanmak mümkündür. Ancak daha genel olarak öğrenciler küçük gruplarda hiçbir sistematik değerlendirme olmadan tartışma yaparlar. Öğrenciler konuşma balonlarındaki boşlukları kendi fikirleriyle doldurabilirler veya kendi kavram karikatürlerini

yapabilirler; en uygun yol dersi planlamada öğretmenlerinin onların fikirlerini değerlendirmeye alması olabilir. Bu fen öğretimi için oldukça değerlidir; ki kavram karikatürleri sıklıkla bilimin farklı bölgelerindeki kavramları birleştirirler, böylece öğrencilerin çeşitli konuları düşünmeleri için dürtü oluştururlar.

Ayrıca öğrenci açısından bakıldığında yanlış düşünceyi savunan öğrencilerin yanlış yapma ihtimaline ilişkin kaygısı ortadan kalkar. Genellikle öğrenci sınıf içinde savunduğu düşüncenin yanlış olduğunu fark ettiği esnada hata yaptığından dolayı rahatsız olur. Buna karşın hata veya yanlış düşünce kavram karikatüründeki karaktere ait olduğu için öğrenci düşünceye katılan konumda olur.

Kavram karikatürleri genellikle büyük boyuttaki karton veya fon kağıdı gibi malzemeden poster biçiminde hazırlanır. Çizgi karakterler insan figürü biçiminde olup karakterlere ait konuşma baloncuklarının içleri sınıfın en uzak yerinden bile gözükebilecek tarzda yazı stiliyle yazılmalıdır. Poster kullanımına farklı yol olarak kavram karikatürleri çalışma yaprağı tarzında da hazırlanabilir. Çünkü çalışma yaprakları öğretmene öğretim esnasında daha geniş kullanım sağlar ve öğrencilerin bireysel düşüncelerini öğretimin öncesinden bilgi edinir (Kabapınar, 2005).

En çok kullanım alanı kavram karikatürlerinin genellikle eğitim-öğretimdedir. Farklı yollarla sınıf ortamlarında kullanılarak hem öğrencinin hem de düşüncesinin anlaşılmasını ve farklı yönleriyle öğrenciyi düşünmeye yönlendirir. Öğretmenin daha rahat ve verimli ders işlemesini sağlar. Bakıldığında kavram karikatürleri sınıfta farklı yollarda kullanılır. Bunlar şöyledir:

- Kavram karikatürlerindeki konuşma balonlarının içi silinerek öğrencilerin kendi fikirlerini yazmaları sağlanır.
- Öğretmenin bütün sınıfın görüş alanında durup öğrenci fikirlerinden faydalanarak yeni kavram karikatürü üretir.
- Öğrenci gruplarının grupta bulunan belli başlı fikri sembolize etmek için kendi kavram karikatürlerini yaparlar.
- Yeteneği fazla olan öğrencilerin herhangi bir konu hakkında anlaşılmayan yerleri resme dökmek için kendi kavram karikatürlerini üretmesi.
- Sınıfta münazara düzenlendiğinde karikatürdeki farklı karakterlerle ilgili gruplara ayrılıp fikirlerinin doğruluğunu savunmaya çalışmaları.

- Konu sonunda rekabeti artırmak için en ilginç kavram karikatürünü kimin çizeceğini söylenmesiyle öğrenciler arasında rekabetin oluşturulması (Demir, 2008).

Kavram karikatürü sayesinde öğretmen öğrencilerin düşüncelerini kısa sürede öğrenir. Ayrıca öğretmenler kavram karikatürlerini öğrencilerin herhangi bir konu hakkında ön bilgilerini öğrenmek, ünitenin sonunda değerlendirme amaçlı, öğrencilerin öğrendiklerini günlük hayatta ilişkilendirerek düşüncelerinin geliştirilmesinde ve sınıf dışı faaliyet olan ev ödevi olarak kullanabilirler (Alkan, 2010: 18)

(Dabell, 2008: 36)'e göre kavram karikatürlerini sınıfta uygulanmasını yapan öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar şunlardır:

- Kavramsal sorunlara odaklanmak için öğrencilere karikatürle sunum yapmak
- Küçük grup tartışmalarına teşvik etmek
- Öğrencilerin bireysel olarak motive olmalarına imkan vermek
- Sınıf içinde alternatifler hakkında dönüt için fırsat sağlamak
- Anlaşmaya varmaya çalışmak
- Küçük grup araştırmasını geçerli kılmak
- Araştırma sonuçlarını paylaşmak
- Tüm sınıf tartışması yaptırma
- Fikirleri bir araya getirmek
- Öğrencilerin görüşlerinin nasıl değişeceğini göz önünde bulundurmak
- Pekiştirme ve pratik yapmak

Literatüre baktığımızda kavram karikatürleri öğretmenlerin eğitim ortamında öğrencilerini daha iyi değerlendirme olanağı sağlarken ayrıca kaliteli bir öğretim etkinliği sayesinde kendilerine kolaylıklar sağlar. Öğrenciler açısından değerlendirildiğinde onların bakış açılarını geliştirir, farklı görüşlere yorum yapma olanağı sağlarken birbirleriyle tartışma ortamında oldukları için sosyalleşme yönlerini de geliştirir.

Kavram karikatürlerinin öğrenme ortamında kullanılması öğrencilerin düşüncelerini sosyal ortamda tartışma fırsatı sağlar ve tartıştıkları görüşler doğrultusunda bilgilerini sorgular; bilişsel değerlendirmesini ve yeniden düzenlemesini yapmaya gider. Bundan dolayı kavramsal anlamları geliştirip kavramsal yapılarını çıkarmak amacıyla kullanılan kavram karikatürüyle öğrenme, sosyal bir süreç olarak görülebileceği kabul edilmektedir (Stephenson & Warwick, 2002).

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Keogh ve Naylor (1999), “Bilim öğretme ve öğrenmede kavram karikatürleri: Değerlendirme” başlıklı çalışmada kavram karikatürlerinin doğası ve geliştirilmesi açıklanmıştır. Çalışmanın veri kaynakları öğretmen, stajyer öğretmen, ilkökul ve ortaokul seviyesinden öğrencilerdir. Araştırmanın yönteminde öğretmen ve stajyer öğretmenlerden oluşan gruba öğrenciler için uygun kavram karikatürleri kullanmaları istenerek onlara birkaç kavram karikatürü verilmiştir. Normal öğretim esnasında uygun olan yerlerde kavram karikatürlerinin kullanılması kararlaştırılmıştır. Her kavram karikatürü yalnız yada ilgili diğer karikatürlerle grup olarak en az iki kez kullanılmıştır. Araştırma verileri sonucu öğretmenler ve öğrencilerin kavram karikatürlerine yaklaşımı olumlu olduğunu göstermektedir. Bu çalışma tipik sınıf öğretim durumlarında kavram karikatürlerinin kullanımının birçok yolunu göstermiştir.

Stephenson ve Werwick (2002), araştırmalarında kavram karikatürlerinin sınıfta gerçek anlamda etkili olup olmadığının tespiti için öğrenciler “gölgenin oluşumu” nu tartışmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmada 10-11 yaş aralığındaki öğrenci grubuna gölge oluşumunun özelliklerini barındıran iki tane kavram karikatürü gösterilmiştir. Ayrıca çalışma öğrencilerin ışık konusunda bazı kavram yanlışlarına değinmektedir. Araştırmanın sonucunda karikatürlerin öğrencilerin kavram yanlışlarını öğretmene yansıtmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kabapınar (2005), yaptığı çalışmada kavram karikatürlerinin öğrencilerin bireysel düşünce biçimlerini sınıf içi etkileşimden etkilenmeden açığa çıkarmada başarılı olup olmadığını anlamak için ilköğretim 4. ve 5. sınıflarında araştırmayı

yapmıştır. Öğrencilerin bireysel olarak ve sınıf ortamında bir seferlik olarak belirlemiştir. Araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin bireye düşünce biçimlerini, sınıftaki diğer düşüncelerden etkilenmeden ortaya çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kavram karikatürüyle yapılan öğretim ile birlikte yanlışların temel nedenini açığa çıkardığını ve öğrencileri araştırmaya sevk ettiği ortaya çıkmıştır. Üstelik kavram karikatürleri ile yapılan öğretimin kavram yanlışlarını gidermedeki rolü araştırılmış ve sonuç olarak kavram karikatürleri ile yapılan öğretimin kavram yanlışlarını gidermede başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kuşakçı Ekim (2007), çalışmasında kavram karikatürü kullanımının öğrencilerde var olan kavram yanlışlarını gidermedeki ve Fen Bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisini incelemiştir. Deney grubuna dersler karikatür destekli yapılırken, kontrol grubuna her zamanki gibi işlenmiştir. Uygulamanın sonunda deney grubunun kontrol grubuna göre daha az kavram yanlışlığı olduğu gözlenmiştir. Fakat iki grupta Fen dersine yönelik tutumlarında anlamlı fark gözlenmemiştir.

Baysarı (2007), kavram karikatürlerinin kavram yanlışlarını gidermede ve fen başarısını arttırmadaki ve fen bilimlerine yönelik tutumları üzerine etkisini araştırmıştır. Araştırmanın deney grubuna kavram karikatürleri ile yapılandırıcı öğretim modeli uygulanırken, kontrol grubuna sadece yapılandırıcı öğretim modeli uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda kavram karikatürlerinin Fen e Teknoloji dersinde kullanımı öğrencilerin akademik başarılarında ve derse yönelik tutumlarında herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Balım, İnel, Evrekli (2008), çalışmasında fen öğretiminde kavram karikatürleri kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme becerilerine etkilerini araştırmıştır. Çalışma esnasında deney grubuna dersler 7E modeli içinde kavram karikatürleri kullanılırken kontrol grubunda dersler sadece 7E modeliyle işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda deney grubunda bulunan öğrencilerin sorgulayıcı öğrenme becerileri algı puanları kontrol grubundan daha fazla çıkmıştır. Deney ve kontrol grubunun akademik başarıları arasında ise anlamlı fark bulunamamıştır.

Demir (2008), kavram yanlışlarının belirlenmesinde kavram karikatürlerinin kullanılması adlı yaptığı çalışmada bitkilerin yaşam süreçleri, maddenin doğası,

maddedeki değişim, elektrik, kuvvet ve hareket, ışık, dünyamız ve çevresi gibi fen konularıyla ilgili  ğrenci görüşlerini kavram karikatürü kullanarak araştırma yapmıştır. Araştırma Fen Bilgisi  ğretmenliği bölümünü okuyan toplam 212  ğrenci üzerine yapılmıştır. Araştırma  ğrencilerin sahip olduğu düşüncelerin tespitinde kavram karikatürlerinin kullanımı başarısını araştırmak için kullanılmıştır. Sonuç olarak Fen Bilgisi  ğretmenliği  ğrencilerinin bazı alternatif kavramlara sahip oldukları ve bu kavramları belirlemede kavram karikatürlerinin açık uçlu sorulara göre daha avantajlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Kandil İnce  (2008), yaptığı çalışmada fizik eğitiminde alternatif bir değerlendirme aracı olarak kavram karikatürlerini incelemiştir. Çalışmada itme, momentum, momentum konumu gibi konulardaki var olan kavram yanlışları kavram karikatürüyle ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda  ğretmen adaylarının momentumun vektör   zelliği ile ilgili yanlış cevaplar verdiği g r lm ştir.

Evrekli (2010), yaptığı araştırma Fen ve Teknoloji  ğretiminde zihin haritası ve kavram karikatürü etkinliklerinin öğrencilerin akademin başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme becerileri algılarına etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda zihin haritası ve kavram karikatürü kullanımına dayalı etkinliklerin Fen ve Teknoloji dersinde kullanılması öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme becerilerini algılamalarının gelişiminde yararlı olacağı sonucuna varılmıştır.

Kılıç  z n (2010), yaptığı çalışmada Hayat Bilgisi  ğretiminde kavram karikatürü yaklaşımının  ğrenci başarısına ve tutumuna etkisini incelemiştir. Araştırma ilköğretim öğrencileri üzerine uygulanmıştır. Dersler ise deney grubuna karikatür ile ders anlatılırken kontrol grubuna geleneksel yöntemle ders anlatılmıştır. Sonuç olarak grup içerinde ön test-son test puanları arasında anlamlı fark olduğu anlaşılmıştır. Derse yönelik tutumlarında ise kontrol grubu  ğrencilerinin ön test-son test tutum puanları arasında anlamlı fark yokken deney grubunun tutum puanları son testte anlamlı fark çıkmıştır.

Alkan (2010), ‘‘ Sosyal Bilgiler  ğretiminde kavram karikatürlerinin  ğrenci başarısı üzerindeki etkisi’’ başlıklı araştırmasında 6. sınıf öğrencileriyle çalışma yapmıştır. Araştırmada deney grubu öğrencilerine kavram karikatürü yöntemiyle ders

işlenirken kontrol grubuna var olan programla ders yapılmıştır. Araştırma sonucunda kavram karikatürü kullanılarak der yapılan deney grubunun başarısı kontrol grubuna göre fazla olmuştur.

Baba (2012), çalışmasında ilköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisini incelemiştir. Araştırmasını 5. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu toplam 62 öğrenci ile yapmıştır. Çalışmada deney grubuna ders kavram karikatürleriyle işlenirken, kontrol grubunda ise normal Sosyal Bilgiler dersi öğretim programıyla yapılmıştır. Sonuç olarak kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin başarı ve kalıcılık düzeyleri bakımından fark olurken, derse olan tutumlarında herhangi bir etki olmadığına varılmıştır.

Hejnova (2013), “Çek Cumhuriyeti’ndeki ilkokullarda öğretme-öğrenme stratejisi olarak kavram karikatürleri” başlıklı çalışma yapılmıştır. Araştırmada 2012-2013 yılında bir dizi kavram karikatürünü 10 Çek Cumhuriyetli öğretmene verilmiş ve onları öğretmenler öğretim yaparken kullanmışlardır. Öğretmenlerin bazılarında geri bildirim sağlanmıştır. Araştırma sonucunda karikatürler sıklıkla öğretmenlerin kendi bilgi birikiminin ve anlayışının gelişmesinde ve öğrencilerin bilime karşı daha motive olmalarında kavram karikatürleri faydalı rol oynamıştır.

Minarechova (2016), “ilkokul öğrencilerinin doğal fenomenlerle ilgili fikirlerine ulaşmak için kavram karikatürü yöntemini kullanma” başlıklı çalışmasında kavram karikatürleri yöntemiyle bilimsel olguları öğretmeyi, öğrencilerin fikirlerinin tanımlanmasına ve bunun takiben geliştirilmesini veya değiştirilmesini araştırmıştır. Bu çalışma ilkokul 4. sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Sonucunda ilkokulda kavram karikatürü yöntemiyle bilim öğretiminde öğrencilerin saf düşüncelerindeki muhtemel değişikliği bulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. YÖNTEM VE MATERYALLER

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları ve uygulandığı, çalışma grubu, araştırma sürecinde uygulanan adımlar, verilerin özellikleri ve çözümü için yapılan istatistiksel işlemlerle ilgili bilgiler açıklanmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ

Bu araştırma Sosyal Bilgiler dersi öğretimde kavram karikatürü destekli etkinliklerin öğrencilerin bu derse yönelik akademik başarısına ve derse olan tutumlarına etkisini incelemek amacıyla karma araştırma modellerinden keşfedici ardışık desende gerçekleştirilmiştir. Nicel ve nitel araştırma yaklaşımlarının birlikte kullanımını sağlayan bu modelde; öncelikle nicel bulgular toplanır ve yorumlanır, daha sonra ise nicel sonuçların takibi ve ayrıntılandırılması için nitel bölüm gerçekleştirilir (Creswell & Plano Clark, 2014). Araştırmanın nicel bölümü yarı deneysel desenlerden ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen ile yürütülmüştür. Nicel verilerden elde edilen bulguların takibi ve açıklaması nitel yöntemlerden görüşme ile elde edilen verilerin analizi ile yapılmıştır.

Araştırmanın nicel bölümünü deneysel desen oluşturmaktadır. Deneysel desenler oluşturulurken ulaşılması gereken temel amaç değişkenlerin kendi aralarındaki neden-sonuç ilişkisini ölçmektir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011). Deneysel desenden oluşan bir çalışmada araştırmacı en az bir bağımsız değişkenin bir ya da birden fazla bağımlı değişken üzerindeki etkisini inceler. Araştırmacı burada bağımsız değişkenin etkisini anlamak için deney grubuyla kontrol grubunun bütün her şeyinin eşit olmasına özen gösterir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu, Yıldırım, 2012: 67). Bu bağlamda yapılan çalışmada kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin ders başarıları ve derse yönelik tutumlarının ilişkisini incelemek için ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu desende deneysel işlemin etkisini görmek için deney ve kontrol gruplarının ön test-son test puanları ortalamalarına ait ölçme sonuçları uygun

tekniklerle karşılaştırılır (Balcı, 1997: 265; Büyüköztürk vd., 2011). Balcı (1997: 265)’e göre ön test- son test kontrol gruplu desenlerde her iki grubunda ön test puanlarıyla son test puanları ortalamaları karşılaştırılır ve yapılan testlerin t test ortalamaları grupların anlamlı olmalıdır. Araştırma deseninin sembolik görünümü aşağıdaki gibidir.

Grup	Öntest	İşlem	Sontest
D	O1	X	O3
K	O2		O4

Şekil 2. *Ön test-Son test kontrol gruplu desen (Büyüköztürk vd., 2011: 202)*

Şekil 2’ e göre; D çalışmanın deney grubunu, K; çalışmanın kontrol grubunu, O1 ve O2; çalışmanın deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test işlemlerini, O3 ve O4; çalışmanın deney ve kontrol gruplarına uygulanan son test işlemlerini, X; ise deney grubunda bulunan öğrencilere uygulanan kavram karikatürü destekli öğretim şeklini sembolize etmektedir.

İki yada daha fazla kişi arasında devam eden sözlü iletişim sürecine görüşme denir. Görüşmede araştırmada cevap aralanan sorular ilgili kişilerden veri toplanır (Büyüköztürk, vd., 2011:161).

Araştırmanın nitel bölümünde ise deney grubuna uygulanan kavram karikatürü destekli etkinliğin etkisinin değerlendirilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Önceden hazırlanan görüşme formu ile öğrencilerin yapılan uygulama hakkında düşünceleri alınıp nicel veriler daha ayrıntılandırılıp desteklenmiştir.

1.2. VERİ TOPLAMA TEKNİK VE ARAÇLARI

Araştırma çerçevesinde öğrencilere uygulanan veri toplama araçları aşağıdaki gibidir:

1. Çalışma gruplarının oluşturulmasında öğrencilerin bazı demografik özelliklerinin eşdeğerliğini sağlamak için hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”.

2. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarını belirlemek amacıyla uygulanan “Tutum Ölçeği”.
3. Belirlenen deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin araştırma öncesi ve sonrasındaki akademik başarılarını tespit etmek için hazırlanmış olan “Başarı Testi”.
4. Araştırmanın nicel verilerini nitel verilerle desteklemek amacıyla deney grubundaki öğrencilerine yönelik oluşturulmuş “Görüşme Formu”.

1.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencileri tanımak amacıyla altı maddeden oluşan “Kişisel bilgi Formu” uzman görüşü de alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Bu formda öğrencilerin cinsiyetleri, baba ve anne eğitim durumu, öğrencilerin evlerinde onların derslerine yardım edebilecek kişi sayısı, evlerine ne kadar sıklıkla gazete ve derginin girdiği hakkında bilgiler bulunmaktadır.

1.2.2. Tutum Ölçeği

Yapılan bu çalışmada Demir ve Akengin (2010) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipi şeklinde olup 11 adedi olumlu, 15 adedi ise olumsuz olmak üzere toplam 26 sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin derse karşı tutumlarının ne yönde olduğunu tam olarak anlamayı sağlayan 4 farklı alt boyutu vardır. Bunlardan birinci alt boyutu öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik “öğrenme isteği” üzerinde durulmuş ve 7 sorudan (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) oluşmuştur. İkinci alt boyut ise öğrencilerin derse karşı ilgisini ölçmek için “Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma” adı altında 8 sorudan (8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15) oluşmaktadır. Üçüncü boyut 6 soruluk (16, 17, 18, 19, 20, 21) “öğretmenden kaynaklanan tutumlar” adı altında toplanırken son olarak dördüncü alt boyut ise “Sosyal Bilgiler sevgisi” adıyla 5 sorudan (22, 23, 24, 25, 26) oluşmaktadır.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha: 0,932 olup alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayıları ise sırasıyla şu şekildedir: Birinci boyut;

0,901, ikinci boyut; 0,839, üçüncü boyut; 0,762, dördüncü boyut; 0,720 olup ölçek güvenilirdir diyebiliriz.

Likert ölçek genellikle kişilerin herhangi bir durum karşısındaki tutum, yönelim gibi düşüncelerin ölçülmesinde kullanılır. Bu ölçeğin uygulama biçimi doldurma şeklinde olunurken, cevaplar soruya katılıp katılmamaya ilgilidir (Altunışık vd., 2012: 117-118). Buradan yola çıkılarak beşli likert şeklinde hazırlanan tutum ölçeği öğrencileri dersi hakkındaki görüşlerinin ölçümünde kullanılmıştır. Ölçüm için ölçekte bulunan olumlu ifadeler “Tamamen Katılıyorum: 5”, “Katılıyorum: 4”, “Kararsızım: 3”, “Katılmıyorum: 2”, “Hiç Katılmıyorum: 1” olarak sayısal değer oluştururken, olumsuz ifadeler ise ters çevrilerek “Tamamen Katılıyorum: 1”, “Katılıyorum: 2”, “Kararsızım: 3”, “Katılmıyorum: 4”, “Hiç Katılmıyorum: 5” şeklinde sayısal değer oluşturmuştur.

Çalışma gruplarına ölçekte bulunan her bir soru için bulunan ifadelerden kendilerine en yakın olanı ve sadece tek bir ifadeyi işaretlemeleri gerektiğini araştırmacı tarafından izah edilmiştir. Her bir öğrencinin ölçekte bulunan sorulara verdiği cevapların toplam puanları tutum verilerinin analizi için kullanılmıştır.

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 130, en düşük puan 26’dır. Ölçekte bulunan likert tipi ifadelerden biri olan “Kararsızım: 3” bütün sorularda bu ifade cevaplandığında toplan tutum puanı 78 olacaktır. Bu bağlamda 78’den yüksek bir puana sahip olan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu bir tutuma sahipken, 78’den düşük puanla değerlendirilen öğrencilerin bu derse karşı olumsuz bir tutum sergilediklerini kabul edebiliriz.

Kavram karikatürü kullanımının öğrencileri Sosyal Bilgiler dersine yönelik başarısına etkisinin incelendiği bu çalışmada deney ve kontrol gruplarına eş zamanlı iki kez işlem öncesi ön test ve işlem sonrası son test şeklinde tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin derse karşı gerçek düşünce ve duygularını yansıtabilmeleri ve kendilerinde herhangi bir kaygı oluşturmaması için araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulamanın tamamen bilimsel amaçlı olduğu, dersin karne notu bölümüne yansımayacağına veya başka bir amaçla kullanılmayacağına dair gerekli bilgiler verilerek ölçeğin 30 dk. içerisinde cevaplanması istenmiştir.

1.2.3. Başarı Testi

Eğitim ve öğretimin yapıldığı her yerde ölçme değerlendirme eğitimin kalitesinin ölçülmesinde, geliştirilmesinde öğretim sürecinin vazgeçilmezidir. Öğrencilerin hazır bulunuş durumlarının belirlenmesinde, öğrenim eksiklerinin yok edilmesinde, öğrencilerin başarı düzeylerinin ölçülmesiyle bilgilerin alınması gerektiğinden ölçme araçları önemli bir yere sahiptir (Gönen, S. Kocakaya ve F. Kocakaya, 2011; Balcı, Tekkaya, 2000). Bu yüzden öğrencilerin başarılarını görmek için derslerin kazanımlarını kapsayan iyi hazırlanmış bir ölçme aracı gereklidir (Gönen, vd., 2011). Verilen bilgilerden yola çıkılarak yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin bu derse olan başarısına etkisini tespit etmek amacıyla 7. sınıf “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin bütün kazanımlar, değer ve becerisini içine alacak şekilde araştırmacı tarafından başarı testi hazırlanmıştır. Hazırlanan bu testin kapsam geçerliliğini sağlamak için araştırmanın ekler kısmında yer alan belirtke tablosundan yararlanılarak dört seçenekli çoktan seçmeli sorular oluşturulmuştur. Çoktan seçmeli sorular, sorunun köküne ait doğru yanlış yanıtların yer aldığı seçeneklerden oluşur (Ed. Tekindal, 2011). Akbulut ve Çepni (2013)’e göre öğretim programının bütün kazanımını kapsayacak şekilde hazırlanan çoktan seçmeli testler öğrencilerin derse yönelik bilgi seviyeleri hakkında yol gösterir ve dersin verimliliğini sağlar. Ayrıca bu testler kazanım bilgilerinin eksik yönlerini görmemizi sağlar. Doğru zamanda doğru ölçme aracını kullanmak hem öğretim programını hem de ölçülmek istenenin en uygun ve doğru şekilde yansıtmalarını sağlar (Çakan, 2005).

Araştırma kapsamında hazırlana ilk başta 40 sorudan oluşan başarı testi, konu ilgili öğretmen ve uzman görüşleri dikkate alınarak kazanım olarak birbirine benzeyen ve birbiriyle çelişen sorular testten çıkarılarak 25 soruya indirilmiştir. Kalan sorular gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra 25 sorudan oluşan başarı testi uzmanlar tarafından görünüş geçerliği ve kapsam geçerliğinden geçirilerek öğrencilerin bu sorulara daha güvenilir cevaplar vermeleri sağlanmıştır. Gerekli düzenlemeleri yapılan bu başarı testinin güvenilirliğini belirlemek için çalışma grubunun eğitim ve öğretim gördüğü okul hariç, araştırma grubuyla aynı sosyoekonomik çevrede öğrenim gören ve daha önce bu konuyu öğrenmiş olan 8.

sınıf öğrencilerinin bulunduğu Bolvadin Ahmet Emet İmam Hatip Ortaokulu, Bolvadin Alparslan Ortaokulu, Bolvadin Alkasan Ortaokulu, Bolvadin Hasan Gemici Ortaokulu, Bolvadin Hacı Meryem Birdane Ortaokulu, Bolvadin Kemalettin Sami Paşa Ortaokullarından tesadüfî örnekleme ile seçilmiş 227 öğrenciye hazırlanan başarı testi uygulanmıştır.

Tablo 1. Başarı Testi Madde Güçlük ve Ayırtedicilik Düzeyleri

Madde No	Madde Güçlük	Madde Ayırtedicilik	Madde No	Madde Güçlük	Madde Ayırtedicilik	Madde No	Madde Güçlük	Madde Ayırtedicilik	Madde No	Madde Güçlük	Madde Ayırtedicilik	Madde No	Madde Güçlük	Madde Ayırtedicilik
1	.59	.46	6	.78	.28	11	.60	.34	16	.39	.49	21	.66	.49
2	.66	.44	7	.80	.34	12	.70	.33	17	.70	.44	22	.56	.49
3	.75	.34	8	.52	.52	13	.66	.41	18	.66	.39	23	.75	.30
4	.56	.56	9	.55	.51	14	.46	.39	19	.52	.36	24	.59	.56
5	.65	.44	10	.66	.54	15	.66	.48	20	.68	.48	25	.56	.62

Elde edilen test madde analiz sonuçlarının yukarıdaki Tablo 1’de verilmiştir. Testte her doğru cevap “10” puan, yanlış ve boşlar ise “0” olarak değerlendirilmiştir. Uygulanan başarı test analiz sonucunda soruların madde güçlük değeri ortalaması .63, madde ayırtediciliği .44 ve KR-20 değeri ise .72 olarak hesaplanmıştır. Yapılan bu istatistik hesaplamalar ve uzman görüşleri sonucunda geliştirilmiş olan test geçerlilik ve güvenirlik özellikleri açısından iyi düzeyde olduğu kabul edilebilir.

1.2.4. Görüşme Formu

En az iki kişi arasında sürdürülen iletişim şekli olan görüşme, araştırmanın sorusuna kişilerin vermiş olduğu cevaplar karşılığında veri toplanılmasını ve araştırma hakkında ayrıntılı bilgiler verir. (Büyüköztürk, vd., 2011: 161). Eğitim yönünden bakacak olursak görüşme, öğrencilerin öğrenmelerini gözleyebilmeyi sağlamasıdır (Alıcı, vd., 2011: 144). Başka bir ifadeyle görüşme ise öğretmenin öğrenciye seçilen bir öğrenme konusuyla ilgili sorular ve bu sorulara verilen cevapların verilmesi şeklinde gerçekleşir (Bahar, Nartgün, Durmuş, Bıçak 2010: 130).

İnsanın yaptıkları davranışların sebebini bir olay veya konu hakkında düşüncelerini öğrenmenin en etkili yollardan biri yine kişinin kendisinden öğrenmektir. Bireyler açık uçlu sorulara daha rahat cevaplar verdiğinden dolayı konu hakkındaki doğru düşüncesini kolaylıkla öğrenilebilir (Türnüklü, 2000: 544). Bu bağlamda öğrencilerin karikatürle ders işlenmesi hakkındaki görüşlerini en doğru şekilde öğrenebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Çünkü yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğine göre daha esnek olmakla birlikte burada sorular planlı şekilde önceden hazırlandığından uygulama açısından araştırmacıya kolaylık sağlar (Türnüklü, 2000: 547). Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı bireyin sorular karşısında kendisini net şekilde ifade etmesi için cevaplarda ayrıntılı, açık ve derinlemesine bilgi vermesini sağlar. Bazı cevaplar başka soruyla birlikte cevaplandığında o sorular istenildiğinde sorulmaz ve böylece gereksiz zaman kaybı önlenmiş olunur (Büyüköztürk, vd., 2011: 163; Türnüklü, 2000: 547). Bu kapsamda veriler bilgiler doğrultusunda yapılan çalışma sonunda elde edilen nicel verileri daha anlamlı açıklayabilmek için nitel veriler aracılığıyla desteklenmiştir. Bunun için çalışama gruplarından biri olan deney grubunun Sosyal Bilgiler dersinde kavram karikatürü kullanımı hakkındaki görüşlerini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından 5 tane açık uçlu sorulardan oluşan bir “Görüşme Formu” hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öğrencilerin seviyeleri, araştırmanın kullanım amacına uygunluğu, kapsam ve içerik geçerliliği uzman görüşünden geçirilerek hazırlanmıştır. Sorular öğrenim çalışmasının uygulanması esnasında yapılanlar hakkındaki düşüncelerini net bir

şekilde aktarabilmeleri için açık uçlu olarak oluşturulmuştur. Daha sonra çalışmanın deney grubundan tesadüfî yöntem ile görüşme yapılacak 9 tane öğrenci belirlenmiştir. Görüşme formu öğrencilere deneysel sürecin hemen bitiminin ardından uygulanmış ve değerlendirilmiştir. Bu formda bulunan sorular araştırmanın ekler bölümündedir.

1.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN PROFİLLERİ

Bu araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Afyonkarahisar ili Bolvadin ilçesinde bulunan Gazi Ortaokulu'nun 7. Sınıfında öğrenim gören 50 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın yapılacağı eğitim seviyesi ortaokul 7. Sınıf olarak belirlenmiştir. Uygulamanın yapılacağı ortaokulda toplam 4 adet 7. Sınıf şubesi bulunmaktadır. Bu şubelerde öğretim yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda şubeler arasında başarı düzeyleri birbirine çok yakın olan, demografik özellikleri birbirine çok benzeyen ve ayrıca aynı öğretmenin Sosyal Bilgiler dersine girdiği iki şube seçilmiştir. Yansız atama yoluyla seçilen bu iki şubeden biri deney, diğeri kontrol grubunu oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarına aynı öğretmenin öğretim verdiği sınıfların seçilmesinin sebebi ise, öğretmen farklılığından kaynaklanabilecek çeşitli olumsuzlukları en alt düzeye indirebilme düşüncesidir. Çalışma gruplarını oluşturabilmek için öncelikle uygulamanın yapılacağı okul yönetiminden ve ilgili makamlardan izinler alındıktan sonra kişisel bilgi formu öğrencilere uygulanıp gereken özellikleri tespit edilmiştir.

Çalışma grupları belirlenirken kişisel bilgi formunda bulunan cinsiyet, babanın ve annenin eğitim durumlarının ne derecede olduğu, evlerinde derslerine yardımcı olabilecek kişi sayısı, evlerine ne kadar sıklıkla gazete ve derginin girdiği gibi bilgilere ulaşılarak frekans ve yüzde değerleri belirlenip tablolastırılmıştır (Tablo. 2). Buna göre deney ve kontrol grubundaki öğrenciler belirlenirken bu özellikleri bakımından aralarında fark olmamasına ve mümkün oldukça birbirine yakın değerlere sahip olmaları gerektiği göz önünde bulundurulmuştur. Böylece araştırmada grupların sahip oldukları bazı demografik ve kişisel özelliklerinin farkından kaynaklı çıkabilecek olumsuzluklar en aza indirilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Gruplarındaki Öğrencilerin Demografik Özellikleri

ÖZELLİK	DÜZEY	DENEY		KONTROL	
		f	%	f	%
CİNSİYET	KIZ	15	55.55	13	56.52
	ERKEK	12	44.44	10	43.47
BABA EĞİTİM DURUMU	OKUMA BİLMİYOR	-	-	-	-
	İLKOKUL	1	3.70	1	4.34
	ORTAOKUL	6	22.22	4	17.39
	LİSE	12	44.44	11	47.82
	ÜNİVERSİTE	8	29.62	7	30.43
	LİSANSÜSTÜ	-	-	-	-
ANNE EĞİTİM DURUMU	OKUMA BİLMİYOR	-	-	-	-
	İLKOKUL	7	25.92	5	21.73
	ORTAOKUL	9	33.33	9	39.13
	LİSE	8	29.62	7	30.43
	ÜNİVERSİTE	3	11.11	2	8.69
	LİSANSÜSTÜ	-	-	-	-
EVDE DERSE YARDIMCI OLAN KİŞİ SAYISI	HİÇ YOK	2	7.40	1	4.34
	BİR TANE	2	7.40	3	13.04
	İKİ TANE	11	40.74	10	43.47
	DAHA FAZLA	12	44.44	9	39.13
EVE GİREN GAZETE SAYISI	HERGÜN	6	22.22	5	21.73
	HAFTADA BİR	7	25.92	7	30.43
	AYDA BİR	6	22.22	6	26.08
	HİÇ	8	29.62	5	21.73
EVE GİREN DERGİ SAYISI	HERGÜN	1	3.70	1	4.34
	HAFTADA BİR	7	25.92	5	21.73
	AYDA BİR	10	37.03	10	43.47
	HİÇ	9	33.33	7	30.43

1.4. ARAŞTIRMA SÜRECİNİN AŞAMALARI

1.4.1. Araştırmanın Hazırlık Aşaması

Bu aşamada öncelikli olarak araştırma için gerekli olan materyaller hazırlanmış ve verilerin toplanmasında kullanılacak araçlar geliştirilmiştir. Bunların uygulanması için üniversitenin ilgili kurumundan, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinden, Bolvadin ilçe kaymakamlığından ve uygulamanın yapılacağı Bolvadin Gazi Ortaokulu müdürü ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden resmi izinler alınmıştır. Araştırmada bu okulun seçilmesinde çalışma yapılacak yeterli sayıda öğrenciye sahip olması, idareci ve öğretmenlerin bilimsel araştırmaya olan ilgisi ve desteği etkili olmuştur. Aynı öğretmenin öğretim verdiği çalışma gruplarının belirlenmesinin ardından Sosyal Bilgiler öğretmeniyle görüşme yapılarak uygulamanın yapılacağı ünitenin tarihleri ve dersin haftanın hangi günlerinde kaç saat olduğu görüşülüp uygulama zamanı belirlenmiştir. Araştırmanın ders uygulaması esnasında kullanılacak olan karikatürler hazırlanmıştır. Çalışmanın konusuna uyan elektronik ortamda bulunan bazı resimlerin ve karikatürlerin üzerine birtakım eklemeler yapıp oluşturulan karikatürler uzman görüşünün de onayı alınarak belirlenmiştir. Bazı karikatürlerin oluşturulması ise tasarımı ve çizimi araştırmacıya ait el çizimi şeklinde hazırlanarak tarayıcı yardımıyla bilgisayara aktarılarak oluşturulmuştur.

Kavram karikatürleri hazırlanırken seçilen ünitenin kazanımlarıyla ilgi olmasına, kullanılan dilin öğrencilerin anlayabileceği şekilde sade ve açık olmasına, karikatürler üzerlerinde tartışmaya açık olarak oluşturulmasına, karikatürlerin hem bilgilendirici hem de az da olsa mizahi boyut taşımamasına özen gösterilmiştir.

Uygulamanın yapılması için 7 hafta seçilmiş olup bunun 2 haftası ön test-son test uygulamaları için ayrılmıştır. Seçilen 7 haftanın 1 haftası ise 8. Sınıflar için yapılan TEOG sınavına ayrılmıştır. Ünitenin ders uygulaması 4 hafta sürmüştür.

1.4.2. Araştırmanın Uygulama Aşaması

Araştırmanın ders uygulamasına 13 Nisan 2016 tarihiyle 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında bulunan “Yaşayan

Demokrasi'' ünitesiyle başlanmıştır. Uygulamanın ders etkinliğine başlamadan önce deney grubuna kavram karikatürü kullanılarak yapılan dersin öğrencilerin başarısına etkisini anlamak için bir araştırma yapıldığı ve kendilerinin bu çalışmanın denekleri oldukları şeklinde açıklama yapılmıştır. Bu ünite sonlandırılana kadar dersin karikatür desteğiyle farklı materyallerle zenginleştirilerek devam edeceği ve öğretmenleriyle birlikte araştırmacının da derse katılacağı konusunda gruba bilgilendirme yapılmıştır. Deney ve kontrol grubunun dersleri aynı öğretmenin öğretim vermesiyle devam etmiştir. Araştırmacı sadece deney grubunun derslerine katılarak Sosyal Bilgiler öğretmenine yapılacak etkinlikler konusunda yardımcı olmuştur. Deney grubunun derslerini kavram karikatürü kullanılarak desteklenen öğretim görürken kontrol grubu programa dayalı geleneksel düz anlatım yöntemiyle dersleri yürütülmüştür.

Deney grubunun dersleri işlenirken hazırlanan kavram karikatürleri konunun ilgili yerlerinde öğrencilere gösterilerek bunların üzerinden ders yapılmıştır. Ayrıca dersin sonunda o günkü işlenen konunun ilgili karikatürleri afiş haline getirilip sınıf panosuna yerleştirilmiştir. Afişlerin tamamı ünite bitimine kadar sınıf panosunda kalmıştır. Böylece deney grubunun ders aralarında veya boş vakitlerinde bu afişlerin dikkatlerini çekerek karikatürler hakkında düşünüp yorum yapmalarına imkan verilmiştir. Her haftanın işlenen konunun karikatürleri çalışma yaprağı yapılarak öğrencilere dağıtılmıştır. Burada öğrencilerin konuyu daha iyi pekiştirmeleri sağlanmıştır.

Araştırmanın ders etkinlikleri için 4 hafta planlanmıştır fakat 27-28 Nisan 2016 tarihinde 8. Sınıflar için gerçekleştirilen TEOG sınavından dolayı uygulamaya 1 hafta ara verilmiştir. Ders uygulaması 5. hafta olan 11 Mayıs 2016'da bitirilmiş ve ardından son test uygulaması gerçekleşmiştir. Araştırma toplamda ön test-son test uygulamaları ve ders etkinlikleriyle birlikte toplam 7 hafta sürmüştür.

1.4.3. Araştırmanın Veri Toplama Ve Değerlendirme Aşaması

Uygulama öncesi deney ve kontrol gruplarına başarı testi ve tutum ölçeği testleri uygulanmıştır ve istatistik işlemler sonucuna göre gerekli değerlendirme yapılmıştır. Uygulama aşamasının ardından başarı testi ve tutum ölçeği son testleri eş aşamalı şekilde uygulanmıştır. Aynı şekilde istatistik işlemler sonucuna göre

değerlendirme yapılmıştır. Son test uygulamasının hemen ardından deney grubundan rast gele seçilen 9 öğrenciyle uygulaması yapılan çalışma hakkındaki görüşlerini öğrenmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

1.5. VERİLERİN ANALİZİ

Ölçeklerin uygulanmasının ardından ortaya çıkan sonuçlar istatistik programdan geçirilerek değerlendirilmiştir. Verilerin çözümü için hangi ölçme tekniğinin kullanılacağına karar vermek için verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Bunun için ölçümler sonucu elde edilen verilere bazı normallik testi yapılmıştır. Bu testlerden tutum ölçeği ön testinde deney grubu Skewness ve Kurtosis değerleri sırasıyla -.27 ve -.64, kontrol grubunda ise yine sırasıyla -.539 ve .048 olduğu tespit edilmiştir. Bu testte Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçları deney grubunda sırasıyla .20 ve .44, kontrol grubunda ise .08 ve .20 olarak hesaplanmıştır. Tutum ölçeği son testinden elde edilen veriler ise Skewness ve Kurtosis değerleri deney grubunda sırasıyla -.38 ve -.71 olduğu, kontrol grubunda ise yine sırasıyla -1.64 ve 2.39 olduğu görülmüştür. Bu testin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçları ise deney grubunda sırasıyla .20 ve .31 iken kontrol grubunda ise .00 ve .00 olduğu hesaplanmıştır.

Başarı testi ön testinde deney grubu Skewness ve Kurtosis değerleri sırasıyla -.71 ve .47, kontrol grubu yine sırasıyla -.29 ve -.75 olduğu tespit edilmiştir. Başarı testi ön test uygulamasında Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk test sonuçları deney grubunda sırasıyla .18 ve .39, kontrol grubunda ise .20 ve .40 olarak hesaplanmıştır. Başarı testi son test verilerine göre ise deney grubu Skewness ve Kurtosis değerleri sırasıyla -.74 ve .65 iken kontrol grubunda yine sırasıyla -.61 ve -.73 olarak hesaplanmıştır. Başarı testi son test uygulamasında Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk test sonuçları deney grubunda .050 ve .14, kontrol grubunda ise .20 ve .04 olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki analizler incelendiğinde ölçeklerin tüm uygulamalarında Skewness ve Kurtosis değerlerinin +3 ile -3 arasında olduğu görülmektedir. Tabachnick ve Fidell (2007)'e göre tüm uygulamalarda verilerin dağılımı normaldir.

Normallik testlerinden Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testinde hesaplanan p değerinin $\alpha = .050$ 'den büyük çıkması normal dağılımın göstergesidir (Büyüköztürk, 2013). Kontrol grubu tutum ölçeği son testinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine göre verilerin dağılımı normal değildir. Yine kontrol grubu başarı son testinde ve Shapiro-Wilk testi sonucuna göre dağılım normallik göstermemektedir. Fakat Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri normal dağılımı göstermede oldukça tutucu davranan testler olabildiği (Field, 2006) için bu verilerin kutu, Q-Q Plot grafikleri ve histogramları incelenerek her bir uygulamada ölçeklerden elde edilen verilerin dağılımının normal olduğu kanaatine varılmıştır. Yapılan testler ve açıklamalar doğrultusunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan işlemlerin öğrencilerin akademik başarıları ve Sosyal Bilgiler dersine olan tutumları üzerine etkili olup olmadığını belirlemek için ilişkili örneklem t-testi kullanılmıştır. Araştırma gruplarının akademik başarıları ve Sosyal Bilgiler dersine olan tutumlarının ön test ve son test puanları arasında fark olup olmadığı ilişkisiz örneklem t-testi ile analiz edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde öncelikle deney ve kontrol grubuna ön test olarak uygulanan başarı testi ve ön tutum testlerinin puanlarından elde edilen istatistiksel verilerin analizleri ve yorumlara yer verilmiştir. Daha sonra araştırmanın amacına uygun bir şekilde yapılan deneysel çalışmanın tamamlanmasıyla birlikte deney ve kontrol gruplarına son test olarak uygulanan başarı ve tutum testlerinden elde edilen puanların istatistiksel verilerin analiz ve yorumlarıyla birlikte nitel verilerin incelenmesinin ardından elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır.

1. BAŞARI TESTİNE AİT BULGULAR

1.1. ÇALIŞMA GRUPLARINI OLUŞTURAN ÖĞRENCİLERİN BAŞARI TESTİ ÖN TEST-SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 3’de kavram karikatürü kullanılarak yapılan öğretim faaliyetinin uygulandığı deney grubunu oluşturan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı ön test ve son testinden almış oldukları puanlara ait ilişkili örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3. Deney Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön test	27	51.11	13.55	26	14.8	.000
Son test	27	84.51	9.10			

p<.05

Buna göre ön test-son test ölçümleri arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir ($t_{(26)}=14.8$; $p<.05$). Deney grubu öğrencilerinin yapılan çalışma sonrasında son test ortalamaları ($\bar{X}=84.51$), ön test ortalamalarından ($\bar{X}=51.11$) dikkat çekecek derecede yüksek olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkılarak

kavram karikatürü ile yapılan eğitim faaliyeti öğrencilerin yaşayan demokrasi ünitesindeki akademik başarısını arttırmıştır.

Tablo 4'te geleneksel öğretim etkinliklerinin uygulandığı kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı testi ön test ve son testlerden almış oldukları puanların ilişkili örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4. Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön Test	23	46.08	13.69	22	5.32	.000
Son Test	23	54.95	13.38			

$p < .05$

Tablo 4'e bakıldığında kontrol grubunun ön test sonucu aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 46.08$), son test sonucu aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 54.95$) olarak saptanmıştır. Buna göre ön test ve son test ölçümleri arasındaki fark anlamlıdır ($t_{(22)} = 5.32$; $p < .05$).

Bu kapsamda geleneksel yöntemle yapılan öğretim faaliyetlerinin öğrenci başarısını artırmada etkili olmuştur.

1.2. DENEY GRUBU ve KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTİ SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Kavram karikatürü kullanılarak eğitimin yapıldığı deney grubu ile programa dayalı eğitimin uygulandığı kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testi son testten almış oldukları puanların ilişkisiz örneklem t testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney	27	84.51	9.10	48	9.24	.000
Kontrol	23	54.95	13.38			

p<.05

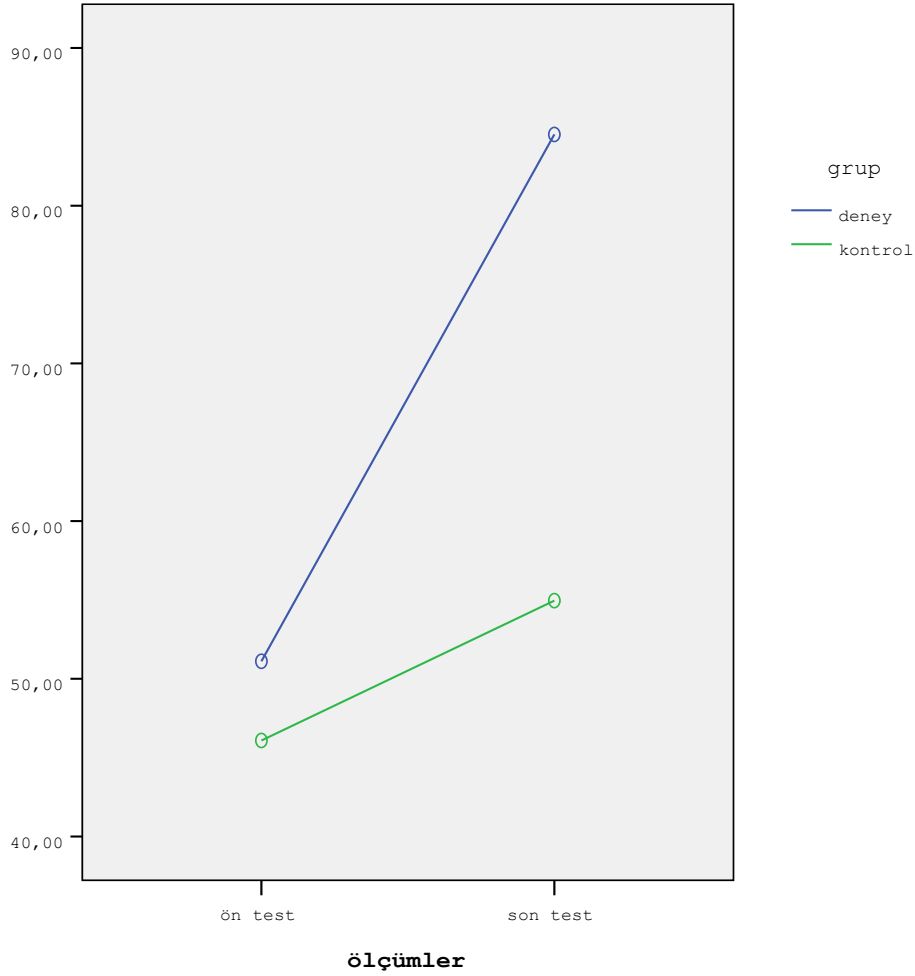
Tablo 5'e incelendiğinde deney grubunu oluşturan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı testi son testten aldıkları ortalama puanları ($\bar{X}$ =84.51), kontrol grubu öğrencilerinin bu testten aldıkları ortalama puandan ($\bar{X}$ =54.95) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yapılan t testine göre gruplar arasında anlamlı fark vardır ($t_{(48)}= 9.24$; $p<.05$). Kavram karikatürü ile eğitim faaliyetinin yürütüldüğü deney grubunun programa dayalı eğitimin faaliyetinin yürütüldüğü kontrol grubuna göre başarılarında artış olmuştur. Yapılan uygulama sonucunda deney grubu öğrencilerinin öğrendikleri bilgiler başarılarına yansımıştır.

Tablo 6. Deney Grubu ve Kontrol Gruplarının Başarı Ölçeği Ön Test-Son Test Puan ve Standart Sapma Değeri

Ön Test				Son Test		
Grup	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney	27	51.11	13.55	27	84.51	9.10
Kontrol	23	46.08	13.69	23	54.95	13.38

Tablo 6. incelendiğinde kavram karikatürü ile eğitim faaliyetinin yapıldığı deney grubunu oluşturan öğrencilerin yapılan uygulama öncesi başarı testi puan ortalaması 51.11 iken, başarı son testinin ortalaması 84.51'e yükseldiği görülmüştür. Kavram karikatürü kullanımına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı ön test ortalama puanları 46.08 iken, son test puanları 54.95

olduğu görülmektedir. Bu tabloyu incelediğimizde çalışma grupları (deney-kontrol) öğrencilerinin başarı düzeylerinin ön testten son teste arttığı gözlenmiştir. Şekil 3.'te görüldüğü gibi başarı artışı her iki grupta vardır fakat deney grubunun başarı düzeyindeki artış, kontrol grubundan belirgin şekilde fazladır.

Şekil 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ön Test-Son Test Puanlarındaki Değişim

2. TUTUM ÖLÇEĞİNE AİT BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında deney ve kontrol gruplarının “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” de bulunan sorulara vermiş oldukları yanıtların toplam puanları istatistiksel olarak analiz edilip bulgulara ulaşılarak sonuçlar tablo haline getirilip yorumlanması yapılmıştır.

2.1. ÇALIŞMA GRUPLARINI OLUŞTURAN ÖĞRENCİLERİN ÖN TEST-SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Burada deney grubuna uygulanan kavram karikatürü destekli eğitim faaliyetiyle kontrol grubuna geleneksel eğitim faaliyetinin uygulanmasının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında nasıl bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmiştir.

Tablo 7’de araştırmanın kavram karikatürü destekli eğitiminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği ön test ve son testten almış oldukları puanların ilişkili örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 7. Deney Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön Test	27	98.77	15.49	26	7.31	.000
Son Test	27	112.51	11.68			

$p < .05$

Tablo 7’e göre deney grubundaki öğrencilerin ön test puanlarına ($\bar{X} = 98.77$) göre son test puanlarında ($\bar{X} = 112.51$) yükselme olmuştur. Bu bağlamda ilişkili örneklem t testi sonucuna göre ölçümler arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($t_{(26)} = 7.31$; $p < .05$). Yani kavram karikatürü kullanılarak desteklenen eğitim faaliyetinin deney grubu öğrencilerine uygulanması onların bu derse olan tutumlarını olumlu bir şekilde etkilemiştir.

Tablo 8’de ise araştırmanın geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği ön test-son testlerinden almış oldukları puanların ilişkili örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 8. Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön Test	23	97.78	13.04	22	.517	.610
Son Test	23	98.52	11.52			

p>.05

Tablo 8'e göre kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları ($\bar{X}$ =97.79), son test puanları ($\bar{X}$ =98.52) olduğu görülmüştür. Yani son test puanları ön test puanlarına göre artış göstermiştir. Fakat ilişkili örneklem t testi sonucuna göre ölçümler arasında anlamlı fark yoktur ($t_{(22)}=.517$; $p>.610$). Geleneksel eğitim faaliyetinin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları ders öncesine göre dersin sonunda fazla olmamakla birlikte olumlu yönde artış gözlenmiştir. Deney grubundaki tutum düzeyindeki artış gözle görülür derecede iken, geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin tutumlarında fazla bir değişme olmadığını ifade edebiliriz.

2.2. DENEY VE KONTROL GRUBUNU OLUŞTURAN ÖĞRENCİLERİN TUTUM TESTİ SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde kavram karikatürü kullanılarak eğitim faaliyetinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile, programa dayalı eğitimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi tutum testi son testten aldıkları puanların ilişkisiz örneklem t testi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Testi Son Test Puanlarının t Testi Sonuçlarına Ait Bulgular

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney	27	112.51	11.68	48	4.248	.000
Kontrol	23	98.52	11.52			

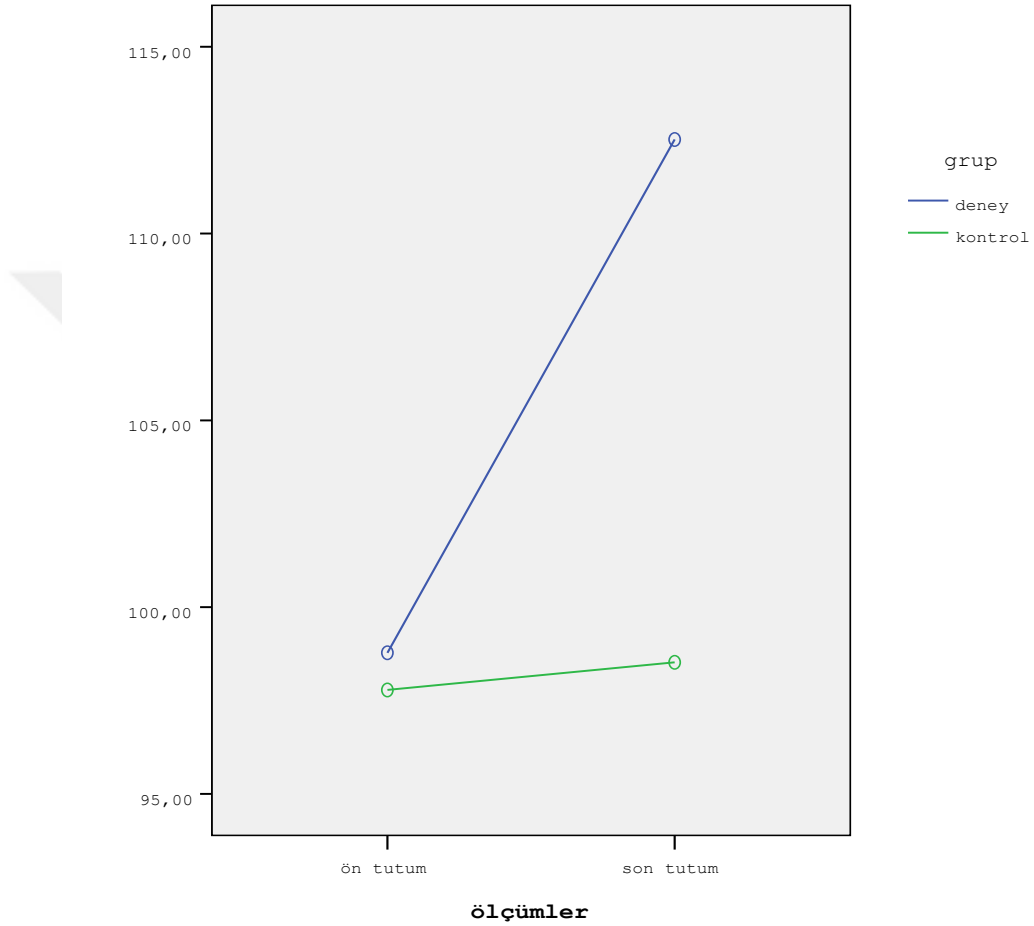
Tablo 9. incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler tutum testi son testten almış oldukları ortalama puanları ($\bar{X}$ =98.52), deney grubunu oluşturan öğrencilerin bu testten aldıkları ortalama puana ($\bar{X}$ =112.51) göre düşük olduğu görülmektedir. Tutum ölçeği son test puanlarına yapılan t testine göre gruplar arasında anlamlı fark vardır ($t_{(48)}=4.248$; $p<.05$). Deney grubuna uygulanan kavram karikatürü destekli eğitim, geleneksel öğretim yöntemlerine göre Sosyal Bilgiler dersine olan öğrenci tutumları üzerinde daha olumlu etkiye sahiptir.

Tablo 10. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puan ve Standart Sapma Değeri

Ön Test				Son Test		
Grup	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney	27	98.77	15.49	27	112.51	11.68
Kontrol	23	97.78	13.04	23	98.52	11.52

Kavram karikatürüyle desteklenen eğitim faaliyeti etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun deneysel çalışma öncesi Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği toplam ortalama değeri 98.77 iken, deney sonrası bu değer 112.51'e yükselmiştir. Geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ortalama puanları önce 97.78 iken, sonra 98.52 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre deney grubu ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan tutum düzeyinde artış gözlenmiştir. Şekil 4. 'te de görüldüğü gibi deney grubunun

işlem öncesi derse olan tutumları çalışma sonrasına gelindiğinde gözle görülür artış yaşanmıştır. Kontrol grubunun derse olan tutumu ise işlem öncesinden sonrasına belirgin şekilde bir değişim göstermemektedir. Yani kavram karikatürleri öğrencilerin derse olan tutumlarında oldukça olumlu etkiye sahip olmuştur.

Şekil 4. Deney grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarındaki Değişim

3. DENEY GRUBUNDA BULUNAN ÖĞRENCİLERİN UYGULANAN KAVRAM KARİKATÜRÜ DESTEKLİ ÖĞRETİM FAALİYETİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın deney grubunu oluşturan öğrencilere uygulanan kavram karikatürü destekli eğitim faaliyeti bu grubun hem ders başarısını hem de derse karşı tutumlarını olumlu şekilde etkilemiştir. Yapılan uygulamanın etkisini nitel bulgularla

birlikte desteklemek amacıyla deney grubundaki öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Görüşme için bu gruptan rast gele seçilmiş 9 öğrenci ile önceden hazırlanmış görüşme formuyla birlikte yüz yüze görüşülmüştür. Formda bulunan sorulara istedikleri cevabı vermeleri ve verdikleri cevapların nedenlerini belirtmeleri istenmiştir.

3.1. DENEY GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN UYUGULANAN EĞİTİM FAALİYETİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın nitel kısmının birinci sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

1) Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan karikatürler konu içinde bulunan birbiriyle karıştırdığınız bazı kavramları daha iyi ayırt etmenizi ve konuyu daha iyi öğrenmenizi sağladı mı?

Ö1: *Evet, çünkü karikatürlerle görsellerin yardımıyla zihinde daha kalıcı etki oldu ve karikatürlerle birlikte konuyla ilgili karıştırdığım, anlamakta zorlandığım bazı kavramları rahat bir şekilde anladım.*

Ö2: *Evet, çünkü dersin karikatürle anlatılması dersi daha iyi anlamamı ve konunun zihnimde daha kalıcı olmasını sağladı. Ayrıca ders çok eğlenceli geçti ve karikatürler kısa öz bilgi içerdiği için daha çok aklımda kaldı.*

Ö3: *Evet, çünkü dersin normal anlatılmasından daha iyi oldu. Ders karikatürlerle anlatılınca daha akılda kalıcı oldu ve daha önce anlamadığım bazı karışık konuları daha iyi anladım. Ayrıca karikatürler öz, net bilgi verdiği için konuyu daha kolay anladım.*

Ö4: *Evet, karikatürlerle dersi daha iyi anladım çünkü ders kitapları çok düz ama ders görsel materyallerle anlatılınca daha eğlenceli oldu ve bu da bana göre zor bir konuyu daha iyi anlamamı ve kavramamı sağlıyor.*

Ö5: *Evet, çünkü beynimizde kalıcı etki yaratarak daha iyi öğrenmemizi sağladı. Normal dersimiz düz şekilde anlatılınca kafamız karışırken, karikatürlerle anlatılınca aklımızda kalıcı etki yaratmıştır ve dersin eğlenceli geçmesine sebep oldu. Çünkü kitabımız uzun bir şekilde anlattığı için anlamamız zor oluyor ama karikatürle kısa ve öz olduğu için daha kolay anlamamızı sağladı.*

Ö6: Evet, daha iyi anladım. Çünkü ders kitabından okuduğumuzla karikatürlerle yapılan ders farklıdır. Karikatürlerle kavramları daha iyi ayırt etmiş oldum. Karikatürlerdeki görsellerle ve baloncuk içinde yazılmış yazılarla dersi daha iyi öğrenmiş oldum. Ders başarılarımı da yükselttiğini fark ettim.

Ö7: Evet, düz bir şekilde anlatmak sıkıcı geliyordu ama karikatürle anlatmak daha eğlenceli ve daha iyi öğrenmemizi sağlıyor. Çünkü karikatürler daha çabuk anlamamızı sağlıyor ve derse olan ilgimizde artıyor.

Ö8: Evet, karikatürlerle sınavda daha aklımda kaldı. Ayrıca karikatürler daha vurgulayıcı ve kısa cümlelerle anlatıldığı için aklımızda kalıyor.

Ö9: Evet, ders düz anlatımla çok sıkıcı oluyordu fakat karikatür ile anlatılınca daha akılda kalıcı hale geldi. Karikatürler daha vurgulayıcı ve kısa net bilgi veriyor. Evet, karikatürler çabuk anlamamızı sağladı. Birbirine karıştırdığım bazı kavramları görsellik olunca aklımda kaldı. Resim olmadan anlamak ayırt etmek zordu.

Böyle resim gibi, karikatür gibi görseller vurgulayıcı oldukları için aklımızda kalıyor. Ders başarım da yükseldi.

Birinci soru Sosyal Bilgiler dersinin anlatımında karikatür kullanıldığında daha iyi anlamayı sağlayıp sağlamadığına bakılırken, ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan karikatürlerin konularda bulunan ve birbiriyle karışan kavramların ayırt edip anlamda kolaylığı sağlayıp sağlamadığı hakkında öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin hepsi “evet” yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde “görsellik, kalıcılık, anlamada kolaylık, etkili öğrenme, karşılaştırma” ifadelerini kullanmışlardır. Böylece bu cevaplar doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde kavram karikatürü kullanılması öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığına ve birbirine karıştırdığı kavramları rahat bir şekilde ayırt edebildiklerini söyleyebiliriz. Yapılan uygulama dersi eğlenceli hale getirerek etkili öğretimin yapılmasına olanak sağlarken bu durum da öğrencilerin başarılarına olumlu yönde etki ettiğini ifade edebiliriz.

2) Sosyal Bilgiler dersinin karikatürle anlatılması ders başarınızı arttırdı mı?

Ö1: Evet, çünkü görsellerle anlatıldığından zihnimde o görselleri canlandırdım bu da sınavda bana yardımcı oldu.

Ö2: Evet, ders başarıımı arttırdı. Dersin karikatürle anlatılmasından sonra sınavlardaki notlarım yükseldi. Önceden 70-80 arası olan notum 90'nın üzerine yükseldi.

Ö3: Evet, arttırdı çünkü daha önce sınav notlarım biraz düşüktü, ama ders karikatürlerle anlatıldıktan sonra notlarım yükseldi ve başarıım arttı.

Ö4: Evet, dersin bu şekilde anlatılmasıyla birlikte derste başarıım arttı ve derse daha çok ilgi duymaya başladım. Sınav notlarım çok yükseldi.

Ö5: Evet, arttı. Sınavım 76 iken 83 oldu yani başarıım arttı.

Ö6: Evet, bence arttırdı çünkü derse daha eğlenceli hale getirerek daha iyi anlamamızı ve ders başarıımızı yükseltti.

Ö7: Evet, arttırdı çünkü o karikatürlerle çalışmak daha iyi geliyor.

Ö8: Evet, dersimde genelde 60-70 civarı alırken karikatürlerde 93 aldım. Bu başarı beni mutlu etti.

Ö9: Evet, daha önce anlamadığım veya ayırt edemediğim kavramları artık karikatür sayesinde ayırt edip anladım. Anladığım için derse ilgim arttı, ders zevkli oldu. Sınavlardan aldığım notlar da arttı. Mesela önceden 70 almıştım, karikatürlerle ders anlatıldıktan sonra notum 95 oldu.

Öğrencilerin ikinci soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yaşayan Demokrasi” ünitesindeki konuların kavram karikatürleriyle desteklenerek anlatılması ile öğrencilerin başarı durumlarında artış gözlenmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde görsellik, sınava olumlu etki, başarı, ilgi, eğlence gibi ifadeler kullanmışlardır ve daha önceki puanları ile şimdiki puanları karşılaştırmışlardır. Buradan yola çıkılarak Sosyal Bilgiler dersinin karikatür ile desteklenerek anlatılması öğrencilerin bu dersten aldıkları puanlarında gözle görülür artış olduğu ve bununla derse olan tutumları olumlu etkilediği söylenebilir.

3) Sosyal Bilgiler dersinin karikatür veya farklı materyallerle anlatılması konuyu daha dikkat çekici hale gelmesini sağlar mı?

Ö1: Evet, çünkü dersin karikatür veya farklı materyallerle anlatılması konunun zihinde daha kalıcı olmasını sağlar. Önceki anlatımlarda fazla bir şey anlamıyordum ama karikatürle anladım. Notlarım yükseldi ve farklı materyallerle anlatılması daha iyi oldu.

Ö2: Evet, sağladı çünkü derste karikatür kullanılması derse olan ilgimi arttırdı ve dersi daha dikkat çekici hale getirdi. Sadece kitaptan ders anlatımı çok sıkıcıydı ama karikatürler sayesinde ders daha eğlenceli ve akılda kalıcı oldu.

Ö3: Evet, sağlar çünkü karikatürler yardımıyla ders daha eğlenceli ve dikkat çekici hale geldi. Önceden çok ilgi duymadığım bir konuyu ilgiyle dinledim ve zihnimde kalıcı olmasını sağladı.

Ö4: Evet, derste karikatür veya farklı materyaller kullanımı dersin daha verimli geçmesini sağlar. Derste görsel materyallerden yararlanmak dersin daha akılda kalmasını sağlar.

Ö5: Evet, sağlar çünkü sınava girdiğimizde karikatürler gözümüzün önüne gelerek karıştırmayıp dikkat çekici hake gelir.

Ö6: Evet, çünkü farklı materyallerle dersimizin daha iyi ve güzel geçmesi karikatürdeki görsellerin hemen hemen herkese çekici geldi.

Ö7: Evet, sağlar çünkü karikatürlerin konuşma balonu daha dikkat çekici yapıyor.

Ö8: Evet, daha ayrıntılı geldi. Kısa yazılar olduğu için akılda kalıcılığı arttı.

Ö9: Evet, ders daha eğlenceli ve ayrıntılı oldu. Eğlenerek öğrendik, alışmış olduğumuz dersten farklıydı. Kısa yazılar aklımızda kaldı. Ders güzel ve daha iyi geçti.

Nitel bölümün üçüncü sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde öğrencilerin hepsi kavram karikatürüyle dersin işlenmesi birlikte konunun daha dikkat çekici bir hal aldığını ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde “kalıcılık, eğlenerek öğrenme, ilginin artması, dikkat

çekicilik’’ ifadelerin ön plana çıktığı ayrıca deneysel işlemle önceki derslerin kıyaslandığı görülebilir. Bu da kavram karikatürü kullanımının dersi daha dikkat çekici hale getirdiğini ve motivasyonu arttırdığını söyleyebiliriz.

4) Sosyal Bilgiler dersinin karikatürlerle anlatılması derse karşı bakış açınızda olumlu etki yarattı mı?

Ö1: *Evet, olumlu etki yarattı. Resimler ve karikatürler bana çok yardımcı oldu ve konuyu daha iyi anladım.*

Ö2: *Evet, olumlu etki yarattı. Dersin karikatürlerle anlatılması derse karşı bakış açımı değiştirdi. Önceden derste sıkılıyordum ama karikatürler sayesinde hiç sıkılmadım ders eğlenceli ve verimliydi.*

Ö3: *Evet, çünkü karikatürler dersi daha iyi anlamamı ve sınavdan yüksek not almamı sağladı.*

Ö4: *Evet, derse karşı bakış açım değişti. Ön yargıyla yaklaştığım bir konuyu karikatürlerle daha güzel anladım ve düşündüğüm kadar da zor olmadığını görünce mutlu oldum.*

Ö5: *Evet, yarattı çünkü anlamadığım konuları daha fazla anlayarak derse karşı bakış açımı değiştirdi ve aklımdaki soru işaretleri kayboldu.*

Ö6: *Evet, yarattı dersi daha iyi anlayarak sınav başarıyı yükseltmiş oldu.*

Ö7: *Evet, yarattı çünkü karikatürlerle derste başarılarımız arttı hem ders eğlenceli geçti hem de dikkat çekici oldu. Öğretmenimiz düz anlatınca bilgiler aklımızdan uçup gidiyor ama karikatürler kalıcı etki oluyor.*

Ö8: *Evet, sınavda yüksek not alınca derse bakış açım değişti. Diğer derslerde de keşke karikatür olsaydı*

Ö9: *Evet, daha önce ders çok sıkıcı oluyordu. Karikatür derse eklenince daha eğlenceli ve zevkli oldu. Derse olan ilgim arttı.*

Öğrencilerin nitel bölümdeki dördüncü soruya verdikleri cevaplarda “derse yönelik ilgi, eğlenceli ve zevkli ders, başarı, anlamada artış, dikkat çekicilik, sıkıcılık’’ ifadeleri sıklıkla kullanmış, farklı öğretim yöntemleri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin kullandıkları bu ifadelerden yola çıkılarak Sosyal Bilgiler dersinin

karikatür ile zenginleştirilip anlatılması öğrencilerin önceden sıkıcı veya zor buldukları bu derse karşı bakış açılarında olumlu etki yaratarak derse olan ilgilerini arttırmıştır diyebiliriz.

5) Sizce Sosyal Bilgiler ders kitaplarında karikatür kullanımına daha çok yer verilmeli midir?

Ö1: *Evet, çünkü karikatürler sayesinde daha net, anlaşılır ve zihnimizde daha kalıcı oluyor.*

Ö2: *Evet, verilmeli çünkü ders kitaplarında karikatür kullanılırsa ders daha eğlenceli ve akılda kalıcı olur. Karikatürler sayesinde konular daha anlaşılır olur.*

Ö3: *Evet, ders kitaplarında karikatüre daha çok yer verilirse iyi olur çünkü dersi daha iyi anlamamızı ve dersin zihnimizde uzun süre kalmasını sağlar.*

Ö4: *Evet, verilmelidir çünkü kitapta daha fazla karikatür ve görsel kullanılması derse karşı ilginin artmasını ve başarımızın yükselmesini sağlar.*

Ö5: *Evet, verilmeli çünkü öğrencilerin dikkatini çekecek hale gelerek eğlenceli ders işlenmesini sağlamaktadır.*

Ö6: *Evet, daha fazla verilerek ders vaktini güzel ve eğlenceli geçirmemizi sağladı. Önceden ders kitaplarında düz okuyup geçiyorduk ama böyle bir şey olsa daha iyi anlarız ve ders verimli olur.*

Ö7: *Evet, verilmelidir çünkü Sosyal Bilgiler ders kitabında karikatürler olursa derse olan ilgimiz daha da artmış olur.*

Ö8: *Evet, kesinlikle çünkü karikatürleri hatırlamak daha kolay ama sıra sıra yazılan yazıları okumak bile bazen can sıkıcı oluyor.*

Ö9: *Evet, yer verilmeli çünkü dikkat çekici olduğu için derse ilgimiz artıyor, ders daha eğlenceli oluyor ve ders notumuz artıyor. Aklımızda konular daha çok kalıyor.*

Nitel bölümün son sorusu olan “Sizce Sosyal Bilgiler ders kitaplarında karikatür kullanımına daha çok yer verilmeli midir?” öğrencilerin hepsi “evet” cevabını vermişlerdir. Burada öğrencilerin soruya verdikleri cevapları incelediğimizde “bilginin anlaşılması, kalıcılık, eğlenceli, derse ilgi, başarı, dikkat

çekicilik, öğrenme düzeyi artışı’’ ifadelerini kullanarak karikatürlere kitaplarda daha çok yer verilmesinden yana olmuşlardır. Yani ders kitaplarında ne kadar çok görsellik olursa öğrencinin o derse olan ilgi, başarı, tutum gibi davranışlarında olumlu etkiler yarattığını söyleyebiliriz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Sosyal Bilgiler dersi “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisinin incelendiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Kavram karikatürü kullanılarak yapılan öğretim faaliyetinin uygulandığı deney grubunu oluşturan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı ön test ve son testten almış oldukları puanlara ait ilişkili örneklem t testi sonuçları incelenmiş ve ön test-son test ölçümleri arasındaki farkının anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Deney grubu öğrencilerinin yapılan bu çalışma sonrasında son test ortalamaları, ön test ortalamalarından dikkat çekecek derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bir başka ifade ile kavram karikatürü ile yapılan eğitim faaliyetinin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları üzerinde etkilidir. Alan yazın incelendiğinde Tokcan ve Alkan (2013), Topçubaşı ve Polat (2014), Akengin ve İbrahimoglu’nun (2010) yaptıkları benzer çalışmalarda kavram karikatürünün başarı üzerinde olumlu etki yaptığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Evrekli ve Balım (2010), Gölge ve Saraçoğlu (2011), Çelik (2014), Taşkın (2014), Evrekli (2010) yaptıkları çalışmaların sonucunda Fen Bilgisi öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu etki sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın nitel bölümünün ikinci sorusu olan “Sosyal Bilgiler dersinin karikatürle anlatılması ders başarınızı arttırdı mı?” sorusuna öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinin kavram karikatürleriyle anlatılması öğrencilerin başarılarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Geleneksel öğretim faaliyetinin uygulandığı kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı testi ön test ve son testlerinden almış oldukları sonuçlara göre ön test ve son test ölçümleri arasında fark anlamlıdır. Bu kapsamda geleneksel öğretim faaliyetlerinin öğrenci başarısını arttırmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılır. Ancak dersin öğretimi gereği başarı illaki sağlanacaktır ama deney grubuna göre ise ön test-son test puanları arasında çok fazla fark yoktur. Testler arasındaki fark deney grubuna göre azdır.

Kavram karikatürü kullanılarak eğitimin yapıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemle dayalı eğitimin uygulandığı kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testi son testten almış oldukları puanların ilişkisiz örneklem t testi sonuçlarına bakıldığında deney grubunun ortalama puanlarının kontrol grubundan fazla olduğu görülmektedir. Gruplar arasında anlamlı fark vardır. Kavram karikatürü ile eğitim faaliyetinin yürütüldüğü deney grubunun, programa dayalı öğretim faaliyetinin yapıldığı kontrol grubuna göre akademik başarılarında artış olmuştur. Yapılan uygulama sonucunda deney grubu öğrencilerinin öğrendikleri bilgiler kalıcı olmuş ve bu da başarılarına yansımıştır. Bu sonuca göre kavram karikatürü katılarak farklı bir tarzda yapılan öğretim, geleneksel yani programa dayalı öğretimden daha etkili ve verimli olmuştur. Farklı alanlarda yapılan çalışmalarda Balım, İnel ve Evrekli (2010), Baysarı (2007), Kabapınar (2005), Kuşakçı Ekim (2007)'nin yaptıkları çalışmaların sonuçları araştırmamızı destekler niteliktedirler.

Kavram karikatürü desteğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği ön test ve son testten almış oldukları puanların ilişkili örneklem t testi sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin ön test puanlarına göre son test puanlarında yükselme görülmüştür. Yani ölçümler arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda kavram karikatürü kullanılarak desteklenen eğitim faaliyetlerinin deney grubu öğrencilerine uygulanması onların bu derse olan tutumlarını olumlu bir şekilde etkilemiştir. Deney grubunun uygulama sonundaki derse karşı tutumları ile uygulama başındaki tutumları arasında oldukça fark vardır. Fen öğretiminde İzgi (2012), Taşkın (2014), Ceylan Soylu (2011); Hayat Bilgisi öğretiminde ise Kılıç Özün (2010) çalışmalarında kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin derse olan tutumlarında olumlu gelişme olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Chin ve Teou'nun (2010) çalışmasında ise kavram karikatürlerinin, aktif öğrenmede olumlu etki yarattığı sonucuna ulaşmışlardır. Minarechova (2016) çalışmasında ise kavram karikatürü yöntemi ile bilimsel olguların öğretilmesi ve fikirlerin geliştirilip değiştirilmesinde kullanılarak öğrencilerin fikirlerinin değişmesinde olumlu etkisi olmuştur.

Araştırma bulgularına göre kavram karikatürleri kullanımı Sosyal Bilgiler dersine olan tutum ve akademik başarı üzerinde olduğu kadar kavram öğretimi ve derse olan ilgi üzerinde de olumlu etkiye sahiptir. İnel, Balım ve Evrekli (2009) ile

Demir (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bu özellikleri desteklemekte ve tüm derslerde kavram karikatürlerinin kullanılabileceği üzerinde durmaktadırlar. Araştırmanın nitel kısmının dördüncü sorusuna ‘‘Sosyal Bilgiler dersinin karikatürlerle anlatılması derse karşı bakış aınızda olumlu etki yarattı mı?’’ görüşme yapılan bütün öğrenciler evet cevabını vererek kavram karikatürlerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması onların bu derse olan tutumlarında olumlu etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Fakat her zaman karikatürlerle yapılan eğitimden olumlu sonuç alınamıştır. Örneğin; iek (2011), iek ve ztrk (2011) ve Baysarı (2007)’nin yaptıkları araştırmalarda kavram karikatürlerinin Fen ve Teknoloji dersinde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına herhangi bir etki etmediği sonucuna ulaşmışlardır.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular ve alan yazındaki çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak kavram karikatürlerinin kullanımı konusunda şu önerilerde bulunabiliriz:

- Sosyal Bilgiler 7. sınıf yaşayan demokrasi ünitesinin kazanımlarının öğrenilmesinde, derse yönelik başarı ve tutumu olumlu şekilde etkileyen kavram karikatürleri, Sosyal Bilgiler dersinin 5. 6. ve 7. sınıfın diğer konuları için de geliştirilebilir.

- Sosyal Bilgiler öğretmenleri derse ait konunun başında ve ders sırasında klasik yöntem yerine öğrencinin daha aktif olduğu yapılandırıcı yaklaşım yöntemine göre kavram karikatürü etkinliği yaptırmalıdır. Etkinlik öğretmen tarafından önceden hazırlanıp öğrencilere sunulabilir veya öğrencilerden işlenen konu ile ilgili karikatür çizimleri istenebilir.

- Sosyal Bilgiler ve diğer derslerde yer alan soyut yani anlaşılması zor olan kavramların daha anlaşılır olmasını sağlamak için kavram karikatürlerinden faydalanılabilir.

- Ders kitaplarında kavram karikatürleri için ayrılan yer biraz daha fazla olabilir.

- Derslerde kullanmak için içerisinde kavram karikatürlerinin bulunduğu bir yardımcı materyal kitap hazırlanabilir.

- Kavram karikatürünün eğlendirici ve öğretici özelliklerinden faydalanılarak öğrencilerin öğrenme zorluğu yaşadığı derslerde kullanılmalıdır. Kavram Karikatürleri öğrencilerin derse yönelik bakış açılarını olumlu etkileyebilir.

- Okullarda kavram karikatürlerinin eğitim ve öğretimde etkin bir şekilde kullanılması için etkinlikler düzenlenmelidir.

- Öğretmenlerin öğretim etkinliği olarak karikatürlerden faydalanmalarını daha iyi sağlayacak hizmet içi eğitim seminerleri verebilir.

- Kavram karikatürlerinin Sosyal Bilgiler dersine tutum ve başarı yönünün yanında kavram yanlışları, öğretmen adaylarının görüşleri gibi farklı konular üzerinde de çalışma yapılabilir.

- Sosyal Bilgiler programının farklı öğrenme alanları, beceri ve değerlerinin öğretiminde kavram karikatürlerinin kullanımını inceleyen araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aşçıoğlu, E. (2001). *Yazısız Karikatürlerin Grafik Sanatındaki Yeri, Yazısız Karikatür Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akbaba, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı. *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı) içinde (283-319). Ankara: Pegem Akademi.
- Alkan, G. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı. 29(2), 1-19.
- Alıcı, D. (2010). Öğrenci Performansının Değerlendirilmesinde Kullanılan Diğer Ölçme araç ve Yöntemleri. S. Tekindal, (Ed.), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (3. Baskı) içinde (127-168). Ankara: Pegem Akademi.
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2. Baskı). İstanbul:Kubbealtı.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları* (7. Baskı). İstanbul:Sakarya Yayıncılık.
- Akbulut, H. ve Çepni, S. (2013). Bir Üniteye Yönelik Başarı Testi Nasıl Geliştirilir?: İlköğretim 7. Sınıf Kuvvet ve Hareket Ünitesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 2(1), 18-44.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (2. Baskı). Ankara: Bilgisayar Yayıncılık.
- Balcı, E. ve Tekkaya, C. (2000). Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Bir Ölçeğin Geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 18, 42-50.

- Baysarı, E. (2007). *İlköğretim Düzeyinde 5. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersi Canlılar Ve Hayat Ünitesi Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrenci Başarısına, Fen Tutumuna Ve Kavram Yanılgılarının Giderilmesine Olan Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bakır, M. (2008). *Grafik Sanatında Yaratıcılık Ve Karikatür İlişkisinin Sanat Eğitimine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bahar, M., Nartgün, Z, ve Durmuş, S. (2010). *Geleneksel-Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri*, (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Baba, M. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinde Vatandaşlık Bilinci Kazandırmada Kavram Karikatürü Kullanımının Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Coşkun, S. A. (2001). *Fen Bilgisi Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Başarı, Motivasyon Ve Tutumlar Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Burdur.
- Chin, C. & Teou, L. Y. (2009). Using Concept Cartoons in Formative Assessment: Scaffolding students' argumentation. *International Journal of Science Education*, 31(10), 1307-1332.
- Chen, W. C., Ku, C. H. & Ho, Y. C. (2009). Applying the strategy of concept cartoon argument is to empower the children's argumentation ability in a remote elementary science classroom. http://www1.rdoffice.ndhu.edu.tw/exchange/abroad98/10_paper.pdf (07.04.2018).
- Chin, C.& Teou, L.Y. (2010). Formative assessment: Using concept cartoon, pupils' drawings, and group discussion to tackle children's ideas about biological inheritance. *JBE*, 44(3), 108-115.

- Cengizhan, S. (2011). Modüler Öğretim Tasarımıyla Entegre Edilmiş Kavram Karikatürleri Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Sayı. 160, 93-104.
- Crashwell, J. W. & Plano Clark, V., L. (2014). *Karma araştırma yöntemleri, tasarımı ve yürütülmesi*. (Delice, A. Çev., Y. Dede & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık
- Çakan, M. (2005). Eğitim Sistemimizde Yaygın Olarak Kullanılan Test Türleri. S. Tekindal, (Ed.), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (3. Baskı) içinde (91-126). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, B. (2014). *Dokuzuncu Sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojisi Dersinde Mizah Ve Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrenci Başarısı, Tutum, Kaygı Ve Kalıcılığa Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Doğanay, A. (2002). Öğretimde Kavram Ve Genellemelerin Geliştirilmesi. C. ÖZTÜRK ve D. DİLEK, (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı) içinde (227-255). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dabell, J. (2008). Using Concept Cartoons. *Mathematic teaching incorporating micromath*, 209.
- Demir, Y. (2008). *Kavram Yanılgılarının Belirlenmesinde Kavram Karikatürlerinin Kullanılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2010). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *e-international journal of educational research*, Sayı 1, 26-40.
- Evrekli, E. (2010). *Fen ve Teknoloji Öğretiminde Zihin Haritası ve Kavram Karikatürü Etkinliklerin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sorgulayıcı Öğrenme Beceri Algılarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Evrekli, E. ve Balım, A. G. (2010). Fen ve Teknoloji Öğretiminde Zihin Haritası ve Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve

- Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algılarına Etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı. 02,76-98.
- Erden, M. (bt). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul:Alkım Yayınevi.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafyada Öğretim Yöntemler*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gündüz, P. (2009). *Cumhuriyet Dönemi Mizah Dergilerinden Akbaba'da Edebiyat ve Karikatür İlişkisi*, (Yüksek lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gölgeli, D. Ve Saraçoğlu, S. (2011). Fen ve Teknoloji Dersi “Işık ve Ses” Ünitesinin Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı. 31, 113-124.
- Gönen, S., Kocakaya, S. ve Kocakaya, F. (2011). Dinamik Konusunda Geçerliliği ve Güvenirliliği Sağlanmış Bir Başarı Testi Geliştirme Çalışması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı.1, 40-57.
- Hejnova, E. (2013). Concept Cartoons as a Teaching and Learning Strategy at Primary School in the Czech Republic.
- Keogh, B. & Naylor, S. (1996). Teaching and Learning in Science: A New Perspective. *Lancaster: British Educational Research Association Conference*.
- Keogh, B., Naylor, S. & Wilson, C. (1998). Concept Cartoons: A new perspective on physics education. *Physics Education*, 33(4), 219-224.
- Keogh, B., Naylor, S. (1999). Concept Cartoons, Teaching and Learning in Science: An Evaluation. *International Journal of Science Education*, 21(4), 431-446.
- Kabapınar, F. (2005). Yapılandırıcı Öğrenme Sürecine Katkıları Açısından Fen Derslerinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kavram Karikatürleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Sayı.1, 101-146.
- Koloğlu, O. (2005). *Türkiye Karikatür Tarihi*, İstanbul:Bileşim Yayınevi.

- Kuşakçı Ekim, F. (2007). *İlköğretim Fen Öğretiminde Kavramsal Karikatürlerin Öğrencilerin Kavram Yanılgılarını Gidermedeki Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kandil İngeç, Ş. (2008). Use of concept cartoons as an assessment tool in physics education. *US-China Education Review*, Sayı. 5(11), 47-54.
- Korucu, S. (2009). *Çokgenler Konusunda Karikatür ve Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemlerinin Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Köseoğlu, M. (2009). *Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Eleştirel Düşünmeye Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Kılıç Özün, S. (2010). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Kavram Karikatürü Yaklaşımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Koçoğlu, E. (2012). *Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Erişmeye Göre Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Long, S. & Merson, K. (2003). Concept Cartoons. *Investigating*, 19(3), 22-23.
- MEB (2005). *Talim terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6. Ve 7. Sınıflar) Klavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Meydan, A. ve Akdağ, H. (2011). Sosyal Bilgilerde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı) içinde (153-192). Ankara:Pegem Akademi.
- Minarechova, M. (2016). Using a concept cartoon method to address elementary school students' ideas about natural phenomena. *European Journal of Science and Mathematics Education*, Vol.4, 214-228.
- Naylor, S. & Keogh, B. (1999). Constructivism in Classroom: Theory into Practice. *Journal of Science Teacher Education*, 10(2), 93-106.
- Özer, A. (1988). *Karikatür Sanatı ve Reklamcılık*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Özer, A. (1994). *İletişimin Çizgi Dili Karikatür*, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara:Anı Yayıncılık.
- Safran, M. (Ed.). (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay, ve A. Öcal, (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı) içinde (1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Stephenson, P. & Warwick, P. (2002). Using Concept Cartoons to Support Progression in Students' Understanding of Light. *Physics Education*, 37(2), 135-141.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics Pearson Education Company*. London: Pearson Education Limited.
- Türnüklü, A. (2010). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, Sayı. 24, 543-559.
- Tekindal, S. (Ed.). (2011). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (3. Baskı). Ankara:Pegem Akademi.
- Tokcan, H. ve Alkan, G. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Sayı 2, 1-19.
- Taşkın, Ö. (2014). *Fen ve Teknoloji Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutuma Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Topcubaşı, T. ve Polat, S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, Sayı. 3, 48-61.

- Uğurel, I. ve Moralı, S. (10.04.2018). *Karikatürler ve Matematik Öğretiminde Kullanımı*, yayim.meb.gov.tr/dergiler/170/170/sevgi%20moralı.doc.
- Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Yanpar Şahin, T. (2002). Öğretim Materyal ve Teknolojileri. C. Öztürk, D. Dilek, (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı) içinde (281-315). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yoltaş, N. (2004). Ulusal Kültürde Yozlaşma ve Karikatür. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 57.
- Yeşiltaş, E. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretim Materyalleri ve Teknolojileri. M. Safran, (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı) içinde (223-242). Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı. B. Toy, ve A. Öcal, (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı) içinde (19-40). Ankara: Pegem Akademi.

EKLER

Ek-1: Araştırma İzni Yazı

	T.C. AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü	
Sayı : 86649407 -605-E.5070725		05.05.2016
Konu: Araştırma İzni (Selcan BALCI)		
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)		
İlgi : Afyonkarahisar Valilik Makamı'nın 05/05/2016 tarih ve 605/5019699 sayılı olurları.		
Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Selcan BALCI'nın "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi" adlı tez çalışmasında kullanılmak üzere ekli listedeki okullarda anket çalışması yapabilmesine dair ilgili izin talebiniz;		
Müdürlüğümüz ARGE Birimi tarafından "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" 07/03/2012 tarihli genelgesi ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı Bakanlık onayı ile yayınlanan Genelge doğrultusunda incelemiş olup "Valilik Oluru" ve "Onaylanmış Veri Toplama Aracı" ekte gönderilmiştir.		
Gereğini bilgilerinize arz ederim.		
Metin YALÇIN İl Millî Eğitim Müdürü		
Ekler: - Valilik Onayı (1 sayfa) - Onaylanmış Veri Toplama Aracı (8 sayfa)	Bu evrakın 5070 Sayılı Kanun Gereğince E-İMZA ile imzalandığı tasdik olunur. 05.05/2016 	
(Not: Anket çalışmalarında Müdürlüğümüz tarafından onaylanmış (mühürlü) veri toplama araçlarının çoğaltılarak kullanılması zorunludur.)		
Karaman İş Merkezi K:5 Ar-ge Birimi Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr e-posta: avbir03@meb.gov.tr	Ayrıntılı bilgi için: Göktül AKPINAR / AR-GE Görevlisi Tel: (0 272) 2137603/208 Faks: (0 272) 2137605	
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 1727-30bb-340f-8311-fec5 kodu ile teyit edilebilir.		

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86649407 -605-E.5019699
Konu: Araştırma İzni
(Selcen BALCI)

05/05/2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı' nın 27/04/2016 tarih ve 5368 sayılı yazıları.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Selcen BALCI' nın "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere ilimiz Bolvadin İlçesi' ndeki ekli listedeki okullarda anket uygulaması yapması ve çalışmaları tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz ARGE Birimi teklifi doğrultusunda, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde gereğini olurlarınıza arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
05/05/2016

Erhan GÜNAY
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: 19 sayfa

Karaman İş Merkezi K:5 Ar-Ge Birimi
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: avbir03@meb.gov.tr / afyonstrateji@gmail.com

Ayrıntılı bilgi için: Göktül AKPINAR - ARGE Görevlisi
Tel: (0 272) 2137603/208
Faks: (0 272) 2137605

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6b75-f8a8-33bc-8bdb-ebbf kodu ile teyit edilebilir.

Evrak Tarih ve Sayısı: 12/05/2016-E.21185

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 70813604-044-
Konu : Araştırma İzni

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 26.04.2016 tarih ve 15761665-300-18403 sayılı yazı,
b) 05.05.2016 tarih ve 86649407-605-E.5070725 sayılı yazı.

Enstitünüz Sosyal Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Selcen BALCI'nın "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere Bolvadin İlçesinde bulunan Ortaokullarda araştırma yapmasının uygun görüldüğüne ilişkin Afyonkarahisar Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ilgi (b) yazı ve eklerinin birer suretleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Mehmet KARAKAŞ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK :
1-İlgi (b) yazı ve eklerinin birer suretleri (10 sayfa)

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.255.51.76/enVision/Dogrula/4M36BCA>

Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampüsü Rektörlük Binası B Blok Kat:1 Afyon
Tel:0272 2281124 Faks:0272 2281181
E-Posta :gensck@aku.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
BOLVADIN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 90115549-903-E.4530279
Konu: Selcen BALCI

22/04/2016

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
BOLVADIN

İlgi : Selcen BALCI'nın 19/04/2016 Tarih Dilekçesi.

Yüksek Lisans Tezini Gazi Ortaokulu'nda yapmak isteyen Selcen BALCI'nın, ekte sunulan ilgi dilekçesine istinaden, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğümüzde Yüksek Lisans Tezini yapması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde Olur' larınıza arz ederim.

Derviş ÖZÇAL
İlçe Milli Eğitim Müdürü

Eki : Dilekçe (1 sayfa)

BOLVADIN GAZİ ORTAOKUL MÜDÜRLÜĞÜ	
GELEN EVRAK	
Tarihi	22.04.2016
Sayı	903-275
Nereye Gitti	

OLUR
22/04/2016

Ayhan AKPAY
Kaymakam

Uğur SARISABAN
Gazi Ortaokulu Müdürü

Bolvadin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Elektronik Ağ: <http://mebbis.meb.gov.tr>
e-posta: okarpuz@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Şef Metin KARAGÖZ
Tel: (0272) 612 4479
Faks: (0272) 612 5839

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f232-4d05-3676-bb3b-7296 kodu ile teyit edilebilir.

Posta - Selcen BALCI - Outlook x +

← → ↻ 📍 <https://outlook.live.com/mail/sentitems/fd/AQMkADAwATYwMAUzTlZlbnJyYkLTAwM0wMAohRgAA4A5ua8OJnF5NulGymKSHFVWHAAM%2BRQOp%2Fyoafv...> ☆ 🌐 📄 📧

Uygulamalar Google Çeviri

Outlook

🔍 Ara

Yeni ileti | 📧 Sil | 📧 Arşivle | 📧 Taşı | 📧 Kategorilere Ayır | ...

↑ ↓ ✕

Ynt Re:

S8 Selcen BALCI
Çar 20.03.2016, 23:34
Hamza Akengin v

Çok teşekkür ederim hocam

Gönderen: Hamza Akengin <hakengin@marmara.edu.tr>
Gönderildi: 2 Mart 2016 Çarşamba 23:16
Konu: Selcen BALCI
Konu Re:

Selcen merhaba,
Etik kurallara uyarak öçeği kullanabilirsin. Çalışmalarında kolaylıklar dilediği ile.
Doç. Dr. hamza Akengin

2016-03-02 18:15, Selcen BALCI yazmış:

İyi günler hocam, ben Selcen BALCI Afyon Kocatepe Üniversitesi yüksek lisans öğrencisiyim. 2010 yılı " Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması" başlıklı Arş. Grv. Sıcuk Beşir DEMİR ile birlikte ki çalışmada oluşturduğunuz tutum ölçeğini yüksek lisans tez çalışmada kullanı bilirmiyim.

Yeni Klasör

📧 Silmiş Öğeler 26
📧 Arşiv
Conversation History

📧 Gelen Kutusu ★
📧 Taşı Gelen Kutusu 6
📧 Arşiv
Sık kullanılan ekle

📧 Klasörler
📧 Gelen Kutusu 45
📧 Gelecekte E-posta 2
📧 Taslaklar 6
➤ Gonderilmiş Öğeler

FLO.com.tr

30 TL	35 TL
40 TL	45 TL
25 TL	39,99 TL
69,99 TL	53 TL
69 TL	45 TL
79 TL	49 TL

TR 20:33 28.11.2018

Posta - Selcen BALCI - Outlook x

https://outlook.live.com/mail/sentitems/id/AQMkADAwATYwMAITZTZNi1hZjVhLTAwA0wMAoARgAAA5ua80JZnF5UuUcymK5HFWMHAM%2BRQQp%2EYxxFv...

Uygulamalar Google Çeviri

Outlook

Ara

Yeni ileti Sil Arşivle Taşı Kategorilere Ayrır

Ynt: RE:

Selcen BALCI
Çar 2.03.2016, 21:07
Dr. Selçuk Beşir DEMİR
Teşekkür ederim hocam

Gönderen: Dr. Selçuk Beşir DEMİR <sbesdem@hotmail.com>
Gönderildi: 2 Mart 2016 Çarşamba 20:43
Kime: Selcen BALCI
Konu: RE:

TABİ Kİ KULLANIN
BAŞARILAR DİLERİM

Yrd. Doç. Dr. Selçuk Beşir DEMİR (PhD)
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD.
sbesdem@hotmail.com

Sık Kullanılanlar 45
Gelen Kutusu 6
Taslaqlar 6
Arşiv
Sık kullanılanla ekle

Klasörler 45
Gelen Kutusu 2
Gereksiz E-posta 6
Taslaqlar 6

Gönderilmiş Öğeler 26
Silinmiş Öğeler 6
Arşiv
Conversation History

Yeni klasör

FLO.com.tr

50 TL

TR 20:35 28.11.2018

Posta - Selcen BALCI - Outlook x +

← → ↻ ↺ https://outlook.live.com/mail/sentitems/d/AQMkADAwATYwMA1ZTjN1hZjVklTAwA10wMAoRGAA4AA5ua8OJZnF5NulGymKSHFMMHAM%2BRQOp%2FyxkFv...
Uygulamalar Google Çeviri

Outlook

Ara

Yanıtla | Sili Arşivle Taşı Kategorilere Ayr... ↑ ↓ X

Sık Kullanılanlar

Gelen Kutusu ★

Taslaklar 6

Arşiv

Sık kullanılan ekle

Klasörler

Gelen Kutusu 45

Gereksiz E-posta 2

Taslaklar 6

Gönderilmiş Öğeler

Sililmiş Öğeler 26

Arşiv

Conversation History

Yeni klasör

Ynt: RE:

Yrd. Doç. Dr. Selçuk Başır DEMİR (PhD)
Cuvuhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD.
sbscdem@icloud.com
sbscdem@icloud.com
sbscdem@icloud.com

From: selcenbalci@icloud.com
To: sbscdem@icloud.com
Subject:
Date: Wed, 2 Mar 2016 16:09:47 +0000

FLO.com.tr

35 TL

20:36
28.11.2018

Posta - Selcen BALCI - Outlook x

← → ↻ ↺ <https://outlook.live.com/mail/sentitems/f/d/AQMkADAwATwMMAIZINi1zjYkLTAWA10wMAoARgAA5ua80JZnF5NUUgcmk5HEWMHAM%2BRQp%25proFv...> ☆

Uygulamalar Google Çeviri

Outlook

Ara

Yeni ileti | Sil | Arşivle | Taşı | Kategorilere Ayr | ...

Sık Kullanılanlar

Gelen Kutusu 45

Taslaqlar

Taslaqlar

Sık kullanılan ekle

Klasörler

Gelen Kutusu 45

Gerçekleş E-posta 2

Taslaqlar 6

Gönderilmiş Öğeler

Sililmiş Öğeler 26

Arşiv

Conversation History

Yeni Klasör

Ynt: RE:

From: selcenbalci@hotmail.com

To: spsscdew@hotmail.com

Subject:

Date: Wed, 2 Mar 2016 16:09:17 +0000

İyi günler hocam ben Selcen BALCI Afyon Kocatepe üniversitesi Yüksek lisans öğrencisiyim. 2010 yılında " Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması" adlı araştırmanızda Prof. Dr. Hamza AKENGİN ile çalıştığınız tutum ölçeğini yüksek lisans tez çalışmamda kullanabilir miyim.

FLO.com.tr

35 TL

20:37 28.11.2018

Ek-2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu görüşme formu, Sosyal Bilgiler dersinde karikatürlerle ders işleme süreci hakkında görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Bu formdan toplanacak bilgiler bilimsel araştırma için kullanılacaktır. Araştırmanın amacına ulaşılabilmesi için soruları dikkatli cevaplamanız gerekmektedir.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Selcen BALCI

GÖRÜŞME FORMU

1) Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan karikatürler konu içinde bulunan birbiriyle karıştırdığınız bazı kavramları daha iyi ayırt etmenizi ve konuyu daha iyi öğrenmenizi sağladı mı?

Evet,

Hayır,

2) Sosyal Bilgiler dersinin karikatürle anlatılması ders başarınızı arttırdı mı ?

Evet,

Hayır,

3) Sosyal Bilgiler dersinin karikatür veya farklı materyallerle anlatılması konuyu daha dikkat çekici hale gelmesini sağlar mı ?

Evet,

Hayır,

4) Sosyal bilgiler dersinin karikatürlerle anlatılması derse karşı bakış açınızda olumlu etki yarattı mı?

Evet,

Hayır,

5) Sizce, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında karikatür kullanımına daha çok yer verilmeli midir ?

Evet,

Hayır,

Ek-3: Başarı Testi

Yaşayan Demokrasi Ünitesi Başarı Testi

Adı ve Soyadı :

Sınıf :

SORULAR

1) Tanım: İlk Türk devletlerinde egemenlik hakkının kağana tanrı tarafından verildiğine inanılırdı. Bu anlayışa ‘ kut ’ denilirdi.

Durum: Kağanlar kut anlayışına göre kendilerini tanrıya karşı sorumlu sayarlardı ve dürüst davranırlardı. Hükümdarlık ise kan bağıyla hükümdarın bütün erkek çocuklarına geçerdi.

I) Eski Türklerde dini inanış vardır.

II) Kut anlayışı taht kavgalarına neden olmuştur.

III) Ülke bütünlüğü korunmuştur.

Yukarıdaki tanım ve durum ilişkisine göre aşağıdakilerden hangisine veya hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) II ve III

C) I ve II

D) I, II ve III

2) Orta Asya’ da kurulan Türk devletlerinde savaş, barış, ekonomi, yeni kağan seçimi gibi önemli kararların alındığı meclise kurultay denirdi. Kurultaya kağanın başkanlığında devletin ileri gelenleri katılır ve son sözü söylemek her ne kadar kağanın olsa da önemli konuları kağan meclise danışırdı.

Yukarıdaki parçaya göre hangisi kurultayın özelliklerinden biri olamaz?

A) Önemli konuların görüşüldüğü yerdir.

B) Danışma meclisi niteliğindedir.

C) Kağan başkanlığında toplanır.

D) Meclisin aldığı karar son karar niteliğindedir.

3) Ülke yönetiminde etkili olan ve yazılı olmayan hukuk kurallarına ne ad verilir?

A) Töre

B) Adet

C) Gelenek

D) Örf

4) Osmanlı Devletinde ilk divan teşkilatı hangi padişah döneminde kurulmuştur?

A) Osman Bey

B) Orhan Bey

C) I. Murat

D) Kanuni Sultan Süleyman

5)

Bu olayla birlikte anayasa ilan edildi ve padişahın yetkileri kısıtlandı. Halk ilk kez yönetime katıldı. İlk kez meclis sistemine geçildi.

Öğretmen konuşmasında verdiği bilgiye göre Osmanlı Devletini etkileyen önemli olay hangisidir?

- A) Meşrutiyetin ilanı
- B) Cumhuriyetin ilanı
- C) Tanzimat Fermanı
- D) Islahat Fermanı

6) Kanun-i Esasiye göre meclisi açma ve kapatma yetkisi padişaha aittir. Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanır?

- A) Demokratik ortam oluşturulmuştur.
- B) Meclis son karar yeridir.
- C) Padişahın otoritesi hala üstündür.
- D) Halk tek üstün güçtür.

7) 1982 anayasasına göre;

Madde-6: Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organların eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

Buna göre ülkemiz hangi yönetim şeklini benimsemiştir?

- A) Oligarşi
- B) Cumhuriyet
- C) Monarşi
- D) Teokrasi

8) Aşağıdaki yönetim şekillerinden hangisi Türkler tarafından uygulanmamıştır?

- A) Monarşi
- B) Oligarşi
- C) Meşrutiyet
- D) Cumhuriyet

9) Anayasalarda devletlerin yönetim biçimleri ve yönetim organları ile insan hakları belirlenir, güvence altına alınır. Toplumun ihtiyaçlarına göre anayasanın bazı maddeleri değiştirilebilir. Şu an kullandığımız anayasanın bazı maddeleri hiçbir şekilde değiştirilemez.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi anayasanın değiştirilemeyecek maddelerinden değildir?

- A) Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri.
- B) Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim şekli.
- C) Kanunların anayasaya aykırı olmaması.
- D) Kullanılan dil ve bayrağın şekli.

10) I) Laik Devlet a) Din işleriyle devlet işlerinin birbirinden ayrı olduğu devlet şeklidir.

II) Demokratik Devlet b) Halkın yönetimde söz sahibi olduğu, kanun ve yasalar önünde herkesin eşit olduğu yönetim şeklidir.

III) Hukuk Devleti c) Devletin vatandaşların her türlü ihtiyaçlarını karşılaması, yanlarında olmasıdır.

IV) Sosyal Devlet d) Herkesin kanun önünde eşit olduğu, vatandaşların temel hak ve özgürlüğünü güvence altına alan devlettir.

Yukarıdaki açıklamalardan hangilerinin yerleri değiştirilirse doğru ifadeye ulaşılır?

- A) a-b B) b-c C) a-d D) c-d

11) Aşağıdakilerden hangisi sosyal devlet anlayışında yapılanlardan değildir?

- A) Devlet; şehit, dul, yetim, gazi gibi kişileri korur ve yardım eder.
- B) Devlet, yaşlılara kolaylık ve yardım sağlayacak kanunlar düzenler.
- C) Devlet, korunmaya muhtaç çocukları topluma kazandırır.
- D) Devlet, vatandaşın can ve mal güvenliğini kanunlarla güvence altına alır.

12)

Ben Türkiye'ye başka ülkeden geldim. Benim
ülkemin dini inancı farklı fakat burada
inancımdan dolayı hiçbir sıkıntı yaşamadım.
Burada herkes istediği dine inanır ve yaşar.

Bu kişinin konuşmasına bakılarak Türkiye Cumhuriyeti'nin hangi niteliği vurgulanmıştır?

- A) Laik Devlet B) Demokratik Devlet
C) Sosyal Devlet D) Hukuk Devleti

13) Tanım: Yasama, Yürütme ve Yargı gücünün bir kişi veya kurumda toplanmasına güçler (kuvvetler) birliği denir.

1921'de çıkartılan cumhuriyetin ilk anayasası güçler birliğine dayanıyordu.

Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Saltanatla yönetim anlayışından milletin daha kopamamış olması.
B) Savaş döneminde hızlı karar alabilmek amacıyla çıkartıldı.
C) Anayasa sistemi daha oturmadığı için
D) Mecliste birbirleriyle çatışan grupların varlığı.

14) Güçler ayrılığının ilk kez uygulandığı anayasamız hangisidir?

- A) 1921 B) 1924 C) 1961 D) 1982

15) 1921 Anayasasıyla millet egemenliği ilkesi benimsenmiştir. Böylece millet yasama, yürütme, yargı organları eliyle egemenlik haklarını kullanabileceği kabul edilmiştir. Buna göre;

- I) Yasama
II) Yürütme
III) Yargı

Güçlerinin millet adına kullanılma yetkisi sırasıyla kimlere verilmiştir?

- A) Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, Bağımsız Mahkemeler, TBMM
B) TBMM, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, Bağımsız Mahkemeler
C) Bağımsız Mahkemeler, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, TBMM
D) TBMM, Bağımsız Mahkemeler, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu

- 16) Aşağıdakilerden hangisi cumhurbaşkanının görevlerinden değildir?
A) Üniversite rektörlerini atamak.
B) Bakanları belirlemek.
C) Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek.
D) TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırmak.

17) TBMM'de kabul edilen kanunlar cumhurbaşkanının onayına sunulur, onaylanmayan kanunlar tekrar görüşülmesi için meclise gönderilir.

Cumhurbaşkanının bu uygulamasına ne ad verilir?

- A) Onay hakkı
B) Ret hakkı
C) Telif hakkı
D) Veto hakkı

18) Cumhurbaşkanınca onaylanan bir kanunun iptali için hangi mahkemeye başvurulur?

- A) Askeri Mahkeme
B) Yargıtay
C) Anayasa Mahkemesi
D) Danıştay

19) Türkiye Cumhuriyeti'nde kanun hükmünde kararname, tüzük çıkarma yetkisi kime aittir?

- A) Bakanlar Kurulu
B) TBMM
C) Başbakan
D) Cumhurbaşkanı

20) Aşağıdakilerden hangisi seçimlerde oy kullanamaz?

- A) Milletvekilleri
B) 18 yaşını doldurmuş vatandaşlar
C) Silah altındaki er ve erbaş, askeri öğrenciler
D) Kadınlar

21) Seçimlerden sonra en fazla oyu alan ve ülkeyi yöneten partiye....., meclise milletvekili göndermeye hak kazanan fakat ülkeyi yönetmek için yeterli oy alamayan partilere..... denir.

Boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Siyasi Parti-Kaybeden Parti
B) İktidar Partisi-Muhalefet Partisi
C) Muhalefet Partisi-İktidar Partisi
D) Siyasi Parti- İktidar Partisi

22) Sivil toplum örgütleri resmi kurumlardan bağımsızdır. Sosyal, kültürel, politik vb. belli bir amaç için bir araya gelen gönüllü insanların oluşturduğu topluluktur.

Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum örgütlerinden değildir?

- A) Sendika B) Vakıf C) Dernek D) Okullar

23) I) İnsanları bilgilendirmek, haberdar etmek için çalışan radyo, televizyon, internet, gazete, dergi gibi yayın organlarının oluşturduğu yapıya..... denir.

II) Herhangi bir toplumsal sorunda insanların o konuda ortak fikirlerine..... denir.

Boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Medya-Kamuoyu
B) Siyasi Partiler-Medya
C) Medya- Siyasi Partiler
D) Siyasi Partiler- Kamuoyu

24) Atatürk tarafından milli mücadele döneminde halkın sesi olmak üzere Sivas'ta çıkarılan gazetenin adı nedir?

- A) Hakimiyet-i Milliye
B) İrade-i Milliye
C) Resmi Gazete
D) Takvim-i Vekayi

25) Atatürk'ün önderliğinde 10 Ocak 1920 yılında Ankara'da yayımlanan gazete hangisidir?

- A) Hakimiyet-i Milliye
B) İrade-i Milliye
C) Cumhuriyet
D) Tercüman-ı Ahval

CEVAPLAR

- 1-C
- 2-D
- 3-A
- 4-B
- 5-A
- 6-C
- 7-B
- 8-B
- 9-C
- 10-D
- 11-D
- 12-A
- 13-B
- 14-C
- 15-B
- 16-B
- 17-D
- 18-C
- 19-A
- 20-C
- 21-B
- 22-D
- 23-A
- 24-B
- 25-A

Ek-4: Öğrenci Tanıma Formu

Sevgili öğrenci;

Bu form sizleri tanımak amacıyla oluşturulmuştur. Buradan elde edilen sonuçlar “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi ” isimli araştırmada kullanılacaktır.

İlginize teşekkür ederim .

Selcen BALCI

ÖĞRENCİ TANIMA FORMU

1.Cinsiyetiniz nedir?

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Babanızın eğitim durumu nedir?

☐ Okuma – yazma bilmiyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

3. Annenizin eğitim durumu nedir?

☐ Okuma – yazma bilmiyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

4. Evde derslerine yardımcı olabilecek kaç kişi var?

☐ Hiç yok ☐ Bir tane ☐ İki tane ☐ Daha fazla

5. Evinize gazete ne kadar sıklıkta alınıyor?

☐ Her gün ☐ Haftada bir ☐ Ayda bir ☐ Hiç

6. Evinize dergi ne kadar sıklıkta alınıyor?

☐ Her gün ☐ Haftada bir ☐ Ayda bir ☐ Hiç

Ek-5: Tutum Ölçeği

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. BOYUT (Öğrenme İsteği)	1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.					
	2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*					
	3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*					
	4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*					
	5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...					
	6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*					
	7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa...*					
2. BOYUT (Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma)	8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.					
	9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor.					
	10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.					
	11-Sosyal Bilgiler dersini iple çekiyorum.					
	12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.					
	13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.					
	14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.					
3. BOYUT (Öğretmen Den Kaynaklanan Tutumlar)	15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili kitapları okurum.					
	16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Soysal Bilgiler dersinden soğuttu.*					
	17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Soysal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*					
	18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*					
	19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*					
	20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.					
	21-sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum. *					
4. BOYUT (Sosyal Bilgiler Sevgisi)	22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam. *					
	23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*					
	24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim. *					
	25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır. *					
	26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor. *					
	*Olumsuz Tutum Cümleleri ifade etmektedir.					

Ek-6: İlgili Kavram Karikatürü Örnekleri

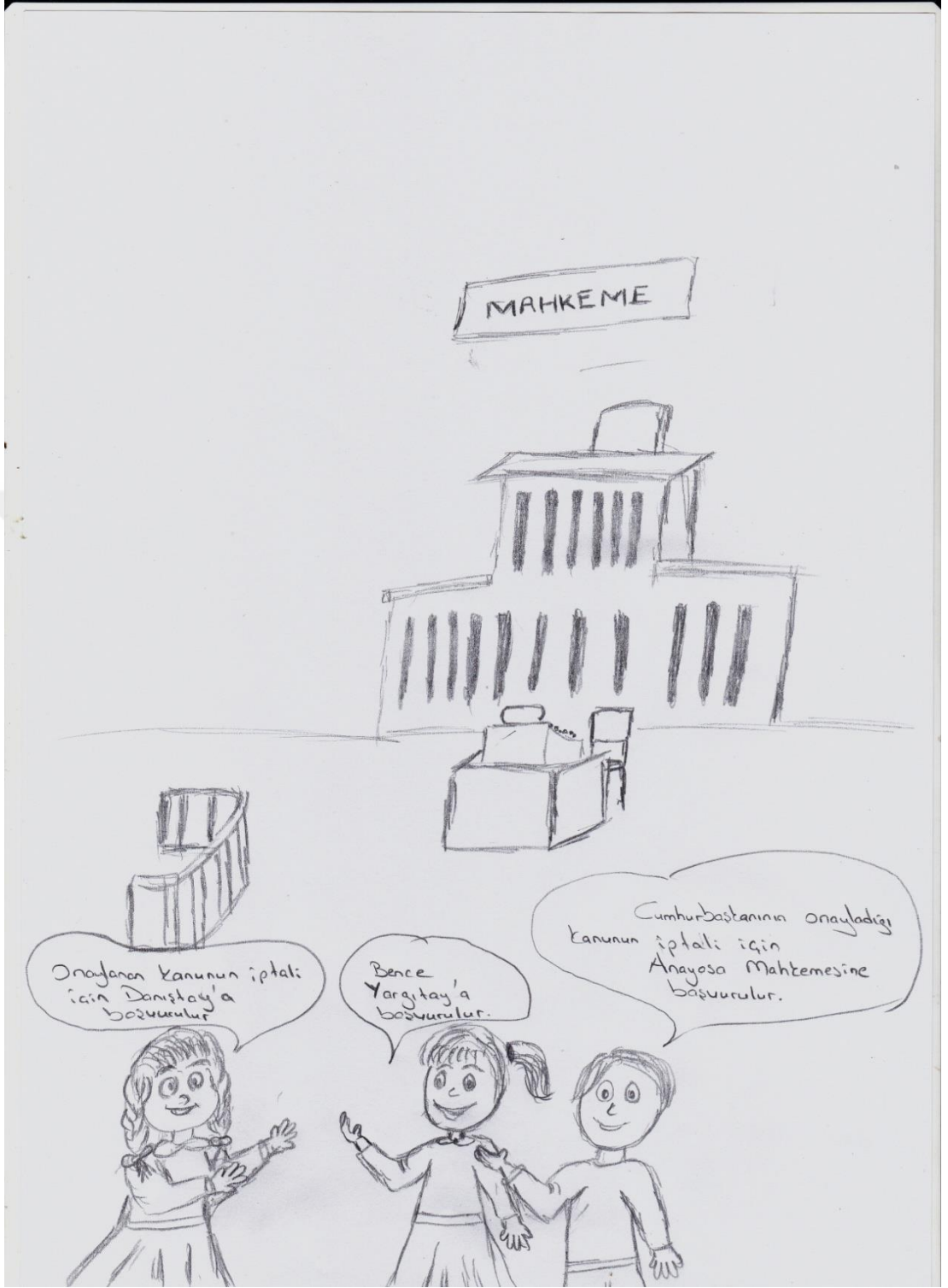

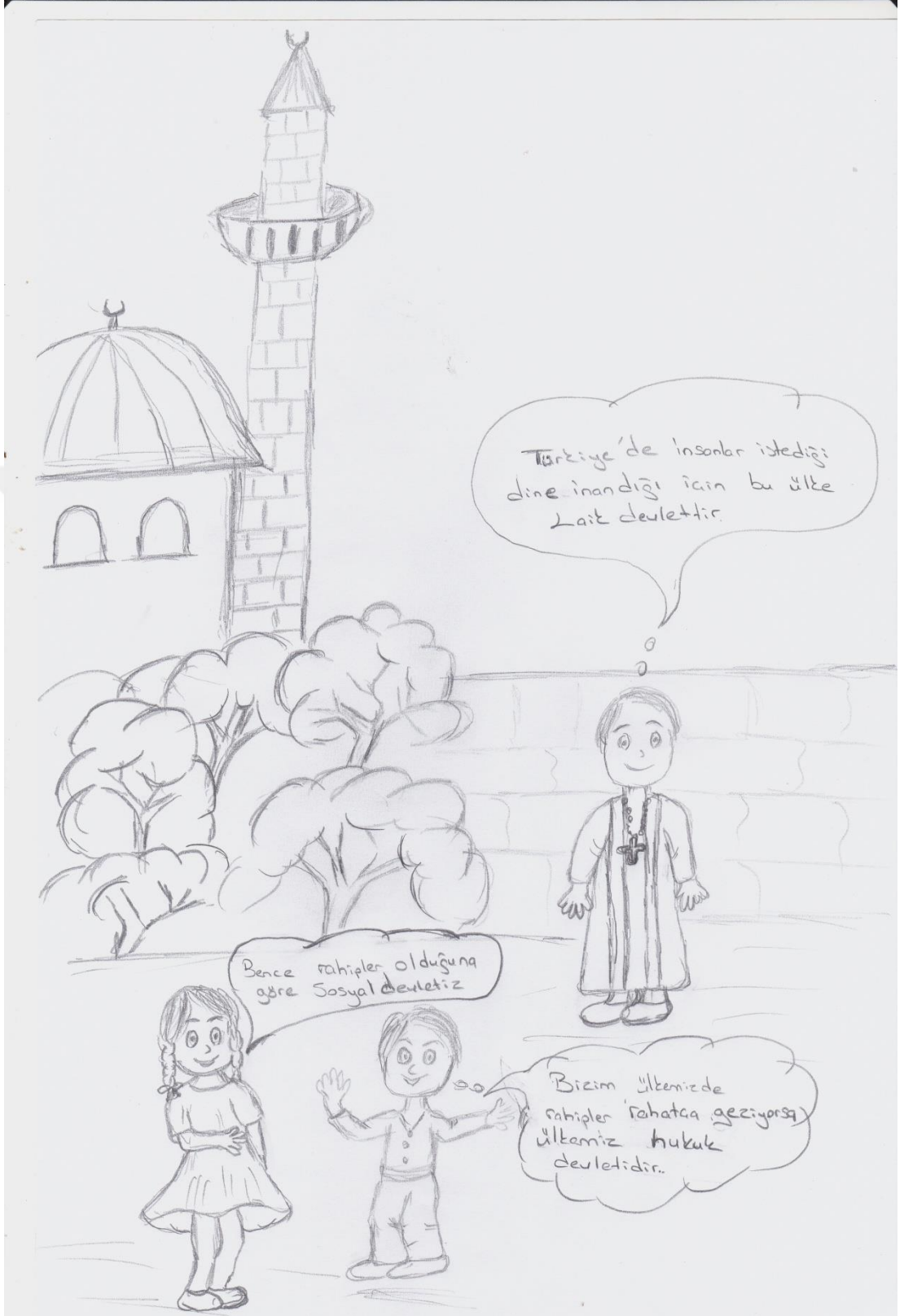

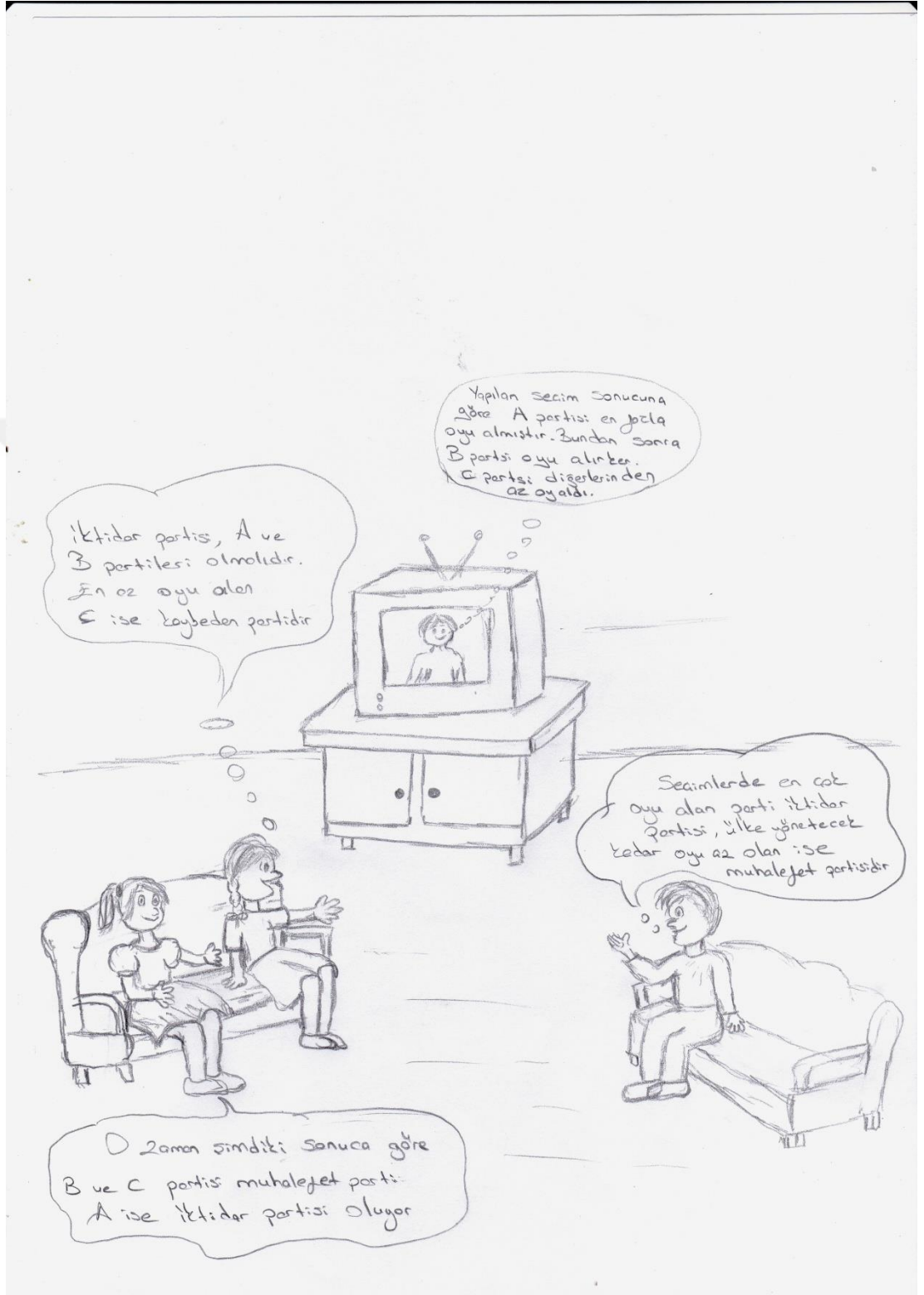
Yıl = 1876 (Meşrutiyetten 1 gün sonra)

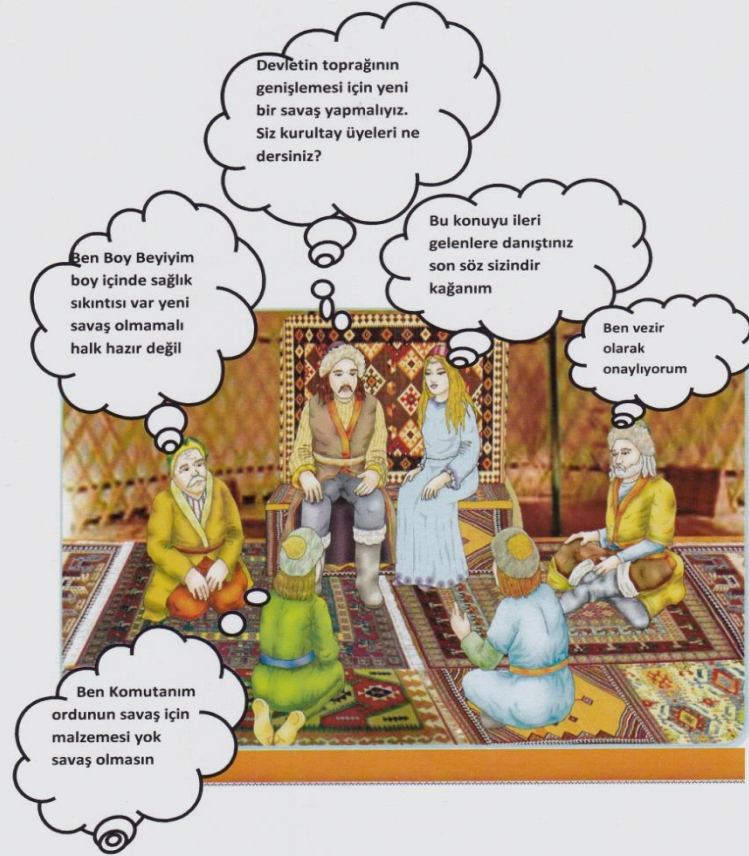

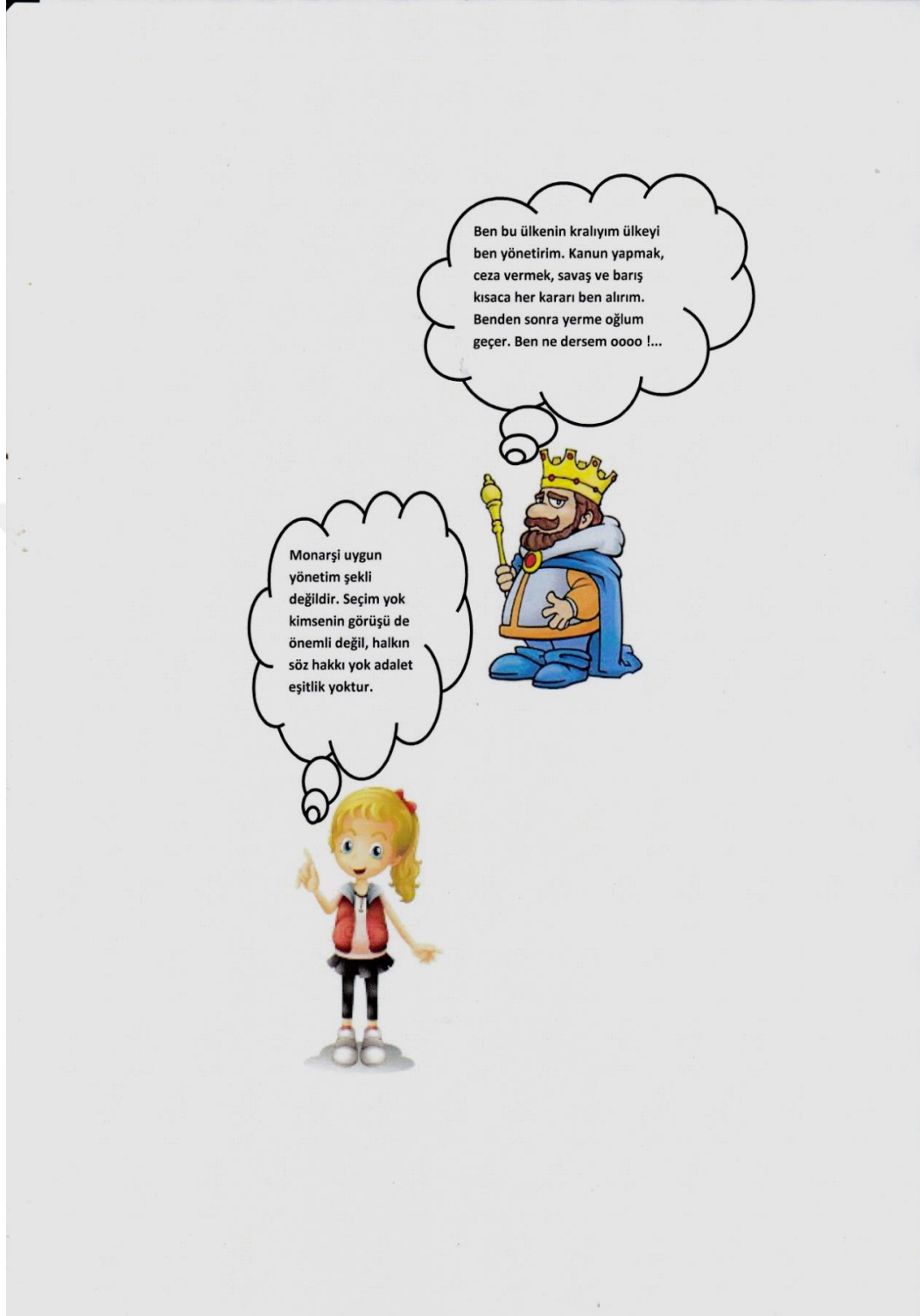

<http://akademiye.org/tr/?p=638> (02.05.2016)

<http://inspirations-for-living.blogspot.com/2013/04/> (02.05.2016)

https://es.123rf.com/photo_16237177_ilustraci%C3%B3n-de-una-chica-sobre-un-fondo-blanco.html (02.03.2016)

<https://ipektartici.kturkdevletleri.weebly.com/hukuk3.html> (02.05.2016)

Ek-7: Günlük Ders Planları

GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	YAŞAYAN DEMOKRASİ
KONU	KESİNTİSİZ GÜÇ
SÜRE	40'+40'=80 dk.
TARİH	11-15 Nisan 2016
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.
Değerler ve beceriler	Adil olma değeri, karar verme becerisi
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Kavram karikatürü
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ❖ Dikkati Çekme ❖ Güdüleme ❖ Derse Geçiş ❖ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ❖ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ❖ Özet	Geçmişten günümüze Türk devletlerinin yönetim şekli ve egemenlik anlayışında ne gibi değişimler görülmüştür? Türkiye cumhuriyeti devletinin nitelikleri nelerdir? gibi sorular sorularak derse başlanabilir. Öğrencilerden gelen doğru cevaplar genişletilerek ve günlük hayatla ilişkilendirilerek konuya geçiş yapılır. Ders kitabındaki konu metinleri okutulur. Metinle ilgili sorular öğrencilere sorularak cevap vermeleri sağlanır. Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinde siyasi, askeri, ekonomik kararların alındığı meclise kurultay denir. Son söz kağana ait olsa da önemli konular meclise danışılır. İlk Türk devletlerinde Tanrı'nın egemenlik hakkını doğrudan kağana verdiğine inanılırdı. Kutun kan yoluyla hükümdarın tüm erkek çocuklarına geçtiğine inanılırdı. Türkiye Cumhuriyetinin Nitelikleri Demokratik Devlet: Demokrasi; egemenlik hakkının kayıtsız şartsız millete ait olduğu bir yönetim şeklidir. Laik Devlet: Laik devletlerde din ve devlet işleri birbirinden ayrılır. Sosyal Devlet: Sosyal devlet çıkardığı kanunlarında ve yapmış olduğu uygulamalarında halkın yararını gözetir. Hukuk Devleti: Bir toplumun düzen içinde yaşamasını sağlayan kuralların bütününe hukuk denir. Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir.
3.BÖLÜM	
Ölçme-Değerlendirme Öğrencilerden geri dönüt almak için bireysel ya da grup etkinlikleri kapsamında çeşitli sorular sorulabilir. Karikatürden ne anladıkları sorulur.	1-Egemenlik nedir? 2-Kut anlayışı taht kavgalarına neden olur mu? 3-İlgili karikatürden neler anlıyorsunuz?
4.BÖLÜM	
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar:	Gerekli teknik, yöntem, materyal kullanılarak ders işlenişi gerçekleştirilir.

GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	YAŞAYAN DEMOKRASİ
KONU	YÖNETİMDE ÜÇ TEMEL TAŞ
SÜRE	40'+40'=80 dk.
TARİH	18-22 Nisan 2016
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.
Değerler ve beceriler	Adil olma değeri, karar verme becerisi
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Kavram karikatürü
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ❖ Dikkati Çekme ❖ Güdüleme ❖ Derse Geçiş ❖ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ❖ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ❖ Özet	Türkiye Cumhuriyeti'nde yasama, yürütme, yargı yetkisini kimler kullanır? Bir vatandaş olarak devlete karşı sorumluluklarımız nelerdir? Kimler seçimlerde oy kullanamaz? gibi sorular sorularak derse başlanabilir. Öğrencilerden gelen doğru cevaplar genişletilerek ve günlük hayatla ilişkilendirilerek konuya geçiş yapılır. Ders kitabındaki konu metinleri okutulur. Metinle ilgili sorular öğrencilere sorularak cevap vermeleri sağlanır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinde yasama yetkisi TBMM'ye, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna, yargı yetkisi bağımsız mahkemelerce kullanılır. Devletin vatandaşlara karşı görevleri olduğu gibi vatandaşlarında devlete karşı görevleri vardır. Bunlar seçme ve seçilme hakkını kullanmak, vergi vermek, askerlik yapmak, kanunlara ve kurallara uymaktır. Cumhuriyetin ilanıla birlikte vatandaşlık görevlerimiz çağdaş devlet anlayışına uygun olarak düzenlenmiştir. Vergiler düzenlenmiş, askerlik belli koşullara bağlanmıştır. Ayrıca kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Seçme ve seçilme hakkı 18 yaşını dolduran herkesin vatandaşlık görevlerindendir. Ancak silah altındaki er ve erbaşlar, askeri öğrenciler, ve cezaevindeki hükümlüler oy kullanamazlar. Vatandaş olma sorumluluğunun yerine getirilmesinde kanunlara ve kurallara saygılı olmak çok önemlidir. Kanunlar özgürlüklerin sınırlarını belirler. Anayasamıza göre herkes kanun önünde eşittir.
3.BÖLÜM	
Ölçme-Değerlendirme Öğrencilerden geri dönüt almak için bireysel ya da grup etkinlikleri kapsamında çeşitli sorular sorulabilir. Karikatürden ne anladıkları sorulur.	1-Seçme ve seçilme hakkını kullanmak neden önemlidir? 2-Kanunlara uyulmazsa toplumda ne gibi problemler ortaya çıkar? 3-İlgili karikatürden neler anlıyorsunuz?
4.BÖLÜM	
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar:	Gerekli teknik, yöntem, materyal kullanılarak ders işlenişi gerçekleştirilir.

GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	YAŞAYAN DEMOKRASİ
KONU	HEP BERABER EN İYİYE DOĞRU
SÜRE	40'+40'=80 dk.
TARİH	2-6 Mayıs 2016
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.
Değerler ve beceriler	Adil olma değeri, karar verme becerisi
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Kavram karikatürü
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	Demokrasinin gelişmesiyle birlikte devletlerin yönetim biçiminde ne gibi değişiklikler olmuştur? Sivil toplum kuruluşları hangi yollarla gündem ve kamuoyu oluştururlar? gibi sorular sorularak derse başlanabilir. Öğrencilerden gelen doğru cevaplar genişletilerek ve günlük hayatla ilişkilendirilerek konuya geçiş yapılır. Ders kitabındaki konu metinleri okutulur. Metinle ilgili sorular öğrencilere sorularak cevap vermeleri sağlanır. Monarşi ile yönetilen devletlerde tek kişi hakimdir. Oligarşi ile yönetilenlerde sınıf hakimdir. 20. yy'da ise demokrasi anlayışı gelişmeye başladı. Devletlerin yönetim biçimleri ve yönetim organlarıyla insan hakları, anayasayla belirlenir ve güvence altına alınır. Ayrıca devlet iktidarının kurallarla sınırlandırılması ve böylece siyasal alanda istediği gibi davranmasının önlenmesi de anayasa ile gerçekleştirilir. Anayasa bir devletin dayandığı esasları gösteren temel kanundur. Yurttaşlarla devlet arasındaki ilişkiyi düzenler. Sivil toplum kuruluşları bir ülkede demokrasinin gelişmesine katkı sağladığı gibi aynı zamanda sosyal hayatta da önemli görevler üstlenmiştir. Bunlar katılımcı demokrasinin toplumda yerleşmesi için çaba gösterir. Yürüttükleri bazı kampanyalarla gündemi oluşturacak konular ortaya koyarlar. Çeşitli etkinliklerle kamuoyu oluşturarak devletten taleplerini dile getirirler.
❖ Dikkati Çekme	
❖ Güdüleme	
❖ Derse Geçiş	
❖ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	
❖ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	
❖ Özet	
3.BÖLÜM	
Ölçme-Değerlendirme	1-Sivil toplum kuruluşlarının özellikleri nelerdir?
Öğrencilerden geri dönüt almak için bireysel ya da grup etkinlikleri kapsamında çeşitli sorular sorulabilir.	2-Tanzimat fermanının ilanı ile ne gerçekleşmiştir?
Karikatürden ne anladıkları sorulur.	3-İlgili karikatürden neler anlıyorsunuz?
4.BÖLÜM	
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar:	Gerekli teknik, yöntem, materyal kullanılarak ders işlenişi gerçekleştirilir.

GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	YAŞAYAN DEMOKRASİ
KONU	HER YERDE DEMOKRASİ
SÜRE	40'+40'=80 dk.
TARİH	9-13 Mayıs 2016
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder.
Değerler ve beceriler	Adil olma değeri, karar verme becerisi
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Kavram karikatürü
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ❖ Dikkati Çekme ❖ Güdüleme ❖ Derse Geçiş ❖ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ❖ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ❖ Özet	Atatürk kamuoyu oluşturmada hangi kitle iletişim araçlarını kullanmıştır? Okullardaki eğitsel ve sosyal kulüplerin faydaları nelerdir? gibi sorular sorularak derse başlanabilir. Öğrencilerden gelen doğru cevaplar genişletilerek ve günlük hayatla ilişkilendirilerek konuya geçiş yapılır. Ders kitabındaki konu metinleri okutulur. Metinle ilgili sorular öğrencilere sorularak cevap vermeleri sağlanır. Atatürk kamuoyu oluşturmada kitle iletişim araçlarının rolünün bilincindeydi. Milli mücadele döneminde ve sonrasında ülkenin ilerlemesi için yaptığı inkılapları halka benimsetmek için kitle iletişim araçlarından yararlanmıştı. Sivas Kongresi'nde İrade-i Milliye gazetesini, 1920 tarihinde de Hakimiyet-i Milliye gazeteleri yayımlanmaya başlanmıştır. Ayrıca demokrasinin gelişmesi için kamuoyunda farklı görüşlerin de olması gerektiğine inanan M. Kemal basın özgürlüğünü de desteklemiştir. Okullardaki sosyal etkinliklerin amacı öğrencilere bazı tutum ve davranışları kazandırmaktır. Bu tutum ve davranışlar; insan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme, çevreyi koruma, sorumluluk alabilme, çözüme katkı sağlamadır. Grup dayanışması ve gruba karşı sorumluluk duyabilme gibi tutum, davranış ve becerilerdir.
3.BÖLÜM	
Ölçme-Değerlendirme Öğrencilerden geri dönüt almak için bireysel ya da grup etkinlikleri kapsamında çeşitli sorular sorulabilir. Karikatürden ne anladıkları sorulur.	1-Dayanışma nedir? 2-Sosyal etkinlik içinde yer alan öğrencide dayanışma düşüncesi gelişir mi? 3-İlgili karikatürden neler anlıyorsunuz?
4.BÖLÜM	
Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar:	Gerekli teknik, yöntem, materyal kullanılarak ders işlenişi gerçekleştirilir.

Ek-8: Belirtke Tablosu

HEDEFLER KONULAR	BİLGİ	KAVRAMA	ANALİZ
Kesintisiz Güç	1,3,4	2,6	5
Kurucu ve Koruyucu Maddeler	8,9,10		7,11,12
Yönetimde Üç Temel taş	14,15,16,17,18,19	13	
Hep Beraber En İyiye Doğru	20,24,25	21,22,23	
Her Yerde Demokrasi			